

Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas regime 1968-1979

En analyse av folkemordproblematikken

Av Thor Stian Sæther

Masteroppgave i historie

Institutt for arkeologi, konservering og historie

Universitetet i Oslo

Våren 2013

«Macías Nguema får Bokassa og Idi Amin til å se ut som to speidergutter»

Einar Lunde

Forord

Å skrive om Ekvatorial-Guinea eller «Afrikas glemte armhule» har vært en lang og slitsom prosess. Jeg vurderte lenge om jeg skulle droppe det hele grunnet jakten på kilder. Det minimale som finnes har vært vanskelig å få tak i eller finnes ikke lenger. Likevel, på grunn av min interesse for ministater og Afrikansk historie valgte jeg å fortsette. At det lille og spesielle landet, Ekvatorial-Guinea, ble valgt var på mange måter tilfeldig. Den mystiske og ukjente, tidligere spanske kolonien, vekket noe i meg som jeg måtte finne ut av. Denne oppgaven vil stå som den foreløpig eneste akademiske historieoppgaven om Ekvatorial-Guinea som noen gang er skrevet på norsk. Forhåpentligvis inntil videre.

Jeg vil takke mine nærmeste venner i quizlaget Skogfrisk for moralsk og vitamininnsprøytende støtte. Videre vil jeg takke Henriette Mikkelsen Hoel, Vidar Apalset og Even Gulbrandsen for korrektur og språkvask, og Jo Brockmann med diverse spanskoversettelser.

Min nærmeste familie, Dag og tante Kristin, fortjener også sin takk med sine støttende råd og motivasjonsprat.

Og til slutt det Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala for mitt opphold sommeren 2012 og ikke minst min tålmodige og dyktige veileder, Ketil Fred Hansen.

Thors

Niels Treschovs hus, Blindern, den 14. mai 2013.

Innholdsfortegnelse

Forord	v
Navneforviklinger og forkortelser	9
Forkortelser:	10
Innledning	12
Avgrensing og fremgangsmåte	12
Utgangspunkt	14
Afrikanske styresett etter avkolonialiseringen	15
Neopatrimonialisme	17
Patron/klient-relasjoner	18
Kapittel 1 Kilder og historiografi	19
Historiografi	20
Sekundærlitteratur – De fem store	22
Max Liniger-Goumaz	22
Randall Fegley	24
René Pélissier	26
Samuel Decalo	27
Ibrahim K. Sundiata	29
Lokale informanter og utenlandske rapportører	30
Utenlandske rapportører	31
Lokale informanter og informasjonssentralen, Alianza Democrática Nacional de Restauracion (ANRD)	34
Tidspunkt for rapportering	35
Oppsummering	36
Kapittel 2 Geografi og kolonialhistorie	37
Geografisk utgangspunkt	37
Tre århundrer under Portugal - Spania overtar koloniherrdømmet	39
Spansk Guinea	39
Kapittel 3 Bubi og fang, hand i hand?	42
Bubiene	42
Fang	45
Playeros (Ndowe)	47
Fernandinoene	48

Demografi og befolkningsantall.....	49
Hand i hand?	50
Kapittel 4 Frigjøringstanker og partidannelser 1950-1968	51
Alar Ayong og nabolandenes påvirkning	53
FNs press på Spania	55
Sterke menn med kapital - Carrero Blanco og Fernando Castiella.....	56
José Antonio Garcia Trevijano - Macías Nguemas vei til makten	58
Oppsummering.....	60
Kapittel 5 Macías Nguema – «Det unike miraklet» Terrorregime og politisk struktur	61
Hvem var Macías Nguema?.....	61
Veien til makten – årsak til paranoia og hat?.....	63
Våren 1969 – Eksistensiell krise og Macías Nguema konsoliderer sin makt	64
Macías terrorregime – Fra våren 1969 til militærkuppet sensommeren 1979.....	67
Okkultisme, personkult og magi versus den katolske kirken	70
Macías Nguemas konstitusjon av 1973.....	71
Tortur som redskap	72
Fengselsforholdene – «Dachau of Africa».....	74
Konsekvenser av Macías Nguemas elleve år ved makten	76
Økonomisk forfall	76
Sovjetunionen og fiskemonopol	79
Offentlig tjeneste og media	79
Helse og medisin.....	80
Forvirring rundt antall flyktninger	81
Forvirring rundt antall drepte.....	83
Coup d`etat og Obiang Nguemas maktovertakelse.....	84
Kapittel 6 Folkemordproblematikken	86
Rettsaken – 24. til 29. september 1979	87
Eneste internasjonale observatør under rettsaken	88
Stemningsbeskrivelse fra Marfil kino i Malabo.....	89
Militærtribunalet	89
Tiltalt for folkemord	90
Ekvatorial-Guineas rettssystem	91
Randall Fegleys påstand	95

Ulike definisjoner av folkemord	98
Fullstendig taushet fra det internasjonale samfunn.....	103
FN og andre organisasjoners taushet	105
Oppsummering.....	106
Kapittel 7 Avslutning og konklusjon	107
Siste betraktninger.....	109
Vedlegg	111
Bibliografi	126
Kilder	126
FNs database – UNBISNET (Dag Hammarskjöld Library)	126
Spansk Straffelov	127
Oppslagsverk.....	127
Muntlige kilder og e-postkorrespondanse.....	128
Artikler.....	128
Skjønnlitteratur	129
Sekundærlitteratur.....	129
Generell bakgrunnsliteratur	130

Navneforviklinger og forkortelser

Ekvatorial-Guinea har av flere grunner endret og byttet navn på geografiske områder. Jeg har konsekvent brukt to forskjellige navn i henhold til hvilken periode jeg skriver om. Før selvstendigheten i 1968 bruker jeg Spansk Guinea og etter, bruker jeg Ekvatorial-Guinea. Når det gjelder andre stedsnavn vil dagens navn bli brukt. Det skal i tillegg sies at kilder og sekundærlitteratur varierer enormt av hva forfatterne velger å bruke som navn på steder. Her er en oversikt.

Geografi:

Område	Kolonitid før Spania frem til 1778/79	Kolonitid under Spania fra 1778/79 til 1968	Under Macías Nguema fra 1968 til 1979	Post Macías Nguema etter 1979
Ekvatorial-Guinea	-	Spansk Guinea	Ekvatorial-Guinea	Ekvatorial-Guinea
Bioko	Formosa (1472)	Fernando Po	Macías Nguema Biyogo Island	Bioko
Malabo	Clarence ¹	Santa Isabel	Malabo	Malabo
Luba	-	San Carlos	Luba	Luba
Annobón	-	-	Pagalu, Pigalu eller Papa Galo ²	-
Rio Muni	Angra ³	Rio Muni	Rio Muni (Mbini)	Rio Muni (Mbini)
Mbini, Wele eller Woleu ⁴	-	Rio Benito	Mbini, Wele eller Woleu	Mbini, Wele eller Woleu
Pico Basile ⁵	-	Pico de Santa Isabel	Pico de Santa Isabel	Pico Basile
Djibloho ⁶	-	-	-	Oyala (Djibloho)

Navnene på befolkningsgruppene i Ekvatorial-Guinea er skrevet i diverse former, noe som i utgangspunktet er årsak i hvilket språk forfatteren har skrevet på.

¹ «Clarence» ble i hovedsak brukt av britene.

² Papegøye på portugisisk

³ Angra betyr «Anchorage», som igjen betyr ankerplass. Britene kalte området for «Danger» eller fare på norsk.

⁴ Ekvatorial-Guineas lengste elv. Renner fra øst til vest.

⁵ Ekvatorial Guineas høyeste fjell på 3008 meter over havet.

⁶ Fremtidig hovedstadsprosjekt som skal ligge midt i Rio Muni. Estimert ferdig i år 2020.

Folkegruppe	Spanjolenes navn	Engelskmennenes navn	Andre lokale navn	Andre språk
Ndowe (Bujeba)	Playeros, Semi-playeros	Beach-dwellers, People of the beach.	Benga, Bapuku, Bujeba, Balenke, Baseke	Bujeba
Fang	Pamue, Fan	Fang, Fan	-	Pangwe, Pahouin
Bubi	Buela	Buela, Old Bubi	Bobes, Boobes, Boobees, Boobies, Fernando Poans	Bobe, Ewota
Fernandinoene, kreoler	Pichi, Fernandino	Fernando Po Krio	Combes, Bujebas, Balengues, Bengas	Criollo, Pidginglis

Forkortelser:

ALENA: Compañía Nacional de Colonización Africana
 ANALIGE: Acción Nacional de Liberación de Guinea Ecuatorial
 ANRD: Alianza Nacional de Restauración Democrática
 AU: Den Afrikaniske Union
 BBC: British Broadcasting Corporation
 CDE: Centro de Desarrollo de la Educación
 CDNL: Cruzada Nacional de Liberación
 CNLGE: Cruzada Nacional de Liberación de Guinea Ecuatorial
 ECOSOC: United Nations Economic and Social Council
 FAO: The Food and Agriculture Organization of the United Nations
 ICJ: International Commission of Jurists
 ILO: The International Labour Organization
 IPGE: Idea Popular de la Guinea Ecuatorial
 IUEF: International University Exchange Fund
 Juventud: Juventud en Marcha con Macías
 MONALIGE: Movimiento Nacional de Liberación de Guinea Ecuatorial
 MUNGE: Movimiento de Unión Nacional de Guinea Ecuatorial
 OAU: Organization for African Unity
 PDGE: Partido Democrático de Guinea Ecuatorial
 PUN: Partido Unico Nacional
 PUNT: Partido Unico Nacional de Trabajadores
 SIDA: Swedish International Development Cooperation Agency
 SMC: Supreme Military Council (Militærrådet)
 UNESCO: UN Education, Science and Cultural Organisation
 UNDP: UN Development Programme
 UNHCR: UN High Commission for Refugees
 UNHCHR: Office of the UN High Commissioner for Human Rights
 WCC: World Council of Churches
 WHO: World Health Organization

Innledning

Ekvatorial-Guineas historie under Macías Nguema har aldri tidligere blitt skrevet på norsk, og i verden for øvrig er Ekvatorial-Guinea generelt lite nevnt i litteraturen. Jeg vil bruke begrepene som de få andre forfattere har gjort før meg, «det glemte», «en tragedie», «det bortgjemte» om Ekvatorial-Guinea. «Afrikas glemte armhule» er et oppsummerende og beskrivende begrep for landets beliggenhet og historie. Landets befolkning har vært utsatt for de verste ugjerninger og barbari i form av én diktator og hans menn. Jeg ønsker derfor å analysere folkemorddebatten under Macías Nguemas regime fra 1968 til 1979, og finne svaret på hvilket grunnlag han ble dømt for folkemord.

Interessen for Ekvatorial-Guinea er tilfeldig, men Afrika som kontinent er spennende og har lenge vært retningen for min historiske interesse. Jeg har i hele mitt liv vært opptatt av geografi og da spesielt små stater, både i areal og befolkning. Ekvatorial-Guinea er både vanskelig å finne på kartet, tre andre land i verden har «Guinea» i navnet og landet har et spesielt geografisk utgangspunkt. I tillegg til dette, en despot som til de grader tok med seg sin befolkning til den totale avgrunnen. Selve landet hadde jeg overfladiske kunnskaper om tidligere, men Macías Nguema ble jeg opplyst om under en forelesning i det statsvitenskapelige emnet *STV1530 - Folkemord og politisk massevold i det 20. århundrets politikk*, høsten 2010. Dette ga meg et ønske om å bli opplyst og utforske et land som aldri tidligere har blitt skrevet om i Norge, eller i Norden for den saks skyld.

Problemstillingen er konkret: *På hvilket grunnlag ble Macías Nguema dømt for folkemord?* For å svare på hovedproblemstillingen må jeg bygge oppgaven rundt underproblemstillinger. Dette har jeg gjort ved å dele oppgaven inn i syv kapitler, hvor mye er bakgrunn. Jeg ser det som essensielt og legitimt og ha med mye informasjon om landets historie grunnet den lille informasjonen som finnes på dette feltet.

Avgrensing og fremgangsmåte

Mange av kildene om Ekvatorial-Guinea er basert på sekundærlitteratur på engelsk, og det er disse jeg legger vekt på. Det er i hovedsak fem personer som har skrevet en sammenfattende fortelling om landets historie. De har i hovedsak brukt øyenvitneskildringer og rapporter fra utenlandske rapportører som var i landet i tiden Macías Nguema regjerte. Mange av disse

kildene kan være rykter, overdrivelser, underdrivelser, feilinformasjon og skrøner, men jeg har prøvd etter beste evne å sammenfatte Ekvatorial-Guineas historie under Macías Nguemas regime mellom 1968 og 1979. Det er derfor viktig å påpeke at jeg mange ganger går rundt grøten for å komme frem til en tilnærmet konklusjon. Folkemord eller ei? Ekstreme brudd på menneskerettighetene var det, til en såpass stor grad at man kan definere det som et folkemord. Litt ironisk er det nok at jeg til tross for et lite kildetilfang har brukt 18 sider på historiografien, men dette ser jeg også på som vesentlig med hensyn til at de som leser denne oppgaven sannsynligvis ikke vet noe som helst om landets historie fra før. Oppgaven blir derfor tredelt med et innledende kapittel om historiografien, så landets historie som danner empirien for å finne grunnlagene til at Macías Nguema ble dømt for folkemord og til slutt debatten om det var et folkemord eller ikke.

Kapittel to, tre og fire vil fungere som bakgrunn og er viktige for å poengtere elementene som bygger opp om regimet til Macías Nguema. I kapittel tre vil jeg diskutere om befolkningsgruppene fang og bubi alltid har vært fiender eller om dette ble konstruert av den spanske kolonimakten. I kapittel fem vil jeg finne ut hvorfor og hvordan en mann som Macías Nguema fikk makten i et land med gode forutsetninger for å klare seg selvstendig? Kapittel fem vil fungere som et kronologisk hendelsesforløp og empirisk kapittel hvor Macías Nguemas terror og tortur beskrives og forklares. Dette er et empirisk kapittel som skal forsøke å finne svaret på grunnlaget til at et folkemord fant sted. I kapittel seks, vil jeg drøfte folkemord gjennom et samfunnshistorisk perspektiv. Jeg vil gå gjennom rettssaken mot Macías hvor han ble dømt for folkemord. Hvordan fungerte rettssaken, hvilken eller hvilke lover ble fulgt og hvilke definisjoner som kan sette folkemordproblematikken i Ekvatorial-Guinea i en kontekst? Det juridiske aspektet vil selvsagt ikke bli glemt, men jeg har ingen forutsetninger for å drøfte juridiske lovverk opp mot hverandre. Selve rettssaken hvor Macías ble dømt for folkemord vil bli gått gjennom inngående og da må selvsagt de juridiske aspektene med. I litteraturen om folkemord vil jeg ta for meg oversiktsverk og bøkene til folkemordforskere som jeg mener åpner opp for å plassere Ekvatorial-Guinea i en kontekst.

Utgangspunkt

Det er noen få som tidligere har interessert seg for folkemordproblematikken i Ekvatorial-Guinea. John B. Quigley har problematisert det i *The Genocide Convention: An international Law analysis*. Macías Nguema ble tiltalt og dømt for folkemord internt i Ekvatorial-Guinea, men dette ble ikke godkjent og ratifisert i henhold til folkemordskonvensjonen. Det var forvirring om hvorvidt Macías Nguema og ti andre tiltalte ble dømt i henhold til spansk lov eller ikke. Quigley skriver at Macías Nguema-saken skiller seg ut som den mest forvirrende av straffeforfølgning av folkemord.⁷ I forhold til det juridiske hersker det også tvil om Macías Nguema var ute etter en spesifikk gruppe eller om det kun var tilfeldige og vilkårlige drap.

Definisjonen av folkemord har vært gjenstand for debatt og diskusjon helt siden 1970-tallet, da en statsvitenskapelig interesse blomstret opp. Diverse temaer har preget debatten rundt hva begrepet inneholder. I artikkel II i konvensjonen peker man ut nødvendige kriterier for hva som definerer en gruppe som nasjonalitet, etnisitet, rase og religion. Med kun disse kriteriene utelukker man blant annet samfunnsmessige, kjønnsbaserte, økonomiske og politiske kriterier. Dette har ført til at en rekke hendelser har falt utenfor konvensjonens virkeområde.⁸ Det opprinnelige forslaget under forhandlingene i 1948 var i utgangspunktet mye videre og omfattet flere og større grupper som, nasjonale, etniske, politiske og andre grupper. Dette ble møtt med store protester fra blant andre den russiske representanten som hevdet at definisjonens formulering ikke samsvarte med begrepets opprinnelige vitenskapelige betydning. Sovjetunionen og Josef Stalin fryktet at man måtte stå til ansvar for sine handlinger på bakgrunn av de politiske utrenskningene av opposisjonelle på 1930-tallet.⁹ I forhold til Ekvatorial-Guinea ble ekskluderingen av politiske og andre grupper fra definisjonen avgjørende for om det var et folkemord i landet. Det hersket ingen tvil om at Macías ville kvitte seg med politiske konkurrenter, men det var likevel ingen spesifikke grupper Macías Nguema var ute etter, men mer et tilfeldig valg i forhold til dagsformen og personlige motiver. Frank Chalk, som er professor ved Concordia University, har konstruert sin egen definisjon på hva et folkemord er:

⁷ John B. Quigley, *The Genocide Convention: An International Law Analysis*, Cornwall: Ashgate Publishing, 2006, s. 32.

⁸ Bernt Hagtvat (red), *Folkemordenes svarte bok, Politisk massevold og systematiske menneskerettighetsbrudd i det 20. århundret*, Oslo: Universitetsforlaget, s. 81.

⁹ Bernt Hagtvat, *Folkemordenes svarte bok*, s. 82.

«Genocide is a form of one-sided mass killing in which a state or other authority intends to destroy a group, as that group and membership in it are defined by perpetrator».¹⁰ Dette er en klart bredere definisjon som åpner opp for å plassere Macías Nguemas handlinger innenfor hva Chalk definerer som folkemord.

Randall Fegley, som er en av «de fem store» innenfor forskningen på Ekvatorial-Guinea, hevder at et folkemord fant sted. Han baserer dette på behandlingen minoritetene bubiene og fernandinoene gjennomgikk. Likeså gjelder det for diverse organisasjoner som skriver med største selvfølge at det ble begått ett folkemord gjennom de elleve årene Macías Nguema satt med makten.

Afrikanske styresett etter avkolonialiseringen

Her vil jeg knytte min oppgave opp mot generell teori i det postkoloniale Afrika. I særlig grad vil regimet til Macías Nguema bli knyttet opp mot neopatrimonialisme, klientilisme og orientalisme. Jeg vil i tillegg bruke Juan Linz' bok *Sultanistic Regimes* hvor han gir eksempler på diverse styresett i Afrika, og forklarer Macías Nguemas regime gjennom disse.

Av de teoretiske utgangspunktene som befinner seg i den postkoloniale teorien vil jeg nevne, filosofen og professoren, Valentin Yves Mudimbes forskning om konstruksjoner av Afrika i postkolonial teori. Mudimbe har gjennom flere bøker satt den postkoloniale teorien i relasjon til Afrika. I hans bok *The invention of Africa* behandles ikke de vanlige spørsmålene om Afrikas historie og antropologi gjennom studier av kulturer eller mennesker. Han er isteden interessert i hva det er som gjør at Afrika kan beskrives som det gjør. Mudimbe viser at bildet av det primitive Afrika ble oppfunnet av de koloniserende maktene for å forsvare utsugning og sin territorielle overlegenhet som de utøvde på det afrikanske kontinentet.¹¹

Begrepet *sultanistisk regime* kommer fra Juan Linzs komparative analyse av ikke-demokratiske regimer. Utviklingen av begrepet skilte mellom totalitære og autoritære regimer. Linz utviklet denne distinksjonen på 1970-tallet, hvor politiske demokratier var et fåtall og flertallet besto av ikke-demokratiske stater.¹² De strukturelle forskjellene mellom

¹⁰ Frank Chalk, *Genocide in the 20th Century, definitions of genocide and their implications for predictions and prevention*, Holocaust and Genocide Studies, Vol 4. No.2, 1989, s. 151.

¹¹ V.Y. Mudimbe, *The Invention of Africa. Gnosis, Philosophy, and the Order of Knowledge*. London: Indiana University Press, s. 16.

¹² Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press. s. 3.

autoritære og totalitære regimer er store. Til tross for den store forskjellen har noen regimer kommet utenfor konseptualiseringen av ikke-demokratiske regimer. Linz kaller disse sultanistiske regimer. Forskjellen mellom et sultanistisk regime kontra et autoritært eller totalitært regime, ligger i lederens rolle. Lederen i tilfellet Macías Nguema passer godt i beskrivelsene til Linz. Ordet sultanisme var originalt laget av Max Weber¹³ som brukte det til å referere til en ekstrem form for patrimonialisme:

Patrimonialism and, in extreme case, sultanism tend to arise whenever traditional domination develops an administration and a military force which are purely personal instruments of the master.... Where domination is primarily traditional, even though it is exercised by virtue of the ruler's personal autonomy, it will be called patrimonial authority; where indeed it operates primarily on the basis of discretion, it will be called sultanism...¹⁴

Webers bruk av patrimonialisme ble brukt i stort omfang, men hans bruk av patrimonialisme i ekstrem form, sultanisme, ble neglisjert av skolerte akademikere. Det var Linz som tok dette begrepet i bruk i sin klassifisering av ikke-demokratiske regimer. Karakteristikken på et sultanistisk regime er en ekstrem form for personifisering av lederen og at han styrer alle elementer av institusjonene i landet. En definisjon på et sultanistisk regime kan være slik: Regimet er basert på en personkult hvor lojaliteten ikke er basert på ideologi, et personlig oppdrag eller-, karismatiske kvaliteter, men en blanding av frykt og belønning til sine hjelpere. Lederen utøver sin makt på egne premisser, i sin egen takt og tone og med en klar ansvarsfraskrivelse for ideologi og et økonomisk system.¹⁵ Denne karakteristikken og definisjonen passer godt med Macías Nguemas måte å styre Ekvatorial-Guinea på.

En teori som i utgangspunktet ikke var myntet på Afrika, men som jeg synes er nødvendig å nevne, er orientalismen. Ordets betydning brukes ofte for å beskrive en eurosentrisk virkelighetsbeskrivelse av et område, gjerne i tilknytning til studiet av Østen. Studiet omfatter samfunn og kultur. Virkelighetsbeskrivelsene brukes som et europeisk eller vestlig filter for å beskrive noe man ikke forstår. Bruken av ordet kommer fra Edward Saids bok, *Orientalismen* fra 1978.¹⁶ I boken karakteriserer han orientalisme som studiet av «det andre», og han kritiserer vestlige eksperter som legger eurosentriske kategorier til grunn for sin forståelse av Østen og resten av verden. I dagens globaliserte verden finnes begrepet orientalisme så å si over alt. I postkoloniale studier er Said sentral og hans bok er en av de mest kjente bøkene i postkolonial tid. Selv om Said i sin bok fokuserer på Midtøsten er det nærliggende å si at

¹³ Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, s. 4.

¹⁴ Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, s. 4.

¹⁵ Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, s. 7.

¹⁶ Edward W. Said, *Orientalismen, vestlige oppfatninger av Orienten*, Otta: Cappelens forlag AS, 2004.

boken omhandler mer implisitt områder utenfor Vesten, «Den tredje Verden», som da også omhandler Sentral-Afrika og Ekvatorial-Guinea. Hovedpoenget er at bildet som Vesten har skapt av verden utenfor ikke er basert på fakta eller kunnskap. Dette er et godt poeng i henhold til vinklingen verden har av Ekvatorial-Guineas historie og hvilket syn verden har på dagens president, Obiang Nguema.

Neopatrimonialisme

Neopatrimonialistisk styreform eksisterer i store deler av Afrika. En del forskere vektlegger at noen afrikanske stater har manglende evne til å føre en politikk som reflekterer interessene i samfunnet over en lengre tid. Enten så vektlegger forskerne mangelen på relasjoner mellom staten og samfunnet, eller så hevder de at relasjonen mellom dem er personbasert.

Personbaserte relasjoner blir sett på som et politisk spill hvor man individuelt etterstreber egeninteresser ved å trenge seg inn i staten, eller ved at politiske ledere trenger seg inn i byråkratiet. Mange afrikanske samfunn styres av eneveldige herskere som ikke styrer i kraft av folkestøtte eller annen form for legitimerende ideologi. Dette gjør de for å få kontroll over offentlige midler og goder, som de kan fordele for å sikre seg politisk oppslutning. Denne utnyttelsen av embetene brukes til å skaffe seg selv og sine samarbeidspartnere fordeler og makt. Dette kan betegnes som patrimonialisme. Begrepet er utledet fra definisjonen til Max Weber¹⁷, hvor en individuell leder er ansvarlig for at medlemmer av stammen, gruppen, eller et større nettverk, viser lydighet og forpliktelse til lederen. Dette er en svært personlig form for styring som er basert på tradisjon og på vilkårlige beslutninger.

Neopatrimonialisme viser at det ikke er noe klart skille mellom de private og de offentlige instansene i det politiske styresettet. I en neopatrimonial stat blir tilgangen til staten det viktigste middelet til å oppnå økonomiske fordeler, mens økonomiske ressurser igjen gir tilgang til makt. Det er i staten man oppnår kontroll over betydelige offentlige midler og den neopatrimoniale lederen styrer sitt land som en familiefar.¹⁸

¹⁷ Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, s. 5-7.

¹⁸ Michael G. Schatzberg, *Political Legitimacy in Middle Africa: Father, Family, Food*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2001, s. 8-12.

Patron/klient-relasjoner

Med patron/klient-relasjoner kan man si at det former en maktbasis på mange nivåer innenfor staten. Klientelisme er en relasjon mellom to individer, patron og klient, med en gjensidig avhengighet mellom de to. I dette forholdet finner det sted et bytte av verdier (i form av penger eller arbeid) som for eksempel kan være jord, penger, kreditter, eller informasjon og beskyttelse. Samarbeidet mellom patron og klient er uformelt, og dersom målet med samarbeidet ikke blir oppnådd, kan det lett bli oppløst. I prinsippet engasjerer patronen og klienten seg helt frivillig, men forholdet kan oppleves som tvunget, særlig for klienten fordi forholdet til patronen kan bli viktig for eksempel for overlevelse. Altså, den eneveldige herskeren deler ut midler og goder som han kontrollerer. Det skjer til egne medlemmer, som i Macías Nguemas tilfelle, sin familieklan og håndgangne menn, men også til relasjonen mellom Garcia-Trevijano og Macías. De utvalgte lederne kan i neste omgang bruke sine ressurser på samme måte og sikre seg oppslutning og fordeler fra andre, lavere plasserte ledere.¹⁹

¹⁹ Patrick Chabal og Jean-Pascal Daloz, *Africa Works: Disorder as Political Instrument*. The International African Institute: James Currey & Indiana University Press, 1999, s. 8-16.

Kapittel 1

Kilder og historiografi

Mitt kildetilfang er i hovedsak nedtegnelser skrevet på engelsk - selv om Ekvatorial-Guineas befolkning snakker spansk og en del fransk så er det meste av sekundærlitteraturen skrevet på engelsk. I tillegg er bøkene som er skrevet på andre språk, i stor grad oversatt til engelsk. Av statsdokumenter og rapporter fra Macías Nguemas tid er mye blitt borte, mange er falske og andre upålitelige. Det er derfor viktig og understreke at på grunn av lite forskning og manglende kilder om Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas tid, må jeg forholde meg til få kilder. Mange av kildene er basert på rykter og påstander som ikke kan etterprøves. FN-dokumenter er stort sett forbeholdt tilstanden til FN-ansatte²⁰, bortsett fra brevvekslingen våren 1969 og en liten konfliktoppblussing med nabolandet Gabon, da de ønsket Corisco-øyene i 1972.²¹ Utenom disse hendelsene var det stille.²² Hjelpeorganisasjoner har bidratt til tilstandsrapporter, men ikke tilstrekkelig til å danne grunnlag for hvordan situasjonen var i landet. De fem store, Max Liniger-Goumaz, Randall Fegley, René Pélissier, Ibrahim K. Sundiata og Samuel Decalo har i hovedsak brukt øyenvitneskildringer og intervjuer fra informanter som grunnlag for deres bøker. I tillegg har politikere som flyktet i eksil til nabolandene bidratt. Rapporter utgitt av diverse utlendinger som Robert af Klinteberg, Suzanne Cronje og Alejandro Artucio står som primærkilder i denne oppgaven. Disse rapportene er også til stadighet blitt brukt av de nevnte forfatterne i deres bøker. I tillegg har Macías utestengelse av informasjon og spanske myndigheters «materia reservada» fram til 1976 bidratt til at informasjon ikke kom ut.²³ Samtidig hevder flere av forfatterne at en annen årsak til dette er at Ekvatorial-Guinea er et spansktalende land mens alle nabolandene i regionen er fransktalende.²⁴

Ekvatorial-Guinea under Macías Nguema mellom 1968 og 1979 er et av de mindre kjente regimene i verden etter andre verdenskrig. Den internasjonale verden visste ingen ting om hendelsene som foregikk i dette landet eller valgte å overse det.²⁵ På samme tid foregikk det

²⁰ Suzanne Cronje, *Equatorial Guinea, The Forgotten Dictatorship*, London: Anti Slavery Society, 1976, s. 12-13 og 39-41.

²¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, Boston: Scarecrow Press, 2000, s. 100-102.

²² Se side 36.

²³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 441.

²⁴ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful, The Story of Equatorial Guinea*, London: C. Hurst & Company, 1988, preface.

²⁵ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, Boulder: Westview Press, 1989.

andre hendelser som fikk mer oppmerksomhet, nemlig Uganda under Idi Amin²⁶ og den Sentralafrikanske republikken/imperiet til Jean-Bedél Bokassa.²⁷

Macías Nguema ble født i Gabon og representerer det klassiske eksempel på en oppkomling som var i stand til å utnytte sine koloniale mentorer til å stige opp til høye administrative funksjoner. Om dette var bevisst eller ubevisst skal diskuteres senere. Ekvatorial-Guinea fikk sin selvstendighet den 12.-oktober 1968 og den da 44 år gamle Macías nådde senit av sin karriere gjennom et godkjent og demokratisk valg. Hva skjedde i de påfølgende årene? Det grusomme og monstrøse regime under Macías pågikk uten noen form for påvirkning fra internasjonale samfunn. Macías selv, ble personlig aldri direkte utsatt for noen statsundertrykkelse, men var selv den største undertrykker av dem alle. Dette kapittelet har ikke til hensikt å analysere årsakene til dette, men jeg skal presentere kildetilfanget til Ekvatorial-Guinea under Macías Nguema og sette disse opp mot hverandre, for så å vurdere verdien av dem og hvilke som er mest troverdige.

Historiografi

Nesten alt av kildematerialene om Macías Nguemas epoke mellom 1968 og 1979 kommer i utgangspunktet fra journalistiske kilder. Disse kildene har dannet grunnlaget for de mer generelle skriftlige rapportene som er skrevet akademisk eller for allmenheten gjennom artikler og reportasjer. Av sekundærlitteratur er det fem hovedforfattere å forholde seg til. Dagens vitenskapelige refleksjon av dette diktaturet strekker seg ikke langt utover de journalistiske kildene og rapportene fra informanter, som ligger som grunnmur. De viktigste verkene som har blitt publisert etter 1979 er i hovedsak basert på disse. I tillegg til journalistiske kilder er også øyenvitneskildringer et viktig grunnlag for kildematerialet. Fransisco Franco²⁸ og spanske myndigheters «materia reservada» frem til 1976 og Macías tiltak etter 1976, bidro til å stenge all informasjon inne i «Afrikas glemte armhule», Ekvatorial-Guinea.

Spørsmålet er om disse kildene er til å stole på og om disse kildene kan danne grunnlaget for Ekvatorial-Guineas komplekse historie. Det er et faktum at statlige dokumenter, rapporter og

²⁶ Idi Amin var Ugandas president og diktator mellom 1971 og 1979. Han var en beryktet despot som er naturlig å sammenligne Macías Nguema med.

²⁷ Jean Bedel Bokassa var president (1966-1976) og keiser (1976-1979) i Den Sentralafrikanske Republikk og Det Sentralafrikanske keiserriket. Han er som Idi Amin, naturlig å sammenligne Macías Nguema med.

²⁸ Francisco Franco var Spanias statsoverhode og president mellom 1936 frem til hans død i 1975.

andre papirer er omtrent fraværende, og en kritisk analyse av mine egne kilder er derfor nødvendig.

Som et resultat av den uvanlig lille oppmerksomheten landet har fått så er det få håndterbare kilder, både journalistiske og vitenskapelige, om emnet. I tillegg, er det siste store akademiske arbeidet fra 1990, skrevet for nesten 24 år siden.²⁹ Bortsett fra Max Liniger-Goumazs *bibliografía General de Guinea Ecuatorial*³⁰, som er et pågående prosjekt, som i 1998 var på det tiende bindet. Her har han samlet alt som er skrevet om landets historie. Og *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, som i 2000 kom i den tredje utgaven.³¹

Kritisk granskning av kildene er en forutsetning for å formidle et godt og forståelig bilde av historien. Diktaturet under Macías er en del av nyere historie og dermed utøver den en stor innflytelse på den historiske bevisstheten for dagens befolkning i Ekvatorial-Guinea. Det er også en spesiell demografisk situasjonen i landet med to store forskjeller i forholdet til fastlandet Rio Muni og øya Bioko. For de nesten 400 000 som er født i landet etter 1979, og som ikke har opplevd terroren, har de ingen mulighet å lære seg historien om sitt eget land på grunn av den utilstrekkelige historiografien til landets historie. Landets offisielle språk er spansk, men nesten ingen av Ekvatorial-Guineas historiske «verk» under Macías-epoken er på spansk, men på engelsk.

Historiske kilder om Macías Nguemas regjeringstid er svært begrenset. Til tross for dette har jeg funnet kilder som er representative for Macías-epoken på engelsk, men noen av kildene kan likevel være noe ufullstendige. I nyere tid har det blitt skrevet mer komparative bøker om regimene til begge presidentene, Macías Nguema og Obiang Nguema. Andre har skrevet komparativt om henholdsvis Gnassingbé³² i Togo, Bokassa i den Sentralafrikanske republikk og Amin i Uganda. Andre analyserer hvilken form og definisjon Macías-regimet var, dette har for eksempel Juan J. Linz gjort i sine bøker, *Totalitarian and Authoritarian Regimes*³³ fra 2000 og *Sultanistic Regimes* fra 1998.³⁴ Regimet til Macías Nguema nevnes også i Robert H. Jackson og Carl G. Rosbergs bok, *Personal Rule in Black Africa*, fra 1982. I kapittel seks,

²⁹ Ibrahim K. Sundiata, *Equatorial Guinea, Colonialism, State Terror, and Search for Stability*, Boulder: Westview Press, 1990.

³⁰ Max Liniger-Goumaz, *Guinea Ecuatorial: Bibliografía general. XIV/1*, Genève: les Éditions du Temps, 2006.

³¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. Preface.

³² Gnassingbé Eyadéma var Togos president i 38 år mellom 1967 og 2005.

³³ Juan J. Linz, *Totalitarian and Authoritarian regimes*, London: Lynne Rienner Publishers, 2000.

³⁴ Juan J. Linz & H.E. Chehabi, *Sultanistic Regimes*, 1998.

Tyrants and Abusive Rule, skrives det en kort sammenfatning om regimet til Macías Nguema som sammenfaller med de andre forfatterne som skriver om landet.³⁵

Sekundærlitteratur – De fem store

På de følgende sidene vil jeg presentere mine sekundærlitterære hovedkilder, som jeg kaller «de fem store». Mine primærkilder er rapporter fra organisasjoner og de umiddelbare utgivelsene av Alejandro Artucios, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea, The Story of a Dictatorship* fra 1979³⁶ og Suzanne Cronjes, *Equatorial Guinea, The Forgotten Dictatorship* fra 1976.³⁷

Max Liniger-Goumaz

Den viktigste forfatteren og kunnskapskilden på det post-koloniale Ekvatorial-Guinea er den sveitsiske Max Liniger-Goumaz. Han er utdannet økonom og hadde fra 1962 rådgivende roller for FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) og FNs utviklingsprogram (UNDP). I perioden 1972 til 1974 jobbet han som konsulent ved en lærerskole, *Centro de Desarrollo de la Educación* (CDE) i Ekvatorial-Guinea. Han fikk mye av sin informasjon fra representanter for utdanningsdepartementet, men flere av disse intervjuobjektene ble drept i de påfølgende årene. I juni 1974 ble det gjennomført et forsøk på kupp av tjenestemenn i Bata. Følgende av dette var en landsomfattende intensivering av undertrykkelse og Liniger-Goumaz ble selv et offer. I august samme år ble han erklært *persona non grata* og utvist fra landet.

Liniger-Goumaz var mer personlig engasjert enn andre forskere som skriver om Ekvatorial-Guinea. Han er fortsatt engasjert i landets utvikling og politikk og har samlet alle journalistiske publikasjoner i den nevnte, *Bibliografía General de Guinea Ecuatorial*. Disse begynte han med i 1976 og det er fortsatt et pågående prosjekt. I tillegg har han skrevet *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*. Denne boken har blitt revidert tre ganger og den

³⁵ Robert H. Jackson & Carl G. Rosberg, *Personal Rule in Black Africa, Prince, Autocrat, Prophet, Tyrant*, London: University of California Press, 1982, s. 245-251.

³⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea, The Story of a Dictatorship*, Genève: International Commission of Jurists og International University Exchange Fund, 1979.

³⁷ Suzanne Cronje, *Equatorial Guinea, The Forgotten Dictatorship*, 1976.

nyeste kom i 2000. Denne har vært svært viktig for mitt arbeid fordi boken fungerer som et oversiktsverk over det meste av Ekvatorial-Guineas postkoloniale historie.

I sine arbeider virker det som om hovedmålet er å nå et større europeisk publikum, altså å virke som en informasjonskilde om situasjonen i Ekvatorial-Guinea til et bredere publikum. Bøkene er lettleste og flytende, og i stor grad fri for akademisk sjargong. En av hans første artikler var, *La Guinée Equatoriale: Un Pays méconnu* fra 1980.³⁸ Denne artikkelen ble også til en bok samme år, den første franskspråklige boken om Ekvatorial-Guinea.³⁹

Nesten alt arbeidet til Liniger-Goumaz er preget av detaljert informasjon om landet, samt at han nevner de viktigste personlighetene i landets historie. I alle hans bøker og ordlister er det et omfattende register og en presentasjon som er enkel og forståelig. Et annet viktig verk om Macías-epoken dukket opp i 1988 med tittelen, *Small is not always beautiful, The Story of Equatorial Guinea*.⁴⁰ Boken omfatter Ekvatorial-Guinea i det 20. århundret og Liniger-Goumaz deler historien opp i fire epoker under ulike diktatoriske regimer som folket i Ekvatorial-Guinea ikke var i stand til å frigjøre seg fra.⁴¹ Den første var fra 1923 til 1930 under den spanske presidenten, Miguel Primo de Rivera⁴², den andre var under general Fransisco Franco fra 1936, som overlapper med den tredje, Macías Nguema og *nguemaismen*, og til slutt Obiang Nguema og det Liniger-Goumaz kaller *neo-nguemaismen*.⁴³

Et hovedtrekk i det Liniger-Goumaz kaller nguemaisme er at et *familiediktatur* - er et diktatur styrt av en enkelt familie. Dette begrepet er viktig som en del av forklaringen til hvordan diktaturet har klart å opprettholde regimet i så lang tid. Mekanismene de bruker, er å danne et redselsregime i form av frykt og terror. Dette kan på mange måter indikere en form for menneskelig tortur, både fysisk og psykisk, på grensen til folkemord. Denne familien er fra Mongomo, så langt fra hovedstaden Malabo innenfor landets grenser som overhode mulig.⁴⁴ Derfor kan begrepet nguemaisme sammenfalle med *mongomoisme* og *macíasisme*. Det er opprinnelsesstedet til både Obiang Nguema og Macías Nguema, samt at de fleste som har dominert Ekvatorial-Guineas statlige institusjoner og politikk kommer fra denne byen, og har med det, opprettholdt dominansen i landet. I tillegg er også kriteriet etnisk identitet eller slektskap til Nguema-familien vesentlig, gjennom *Esangui*-klanen. Han utdyper videre

³⁸ Max Liniger-Goumaz, *La Guinée Equatoriale: Un Pays méconnu*, Le Monde Diplomatique, april, 1980.

³⁹ Max Liniger-Goumaz, *La Guinée Equatoriale: Un Pays méconnu*, Paris : L'Harmattan, 1980.

⁴⁰ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful, The Story of Equatorial Guinea*, London, 1988.

⁴¹ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s.164.

⁴² Miguel Primo de Rivera satt som Spanias president i syv år fra 1923 til 1930.

⁴³ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s.164.

⁴⁴ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, preface, xii.

hvordan nguemaisme har blitt og blir opprettholdt gjennom blant annet vold, terror og tortur for å sikre dominansen.⁴⁵ Det er denne kontinuiteten, som gjennom hele Ekvatorial-Guineas postkoloniale historie, bidrar til at det også i dag er nguemaisme som er gjeldene. Kuppet mot Macías var en palassrevolusjon⁴⁶ og Obiang Nguema styrer fortsatt landet med den samme styrepinnen som sin forgjenger, selv om det i stor grad har blitt mildere. Liniger-Goumaz skisserer en fin presentasjon av disse politiske mønstrene.

Det er usikkert om Liniger-Goumaz er far til begrepet *nguemaisme*, men det er i alle fall han som har introdusert begrepet til allmenheten.

I hans arbeid sammenstiller han uttalelser og handlinger fra myndighetene på en side og uttalelser fra vitner på den andre siden. Uttalelser fra den politiske eksilbevegelsen *National Alliance for Democratic Restoration* (ANRD) kom i hovedsak fra den tidligere lederen Melchor Eya Nchama, som blir nevnt senere i kapittelet. Eya Nchama er også den viktigste informanten til Liniger-Goumaz. Nchamas uttalelser, journalistiske kilder og tidsskrifter utgjør kjernen av Liniger-Goumazs bøker. I tillegg til hans egne erfaringer da han var i Ekvatorial-Guinea mellom 1972 og 1974. Liniger-Goumaz danner grunnmuren i kildetilfanget om Ekvatorial-Guinea fra århundreskriftet til i dag. Briten Randall Fegley omtaler han som «the world's foremost expert on Equatorial Guinea».⁴⁷

Randall Fegley

Randall Fegley har også utgitt en rekke publikasjoner om emnet. Han fikk sin tilgang til Ekvatorial-Guinea gjennom menneskerettighetsorganisasjoner som opererte i Afrika. I 1978 skrev han sin første artikkel om forfølgelsene av minoriteter i landet. Fegley underviser politikk og historie ved Pennsylvania State University og hans viktigste arbeid på emnet er en bok utgitt i 1989 med tittelen, *Equatorial Guinea: An African Tragedy*. Boken tar et omfattende blikk på historien og politikken i landets historie. Boken bygges rundt diktaturet til Macías og han drøfter så konsekvensene av regimet. Han er også en av de som bastant påstår at det var et folkemord i landet. Folkemord nevner han i større grad i, *The UN Human*

⁴⁵ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 124.

⁴⁶ Begrepet "palassrevolusjon" er en betegnelse på en revolusjon eller kupp i det øverste ledersjiktet uten medvirkning av befolkningen.

⁴⁷ Randall Fegley, *Equatorial Guinea, An African Tragedy*. New York: Peter Lang Publishing Inc. 1989, s. preface, xii.

Rights Commission: The Equatorial Guinea Case fra 1981.⁴⁸ Han bruker en rekke intervjuer som kilder, samt et samarbeid med den nevnte Liniger-Goumaz. Begge nevner at Eya Nchama er en grunnpilar i kildeinnhøstingen. Fegley kontrollerte sine intervjuer med begge disse, siden han selv ble nektet innreise til Ekvatorial-Guinea. Han inkorporer sine journalistiske kilder i en sammenhengende historisk kontekst og strekker det rundt hans eget historiske perspektiv.

En av årsakene til den ekstraordinære brutaliteten som foregikk i landet var knyttet opp mot personligheten til Macías, skriver Fegley. Tittelen på boka betrakter også alle de uvanlige lidelser Macías led av. Hans mindreverdigthetskompleks overfor spanske mentorer, hans gradvise impotens og han sviktende helse, som dårlig syn og hørselstap. Macías mangel på utdanning var en av årsakene til hans personlige hat mot alt og alle, skriver Fegley. Dette vises gjennom Macías Nguemas forfølgelse av den tekniske og utdannede eliten og hans frykt for urban utvikling i byene. Han ville hindre dette gjennom å fremme afrikansk autentisitet. Hans gradvise fysiske handikap, hørselstap, impotens og blindhet bidro til at han følte seg enda mer truet av omgivelsene. Mot slutten trodde Macías at det var planlagt statskupp nesten hver bidige dag, og de han trodde sto bak fikk føle på en brutal terror. Infertilitet og impotens var også en bidragsyter til hans terror, skriver Fegley.⁴⁹ Mye på grunn av den afrikanske tradisjonen blant hans klans-medlemmer ble dette sett ned på. Det er derfor en tosidig tolkning på tittelen, *Equatorial Guinea, An African Tragedy*. Den voldsomme og brutale terroren befolkningen ble utsatt for og Macías Nguemas personlige tragedie. Dette gjenspeiles på Fegleys første sider i boka.

En nervøs mann, ledsaget av soldater inn til Marfil Kino i hovedstaden i den lille tropiske nasjonen, Ekvatorial-Guinea. Vanligvis hadde han mørke dystre dresser, men denne dagen hadde han en vanlig hvit skjorte og brune bukser. Han var døv, impotent, nesten blind og så mye eldre ut enn det han var.⁵⁰

Videre skriver Fegley om hvilken fiasko Macías var:

Han hevdet å være en ateist, en katolikk, en tradisjonell fang, en marxist og afrikansk nasjonalist, men ingen av disse overbevisningene ble overholdt og han motsa seg selv i alle sammenhenger. Han kunne aldri leve opp til sine standarder satt av sine helter. Han kunne aldri bli så effektiv som Adolf Hitler, så kongelig som Haile Selassie, eller så tålmodig som general Fransisco Franco». Macías var en fiasko.⁵¹

⁴⁸ Randall Fegley, *The U.N. Human Rights Commission: The Equatorial Guinea Case*, Human Rights Quarterly, Vol. 3, No. 1 (Feb, 1981) s. 34-47.

⁴⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 160.

⁵⁰ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 1.

⁵¹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 160.

René Pélissier

Fegley skriver at det ikke var noen som kom nærmere personen Macías enn René Pélissier. Pélissier er en fransk historiker med det lusofone og spansktalende Afrika som ekspertområder. Han har skrevet omfattende oversiktsverker om historikken til Mozambique, Angola og Guinea-Bissau, og han har også skrevet om Ekvatorial-Guinea. Han var den første historikeren som skrev om den politiske utviklingen i Ekvatorial-Guinea på slutten av kolonitiden.⁵² Samtlige forfattere har sitert Pélissier i sine bøker. Pélissier skriver i hovedsak på fransk og har derfor kommet utenfor mine kilder, men jeg mener likevel det er nødvendig å nevne han siden han har blitt sitert mye av sekundærlitteraturens forfattere. Kanskje det viktigste arbeidet til Pélissier skrev han etter Macías fall, da på engelsk og ikke fransk. Det var en bemerkelsesverdig kort artikkel som ble publisert i *Africa Report* i 1980.⁵³ Til tross for kortfattetheten, er denne artikkelen et viktig bidrag til diskusjonen av publikasjoner av andre forfattere. Den korte artikkelen bringer sammen to viktige spørsmål. Én, hva var grunnen/e til at regimet opprettholdt en stabilitet over elleve år? Og to, hvilke årsaker bidro til å styrte Macías? Pélissier peker ut tre grunner til det første spørsmålet. For det første fikk Ekvatorial-Guinea lite oppmerksomhet av det internasjonale samfunnet. For det andre var det Macías egenskaper som person, og for det tredje var det den spesielle geo-strategiske posisjonen landet hadde. Pélissier hevder at Ekvatorial-Guinea var et leketøy i øst-vest konflikten. Under punkt nummer to, som gjelder Macías egenskaper, nevner han fire psykologiske karakteristikk av Macías som person.

- A) Hyppig bruk av narkotika
- B) Han hadde et mindreverdighetskompleks
- C) Han var impotent⁵⁴
- D) Hans assosiasjoner med kulter og trolldom

Punkt b og c diskuteres også av Randall Fegley. Macías hyppige narkotikabruk henholdsvis de lokale narkotiske stoffene, Iboga⁵⁵ og Bhang⁵⁶, og marihuana bidro mer eller mindre til utbrudd av vold.

⁵² René Pelissier, *Spanish Guinea: an Introduction*, sagepublications, 1964.

⁵³ René Pelissier, *Autopsy of a Miracle*, *Africa Report*, Vol.25, No.3, 1980, s. 10-14.

⁵⁴ Diskuteres på siden 28

⁵⁵ Iboga er kjent som svart klaseormdrue. Denne busken har en hallusinogenpåvirkning som stimulerer sentralnervesystemet.

Okkultisme og trolldom er spesielt viktig for Péliissier når det gjelder forfølgelser av den katolske kirkens medlemmer. Han mente at Macías satte i gang sine kampanjer for at befolkningen skulle forstå den afrikanske autentisitet, og dette gikk utover den katolske kirken. I tillegg bidro dette til å styrke hans frykt for opposisjonen ettersom omtrent 90 % av befolkningen var tilknyttet den katolske kirken.⁵⁷

Når det gjelder punkt to hevder Péliissier at det ikke var internasjonalt press eller en amper opposisjon i eksil, men snarere Macías Nguemas personlige feil og sin skjøre sinnstilstand som bidro til at han ble kuppet. På forsommeren 1979 begynte Macías å gå løs på den innerste sirkelen av sine egne. Han drepte blant annet høyere offiserer og livvakter, blant dem angivelig en bror av hans etterfølger, Obiang Nguema. Dette førte til at palasset ble kuppet den 3. august 1979. Péliissier hevder at dette var hovedårsaken til kuppet, mens andre forfattere hevder at det var noe mer innviklet. At kuppet var planlagt av noen med økonomiske interesser i Spania og andre interesserte er det ikke tilstrekkelig bevis for, selv om noen kvasi-eksperter hevder dette på diverse useriøse nettsider.⁵⁸ Det er derimot ingen tvil om at spanske myndigheter var informert om det planlagte kuppet, men at det var økonomiske interesser av enkeltpersoner finnes det ikke belegg for. En annen teori er at Macías var en marionett for andre menn av den innerste sirkel av Esangui-klanen i Mongomo. Dette har blitt motbevist av alle forskere og eksperter.⁵⁹

To andre forfattere som jeg forholder meg til er Samuel Decalo og Ibrahim K. Sundiata. Decalo er ganske lik Randall Fegley i formen mens Sundiata tar en litt annen retning. Sistnevnte har bidratt i diverse *World Bibliografic Series* og *History Dictionaries*, hvor han har skrevet om en rekke vestafrikanske land. Han har siden 1970-tallet jobbet med spørsmål angående militærstyreset i Afrika.

Samuel Decalo

Decalo skrev i 1989 boken, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*. I denne boken sammenligner han tre tyranniske diktaturer i det postkoloniale Afrika. De to militære

⁵⁶ Bhang er en form for cannabis.

⁵⁷ Samuel Decalo, *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*, s. 52.

⁵⁸ Enkelte konspirasjonsteorisider har nevnt dette. Sannsynligvis er det fordi at Ekvatorial-Guinea har vært utsatt for mange kuppforsøk siden selvstendigheten. Det mest kjente forsøket var i 2004 av Simon Mann og en gruppe leiesoldater, angivelig finansert av Mark Thatcher. Dette har dermed skapt en viss interesse for konspirasjonsteoretikere å ta med Ekvatorial-Guinea i sine teorier.

⁵⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 163.

regjeringene under henholdsvis Idi Amin i Uganda og Jean Bedél Bokassa i det daværende Sentralafrikanske imperiet. Han beskriver Nguemas diktatur som en «sivil regjering» i denne sammenheng. Han refererer sine vurderinger til Pélissier som han betegner som den ledende på Ekvatorial-Guinea.⁶⁰ Decalo, som de andre ekspertene stiller også spørsmålet om hvordan diktaturet til Macías kunne holde stand over en så lang tidsperiode. Decalo mener det i hovedsak var seks faktorer som opprettholdt regime i så lang tid.

1. Hensynsløs terror gjennom fullstendig tilfeldighet. All ønske om motstand ble pulverisert på grunn av denne vilkårlige terroren.
2. Likvidering av alle utdannede og enhver potensiell opposisjon
3. Fullstendig isolasjon av landet fra ytre påvirkning
4. Manipulering og overmenneskeliggjøring av Macías gjennom overnaturlige krefter. En personkult rundt hans magiske krefter ble inkorporert i den tradisjonelle afrikanske kulturen
5. Den totale kontrollen over varer, medisin og andre nødvendigheter.
6. Macías personlige slektskap til sikkerhetsstyrkene bidro til et stort nettverk som opprettholdt kontrollen.⁶¹

Videre skriver Decalo at en av grunnene til Macías Nguemas fall var Obiang Nguemas personlige vendetta mot han. Macías Nguema var Obiang Nguemas onkel og drepte flere av deres felles nærmeste. Decalo hevder at det var Macías beordring om drap på Obiangs yngre bror, samt at Obiang ble satt til å jobbe på plantasjene rundt Mongomo, som gjorde at han ble så ydmyket og gjennomførte et kupp.⁶² Decalo knytter også Macías Nguemas narkotikaforbruk og infertilitet som grunn til hans fall. Infertilitet kan diskuteres, siden flere informanter og Max Liniger-Goumaz hevder at han fikk en sønn, men på den annen side kan det knyttes opp mot at Macías adopterte barn fra hans siste kone, Monica Bidang. Hva som er sannheten i dette er vanskelig å fastslå. Er Decalos kilder troverdige? Eller skal man stole på Max Liniger-Goumaz som er den fremste ekspert. Ingen av disse oppgir konkrete henvisninger til sine argumenter så det gjør det vanskelig å etterprøve påstandene.⁶³

⁶⁰ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 53.

⁶¹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 61.

⁶² Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 65.

⁶³ Knut Kjeldstali, *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo: Universitetsforlaget, s. 183-190.

Ibrahim K. Sundiata

Ibrahim Sundiata argumenterer for et annet alternativ for Macías Nguemas langvarige makt. I en artikkel med tittelen, *The Roots of African Despotism: The Question of Political Culture*, behandler han i detalj årsaken til Macías diktatur.⁶⁴ Sundiata representerer mer en materialistisk tilnærming. Han hevder at essensen i diktaturet ikke kan forstås uten den sosioøkonomiske utviklingen i Ekvatorial-Guinea. Han går vekk fra Fegleys tilnærming om en personlig tragedie som fikk ringvirkninger for et helt land. I sin mer eller mindre oppfølgende bok, *Equatorial Guinea, Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*,⁶⁵ fortsetter han sin argumentasjon om det sosioøkonomiske perspektivet og arven fra Spania som hovedårsakene til at Macías kunne styre i så lang tid. Mangel på kapitalistisk penetrasjon på fastlandet og de store forskjellene på landsdelene er et viktig argument for dette synspunktet. Den spanske koloniale økonomien ble monopolisert og eksport av kakao og kaffe ble en suksess på Bioko. Det koloniale økonomiske nærværet startet ikke på Rio Muni før på 1920-tallet. I tillegg påvirket Franco-diktaturet den økonomiske og politiske kulturen i landet. Dette førte til en svært uensartet utvikling i de to ulike delene av landet.

Sundiata mener at det ikke bare var Macías Nguemas personlighet og sinnstilstand som bidro til terroren gjennom elleve år. Han hevder at terroren var et middel for å skaffe økonomisk makt, og for å eliminere politiske motstandere. Terroren til Macías var funksjonell og dermed hadde den en stabiliserende effekt. Den dominerende ideologien rundt Macías Nguema var hans forhold til anti-religion og etablering rundt en sterk personlig kult rundt han selv. Han skriver videre at hans titler, som for eksempel, «det unike mirakelet» og andre lignende, titler var skapt for å erstatte den katolske kirken og sette forventninger til seg selv. Videre hevder han at dette ikke var et tegn på personlig paranoia.

Selv om Sundiata argumenterer for andre grunner enn de andre ekspertene er det likevel en felles konsensus og likhetene i argumentasjonene oppveier hverandre. Resultatene er like selv om de har forskjellige tilnærminger. Selv om Sundiata skiller seg mest ut fra den felles oppfatningen av hva som er fakta, ender de likevel opp med samme resultat. Til og med når det gjelder spørsmålet om at Macías helsetilstand påvirket politikken og terroren i landet.

⁶⁴ Ibrahim K. Sundiata, *The Roots of African Despotism: The Question of Political Culture*, African Studies Review, Vol. 31, No. 1, 1988, s. 9-31.

⁶⁵ Ibrahim K. Sundiata, *Equatorial Guinea, Colonialism, State Terror and the Search for Stability*, Boulder: Westview Press, 1990.

I tillegg til disse har jeg brukt J.B.L.D. Strömbergs oppgave om Ekvatorial-Guinea. Oppgavens tittel er, *Nationaltankens utvecling och statens uppkomst i det spanska Guinea – funderingar kring hitlerismen i 1970-tallets Afrika*.⁶⁶ I hans oppgave har han to kapitler som i oppsummerende grad fungerer godt og henvisningene er korrekte. Disse to kapitlene har jeg referert fra.

Likhetene til forfatterne kan oppsummeres slik: Den koloniale arven fra Spania la grunnlaget for at den politiske utviklingen tok en diktatorisk retning. Den politiske utviklingen i landet etter uavhengigheten kan ikke forklares uten personligheten og helsetilstanden til Macías Nguema. Med unntak av Idi Amin og Jean Bédel Bokassa, var diktaturet svært ulikt andre afrikanske diktaturer, spesielt i form av at brutaliteten var så gjennomgående i elleve år. Kuppet i 1979 blir generelt sett på som en intern familiefæide som endte med et palasskupp. Alle forfatterne hevder det var Obiang Nguema alene som hadde ansvaret for kuppet i 1979. Innflytelsen fra utenlandske regjeringer (i hovedsak Spania, Sovjetunionen, Kina, Cuba og Frankrike), så vel som internasjonale organisasjoner er beskrevet som stabilisatorer økonomisk sett. Likevel hadde disse mye av skylden på grunn av deres likegyldighet og taushet.

Alle de nevnte fortattners bøker ble publisert på slutten 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet. Ingen nye bokprosjekter har kommet ut siden, sannsynligvis som følge av den nye epoken Ekvatorial-Guinea er inne i. Fokuset har vært på olje, etter funn av dette på 1990-tallet. Likhetene til forfatterne kan tilskrives den sparsomme kildetilgangen og at en vitenskapelig refleksjon etter 1989 nesten har forsvunnet fullstendig. Det virker som om alt som er nødvendig å diskutere allerede er diskutert. Likeså virker det som om nye funn om Macías Nguema-epoken ikke er å forvente.

Lokale informanter og utenlandske rapportører

Flertallet av forskernes informanter kan deles inn i to grupper. Først er det utlendinger som jobbet i Ekvatorial-Guinea, som Max Liniger-Goumaz og René Pélissier. I tillegg til disse var det gjerne ansatte i internasjonale organisasjoner, hovedsakelig FN-organisasjoner som var i

⁶⁶ J.B.L.D Strömberg, *Nationaltankens utveckling och statens uppkomst i det spanska Guinea, funderingar kring hitlerismen i 1970-tallets Afrika*. Historiska Institutionen vid Uppsala Universitet. 1988.

landet for å rapportere om situasjonen i Ekvatorial-Guinea. Den andre er lokale informanter som opplevde redselsregimet, men som klarte å flykte til nabolandene og gjennom ANRD fikk de fortalt sin historie.

Utenlandske rapportører

Ramón Garcia Dominguez var i landet mellom 1970 og 1972 og jobbet som lærer. Han var også lege og var tett innpå Macías Nguema. Det er Garcia Dominguez sine uttalelser om Macías skjøre psyke og helsetilstand som mange av forfatterne har brukt som grunnlag i sine bøker. Han har også skrevet en bok, *Macías, La Ley del Silencio*, utgitt i 1977. Denne boken er på spansk, og jeg har fått deler av den oversatt.⁶⁷ Max Liniger-Goumaz var som nevnt tidligere selv i landet og jobbet for UNESCO. Selv om han var i landet er de fleste påstandene i hans bøker basert på andre kilder.

En av de mer berømte øyenvitnene er den britiske journalisten og forfatteren Frederick Forsyth. Han bodde i hovedstaden Malabo i 1970 og rapporterte for BBC om Biafra-konflikten. Han skrev blant annet en artikkel i *The Financial Times* om sine erfaringer om frykten for Macías.⁶⁸ I 1974 ga han ut romanen «The Dogs of War», som handler om en gruppe leiesoldater som hadde i oppgave å styrte en fiktiv diktator med navn Jean Kimba, i et fiktivt land, Zangaro. Det er tydelige likhetstrekk mellom Kimba og Macías og mellom Zangaro og Ekvatorial-Guinea.⁶⁹

Antall publiserte rapporter fra utenlandske vitner er svært så begrenset. Derfor er den andre gruppen informanter veldig viktig. Nemlig ekvatorialguineanere selv. Disse bidro til at en del informasjon kom ut til tross for Macías Nguemas etter hvert kjente terror. Mange av disse klarte å rømme landet. Det er en del sprikende tall når det gjelder hvor mange personer som flyktet i eksil til nabolandene og Spania. De fleste forfattere forholder seg til pluss minus 100 000. Max Liniger-Goumaz skriver at det var 125.000 i eksil, 60.000 i Gabon, 40.000 i Kamerun, mellom 10. og 15.000 i Nigeria og rundt 9000 til Europa, i hovedsak Spania.⁷⁰ Det er i hovedsak disse tallene også hva de andre forfatterne operer med.⁷¹

⁶⁷ Ramón Garcia Dominguez, *Macías, La Ley del Silencio*, Barcelona: Paza & Janes, Enero, 1977.

⁶⁸ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 30.

⁶⁹ Frederic Forsyth, *The Dogs of War*. London: Hutchinson, 1974.

⁷⁰ Max Liniger Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 409.

⁷¹ Antall flyktninger vil bli mer inngående drøftet i kapittel fem fra side 81-83.

En av nøkkelinformantene var den svenske antropologen, Robert af Klinteberg. Han skrev en rapport som kom ut i 1979 med tittelen, *Equatorial Guinea – Macías Country: The Forgotten Refugees*.⁷² Han jobbet for *International University Exchnage Fund* (IUEF) og bodde i Ekvatorial-Guinea i 1978. Han var spesielt engasjert i flyktningarbeid og han fikk i oppdrag å orientere seg om situasjonen i Ekvatorial-Guinea. For dette fikk han et ekstra økonomisk bidrag fra den svenske statlige institusjonen, *Swedish International Development Cooperation Agency* (SIDA). Hans rapport ble publisert i januar 1979. Han var i landet i svært kort tid, men til tross for dette er hans publikasjon en av de viktigste kildene i forskningen om Macías Nguemas regime. Decalo henviser mye til han⁷³ og Fegley har blant annet side på side hvor han kun refererer til Klinteberg.⁷⁴ Selv om Klinteberg fikk sine egne inntrykk den korte tiden han var landet er den viktigste delen av hans informasjonsinnhøsting fra flyktninger som han intervjuet i Kamerun, Gabon, Nigeria og Spania. Han skriver; «Nyere bøker gir interessante beskrivelser av visse aspekter av den politiske historien til landets post-uavhengige periode, men alltid fra et strengt europeisk synspunkt».⁷⁵

Han skriver videre at et stort antall av flyktningene var velutdannede personer som uttrykker seg med klarhet og gir uvanlig nøyaktig skildringer.⁷⁶ Hans rapport er en av de viktigste tekstene med tanke på informasjon om landet. Samtlige forskere, inkludert meg selv, ser på rapporten som en vesentlig primærkilde og ikke som sekundærlitteratur.⁷⁷

To andre viktige rapporter som betraktes som hovedkilder er Suzanne Cronjes' *Equatorial-Guinea, The Forgotten Dictatorship*, fra 1976 som ble publisert av britiske Anti-Slavery Society. Det var den første monografien som omhandler mye av Macías diktatur. Hun har også fått mye av sin informasjon gjennom informasjonssentralen, ANRD, og har beskrevet og dokumentert utdrag fra regjeringens beslutninger. Det var på bakgrunn av denne rapporten at en FN-kommisjon for første gang tok et offisielt standpunkt mot regimet i Malabo. Likevel har Cronje elementære feil som stavelser på navn og blanding av stedsnavn. Denne lille monografien var lenge den eneste på engelsk før Artucio og Klinteberg kom med sine

⁷² Robert af Klinteberg, *Equatorial Guinea – Macías Country, The Forgotten Refugees*, International University Exchange Fund, Field Study on the Equatorial Guinea Refugee Situation, 1978.

⁷³ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 70-76.

⁷⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 96-100 og 156-158.

⁷⁵ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 80.

⁷⁶ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 80.

⁷⁷ Denne rapporten er så og si umulig å få tak i, selv om jeg hadde den over to dager under et besøk ved Nordiska Afrikainstitutet i januar 2012. Jeg gledet meg til å ta fatt på rapporten igjen i mitt måneds lange opphold ved instituttet sommeren 2012, men rapporten hadde på mystisk vis forsvunnet.

monografier. Det er derfor mange som har henvist til Cronje og den var viktig da den kom i 1976, men i dag er den foreldet. Imidlertid har jeg henvist til henne i enkelte tilfeller.

En annen viktig rapport er fra advokaten Alejandro Artucio. Han skrev, som den eneste offisielle observatør under rettssaken mot Macías, en 60 siders lang rapport, *The Trial of Macías, The Story of a Dictatorship*.⁷⁸ Her beskriver han sine inntrykk av rettsprosessen i september 1979. I rapporten oppsummerer han tidligere hendelser og landets situasjon etter kuppet. Rapporten er skrevet i nøytral og saklig tone. Han var en av de første som besøkte landet etter kuppet og som møtte den nye presidenten.

I tillegg var den norske korrespondenten Einar Lunde til stede i landet. Jeg har gjennom samtaler med han fått høre hans skildringer av situasjonen i landet etter kuppet. Han laget også en 30 minutters reportasje for NRK i 1979.⁷⁹ Lundes skildringer bekrefter hvor skakkskjørt Ekvatorial-Guinea var etter Macías Nguemas raljering av befolkningen. NRK-teamet med Einar Lunde i spissen som reporter og produsent ble sendt til Ekvatorial-Guinea mellom 11. og 20. september 1979. Sammen med fotograf-, Rowley Carter og tolk-, Elizabeth Engelstad, dro de til Ekvatorial-Guinea i forbindelse med TV-aksjonen 1979.⁸⁰ TV-aksjonen hadde fokus på flyktninger og i skyggen av andre hendelser på 1970-tallet ble opplysning om flyktningsituasjonen i Ekvatorial-Guinea et tema.

Disse rapportene er de viktigste kildene som ligger til grunn for denne oppgaven – dette er de eneste tekstene som er skrevet om landet under Macías Nguemas regjeringstid. De fleste av disse rapportene har blitt trukket inn i en vitenskapelig form med henhold til at sekundærlitteraturen i hovedsak bruker disse når de refererer og siterer. Likevel er det et stort problem at så få tekster blir brukt. Historien og hendelsene i Ekvatorial-Guinea blir fortalt av et fåtall personer. Problemet er at visse hendelser kan bli utelukket mens andre blir særlig relevante med hensyn til hvem som skriver. Samtlige kilder kan problematiseres, men de er likevel de eneste man har. Man må ta dette til betraktning, men likevel skrive ut i fra disse.

⁷⁸ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea, The Story of a Dictatorship*, 1979.

⁷⁹ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

⁸⁰ Fotografi av NRKs tv-team ligger som vedlegg 11.

Lokale informanter og informasjonssentralen, Alianza Democratica Nacional de Restauracion (ANRD)

Som følge av ønsket om å samle og spre informasjon ble ANRD dannet i 1974.⁸¹ Dette ble et kollektivt nettverk av flere politiske grupper og motstandere av Macías Nguema. Alliansen har gjort en viktig jobb ved å eksponere situasjonen i landet for det internasjonale samfunnet. De har også i smug hatt infiltratører innad i Ekvatorial-Guinea og har i tillegg klart å opprettholde en organisert virksomhet i skyggen av Macías Nguemas regime gjennom distribusjon av en bulletin kalt, «La Voz del Pueblo».⁸²

Det var spesielt studenter og unge intellektuelle som jobbet i denne bevegelsen. To år etter grunnleggelsen ble bevegelsen dreid mot en venstre-politisk revolusjonær bevegelse og dermed mistet de sin mer høyreorienterte ving.⁸³ Den høyreorienterte vingen dannet senere *Acción Nacional de Liberación de Guinea Ecuatoria* (ANALIGE) i Andorra. Det resterende ANRD ønsket bare en erstatning for Macías og en grunnleggende sosial forandring. Det praktiske målet til bevegelsen var å spre informasjon til den internasjonale offentlighet. De har klart å spre informasjon til amerikansk og vest-europeisk presse gjennom et godt organisert system. Nyankomne flytninger ble enten besøkt av ANRD eller vendte seg direkte til ANRDs kontaktpersoner. Hovedkontoret til ANRD var i Genève i Sveits og det var her de samlet og fordelte informasjonen de fikk. Foruten å samle informasjon ble flyktningenes kunnskap brukt i andre sammenhenger, som for eksempel, ble de brukt som intervjuobjekter av europeiske forfattere som jobbet med Macías-diktaturet. Dette gjelder spesielt Fegley og Klinteberg.⁸⁴ Siden 1975 ble ANRD sett på som det viktigste opposisjonspartiet i Ekvatorial-Guinea og ble anerkjent av FN samme år. ANRD ble en politisk motstandsbevegelse som deltok i internasjonale konferanser. Melchor Eya Nchama var en vesentlig skikkelse i ANRD og var formann mellom 1976 og 1983.⁸⁵ I tillegg var mange av pressemeldingene direkte relatert til Eya Nchama.⁸⁶ Fegley skriver; «More than anyone else, he is responsible for the release of information which has led to the modest but increasing amount of international pressure on the hierarchy in Malabo».⁸⁷

⁸¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 283-286.

⁸² Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 498.

⁸³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 138.

⁸⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. preface, xii.

⁸⁵ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 409.

⁸⁶ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 167-168.

⁸⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 133.

Spørsmålet er om ANRD hadde en agenda med sin informasjonsdeling og man kan sette et kritisk spørsmålstegn om informasjonen var uavhengig eller verdinøytral. Det er mulig at informasjonen som ble gitt til det internasjonale samfunnet først og fremst var et instrument for ANRDs egne målsettinger. Her kan for eksempel beretninger fra en flyktning ha gått gjennom flere ledd, var det en førstehåndskilde eller en annenhåndskilde? Mest sannsynlig begge deler og noen kan ha kommet med overdrivelser, mens andre kan ha vært mer sobre i sin beretning.⁸⁸ Det er vanskelig å etterprøve noen som de fem store bruker i sitt arbeid.

Et sentralt trekk ved rapporter og informasjon fra Ekvatorial-Guinea er tilleggsinformasjonen man lett kan legge til. I tillegg til formaliserte og tekniske reportasjer hadde forfatterne en viss designmulighet. Dette er sannsynligvis pensum innenfor medievitenskapen, men i prinsippet var rapportene basert på personlige erfaringer og opplevelser til forfatterne. Det forutsetter at forfatteren er kjent med saken eller enda bedre at han hadde vært i området og registrerte erfaringer. Bare på den måten kan man komme til den reelle informasjonen uten at noe holdes tilbake eller legges til. Dette var spesielt vanskelig i Ekvatorial-Guinea siden det ikke var noen mulighet for utenlandske journalister å komme inn i landet. Likevel var det mulig å komme inn i nabostatene Gabon og Kamerun hvor det var et betydelig antall flyktninger med førstehånds erfaringer om situasjonen. Men denne muligheten ble angivelig lite brukt, både av journalister og de tidligere nevnte forfatterne.

Informasjon publisert på 1970-tallet om den politiske situasjonen i Ekvatorial-Guinea er viktig for dagens historiografi. Disse skiller seg fra journalistiske utgivelser i form av reportasjer og artikler. De er for eksempel ikke direkte involvert i et kommersiellorientert meldingssystem. Det var snarere en monografi som ble publisert i form av en billig brosjyre betalt, i de fleste tilfeller, av en organisasjon.

Tidspunkt for rapportering

Samlet sett vil en oversikt over når rapporteringen kom i løpet av de elleve årene Macías satt ved makten, og i hvilken periode det politiske systemet ble oppfattet som et diktatur i den internasjonale verden. På bakgrunn av sekundærlitteraturforfatternes henvisninger og deres bøker kan kildetilfanget deles inn slik:

⁸⁸ Knut Kjeldstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var*, s. 177-178.

Fransisco Macías Nguema ble president den 12. oktober 1968 og satt til han ble kuppet 3. august 1979. Legger vi til den siste halvannen måned før han ble henrettet så blir det ganske så nøyaktig elleve år ved makten.

Samlet sett er det fem stadier for rapportering som også kan brukes til å deles inn i endringene i regimet til Macías.

1. Mellom oktober 1968 og januar 1969 var det i hovedsak formaliteter rundt landets uavhengighet og internasjonale relasjoner.
2. Mellom februar 1968 og mai 1969 ble fokuset rettet mot avreise for de spanske som jobbet i landet og kuppforsøket til Atanasio Ndongo Miyone.⁸⁹
3. Mellom juni 1969 og oktober 1974 var fokuset Ekvatorial-Guineas utenlandske relasjoner.
4. Mellom november 1974 og juli 1979 ble fokuset rettet mot Macías diktatur og grove brudd på menneskerettighetene. I tillegg var det meget stille, ingen ting kom hverken ut eller inn.
5. Mellom august 1979 og oktober 1979 var det den politiske endringen etter kuppet som var i fokus.

Det var rundt første halvdel av 1969 det meste av informasjonen kom ut. Det som preget denne perioden var den politiske spenningen mellom Spania og Ekvatorial-Guinea. Også den siste perioden er preget av mye rapportering, men i perioden mellom 1974 og 1979 er det nærmest en blackout. Selv etter opphevingen «materia reservada», kom det ingenting ut eller inn av landet

Oppsummering

Kildematerialet om Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas regime er svært begrenset. I hovedsak begrenser det seg til diverse pressemeldinger, artikler og rapporter utgitt av folk som var i landet eller har intervjuet flyktninger i nabolandene. De fleste ble skrevet enten i begynnelsen eller på slutten av regimet. De viktigste kildene i Ekvatorial-Guineas historieskriving er basert på øyenvitners forklaringer som bygger opp om rapportene.

⁸⁹ Ndongos kuppforsøk vil bli mer inngående gjennomgått kapittel 5. Fra nå vil jeg kun bruke Ndongo.

Kapittel 2

Geografi og kolonialhistorie

Kan Ekvatorial-Guineas beliggenhet forklare det store skillet mellom befolkningen på øya Bioko og befolkningen på fastlandet Rio Muni? De har en svært ulik historie under kolonitiden og jeg ser derfor på dette kapittelet som viktig for å danne forståelsen av dette. Kapittelet vil forklare de geografiske ulikhetene mellom fastlandet og øya Bioko, for så å gi en kort beskrivelse av kolonihistorien under Portugal, Spania og Storbritannia.

Geografisk utgangspunkt

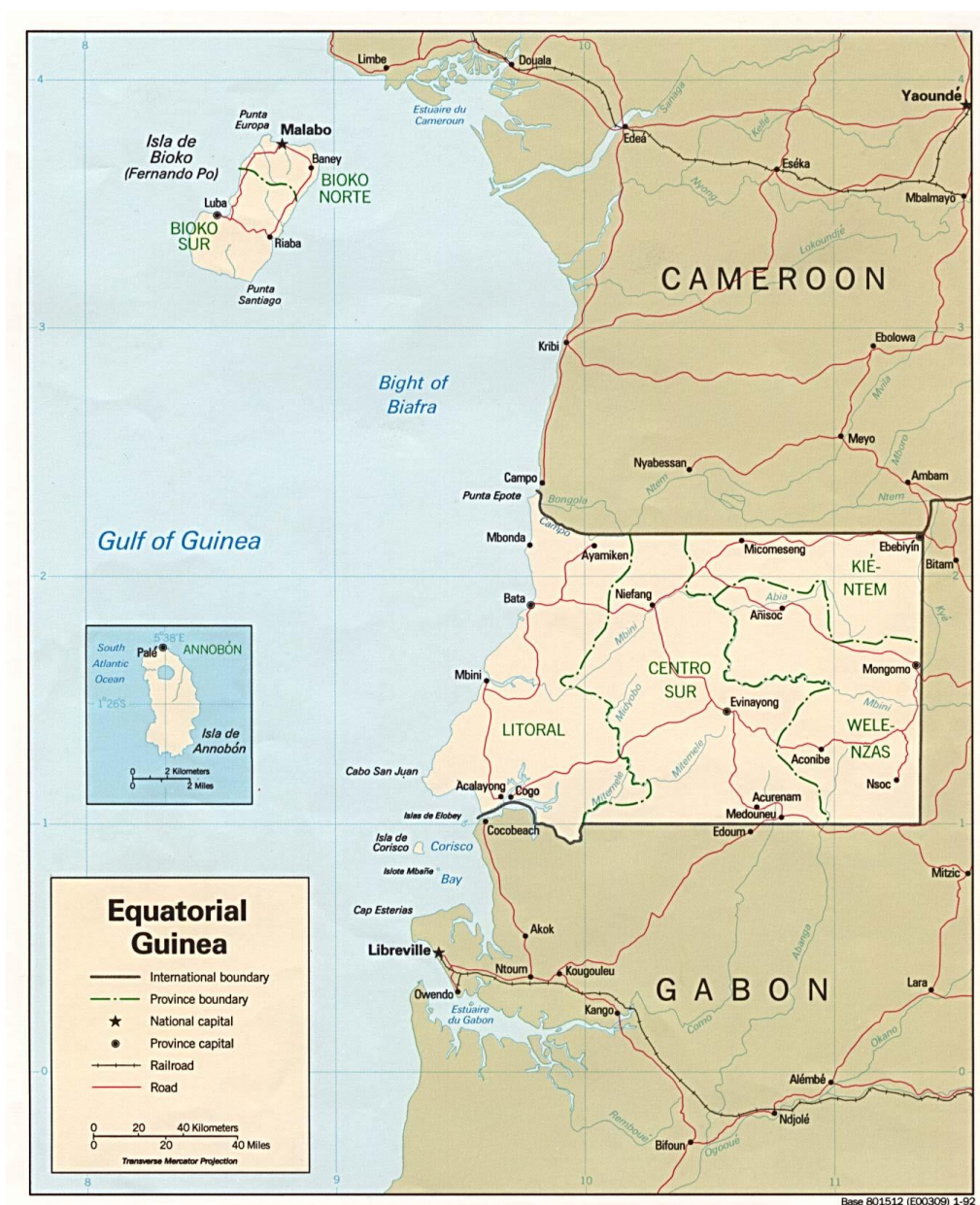
Ekvatorial-Guinea har et særegent geografisk utgangspunkt som er todelt med en fastlandseksklave og en øy. Fastlandseksklaven er nærmest kvadratisk og heter Rio Muni. Eksklaven grenser til Kamerun i nord og er pakket inn av Gabon i sør og i øst. Den største byen heter Bata og er i dag den største byen i Ekvatorial-Guinea med omtrent 250 000 innbyggere. Hovedstaden Malabo ligger på øya, Bioko og har i dag cirka 180 000 innbyggere. Fastlandsdelen Rio Muni har et areal på 26 000 km² og øya Bioko er 2000 km². Dette utgjør til sammen en størrelse på 28 000 km² og er omtrent like stort som Hedmark fylke i Norge (cirka 27 300 km²) eller landet Albania i Europa (cirka 28 700 km²). Landet er i skrivende stund rangert som det 145 største landet i verden med en befolkning på omtrent 650 000. Landet deles inn i syv provinser, fire på fastlandet (Centro Sur, Kié Ntem, Litoral og Wele Nzas), to på Bioko (Bioko Norte og Bioko Sur) og øya Annobón.

Fastlandsdelen består av et platå som ligger cirka 600 meter over havet, som faller ned mot kysten i vest. Den største elven heter Rio Benito⁹⁰ og er 344 km lang. Elven renner fra Gabon og ut i byen Mbini ved atlantehavskysten. Bioko ligger i Guineabukta og er cirka 40 km utenfor kysten til Kamerun. Øya er vulkansk med fruktbar jord og det høyeste fjellet heter Pico de Basile som er 3008 meter over havet.

Annobon på cirka 17 km² ligger omtrent 150 km sørvest for øya São Tomé og cirka 645 km sørvest for Bioko. Denne øya er også vulkansk. I tillegg kommer de mindre øyene Corisco, Store Elobey, Lille Elobey, Mbanie og Cocotiers som ligger utenfor sørkysten av Rio Muni.

⁹⁰ Se navneforviklinger for andre navn.

Det har lenge vært gode dyrkingsforhold på Bioko med plantasjer på fjellskråningene. Den sørlige delen av øya er av kupert terreng. På fastlandet fører mangrovesumper langs kysten inn til tette og tropiske skoger. I hovedsak består naturressursene i dag av olje og tømmer, samt utforskede forekomster av blant annet gull, uran, titan og jernmalm. Landets største miljøproblem er mangel på drikkevann og stor avskoging. Ekvatorial-Guinea blir ofte forvekslet med andre land som Guinea, Guinea-Bissau og Papua Ny-Guinea. Sistnevnte ligger på den andre siden av jorden, nord for Australia. Kartet nedenfor viser landets beliggenhet i Afrika.⁹¹

Kart: <http://maps.nationmaster.com/country/ek/1>

⁹¹ Se vedlegg 13, 14, 15 og 16 for mer detaljerte kart.

Tre århundrer under Portugal - Spania overtar koloniherredømmet

Øya Bioko ble oppdaget i 1471/72⁹² av portugisiske sjøfarere. Øya ble først kalt *Formosa* (den vakre), så omdøpt til Fernando Po, oppkalt etter den portugisiske oppdageren.

Portugiserne bosatte seg på Bioko i 1474 og hadde en viss tilstedeværelse der frem til 1478. Fra 1478 og 300 år fremover hadde portugiserne Bioko og Annobón under seg, og i tillegg hadde de øyene São Tomé og Príncipe. På Bioko var det en lokal befolkning kalt, buela, som er forfedrene til bubiene.⁹³ Men samtidig har befolkningen på Bioko kommet i bølger over tid og det ble etter hvert en sammensatt gruppe som i dag kan kalles bubi. Portugiserne var oppmerksomme på den rike naturen både på land og til havs. Det var en øy ikke bare rik på fremtidig jordbruksøkonomi, men også et strategisk knutepunkt for slavehandel. Med europeerne kom slavehandelen og det var São Tomé og Príncipe som ble hovedbasen for portugiserne. Bioko og Annobón var bosatt i mindre grad. Det var bubiene som bodde spredt på øya og drev med jordbruk i den tropiske vegetasjonen. Sykdom var det største problemet, men noe aktivitet ble gjennomført av portugiserne. I 1507 ble Bioko satt under kontroll av guvernøren av São Tomé, og Bioko ble brukt som en mellomstasjon for frakt av blant annet slaver og senere kaffe. Bubiene var misfornøyde og det ble enkelte opprør, men stort sett holdt bubiene avstand til europeerne i nærmere 400 år.⁹⁴

Bioko ble gjenstand for en byttehandel mellom Spania og Portugal gjennom Traktaten av San Ildefonso og El Pardo som ble underskrevet i 1777 og 1778, dette i en tid hvor trekanthandelen mellom Vest-Afrika, Karibbien og Europa hadde sitt høydepunkt.⁹⁵ Portugal fikk store deler av det som i dag er sørlige Brasil og Spania fikk Bioko.

Spansk Guinea

Selv om Bioko kom under spansk herredømme var den spanske bosetningen svak, det var engelskmennene som i hovedsak styrte øya. England forsøkte flere ganger å kjøpe Bioko, men det ble nedstemt i det spanske parlamentet, Cortes, men mellom 1827-1858 var Bioko *de facto* administrert av Storbritannia og øya ble brukt som en mellomstasjon for frigitte slaver.

⁹² Det er usikkert hvilket årstall som var det faktiske for oppdagelsen.

⁹³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 4.

⁹⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 5.

⁹⁵ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 7.

Samtidig var det uenighet innad i det spanske parlamentet om å beholde øya eller ei.⁹⁶ Det var ikke før århundreskiftet at spanjolene ble mer aktive, mye på grunn av suksessen med kakaoproduksjonen som skjøt fart mot slutten av 1800-tallet. De spanske koloniherrere hadde problemer med å sysselsette den lokale befolkningen til arbeid i plantasjonene. De lokale bubiene hadde muligens en for liten befolkning eller sannsynligvis var de uvillige til å arbeide.⁹⁷ Spanjolene måtte se til andre alternativer og det som så mest lovende ut, var å se til fastlandet. De spanske koloniherrere krevde det nordvestre hjørnet av Gabon som var i fransk besittelse. Grunnet lite tilgang på arbeidskraft anerkjente den franske regjeringen kravene, men de opprinnelige kravene på landområder på nærmere 300 000km² ble ikke godkjent.⁹⁸ Rio Muni ble en del av Spansk Guinea etter Paris-traktaten i år 1900.⁹⁹ I tillegg fikk de øyene Corisco, Store Elobey, Lille Elobey, Mbanie og Cocotiers og Annobón, som ble en del av provinsen Bioko.

Til tross for spanjolenes hastverk med å få tak i arbeidskraft, konsentrerte de seg kun om kyststripen i Rio Muni. En videre utforskning av innlandet ble ikke satt i gang før på 1920-tallet. Da Spania fikk Rio Muni i 1900 var intensjonen å gjøre eksklaven om til et reservoar av arbeidskraft. Samtidig blomstret økonomien og eksporten av kakao på Bioko. Det var enkelt for spanjolene å kreve jordeområder til plantasjoner på Bioko. Den lokale bubi-befolkningen var ikke vonde å be når det gjaldt å bytte til seg jordeområder. Mange av de lokale bøndene byttet til seg mindre fordelaktige varer mot jord til spanjolene. Jorden ble så gjort om til store plantasjoner.¹⁰⁰ Men spanjolene ga også en liten kompensasjon og noen fra bubi-befolkningen fikk også muligheten til å sende sine sønner på skole for å få høyere utdanning i Spania. Disse ble kalt *Casas Fuertes* som er navnet på store kommersielle selskaper og kakaoplantaseiere.¹⁰¹ Disse byttet til seg, som nevnt, jordeiendom mot at lokal bubi-ungdom fikk utdanning i Spania. I Rio Muni var situasjonen annerledes. Spanjolene holdt seg ved kysten og det var kun mindre små bedrifter som hadde konsesjon til tømmervirksomhet. Kakao og kaffe ble produsert i mindre grad. Ved selvstendighet hadde Bioko 90 % av Ekvatorial-Guineas kakaoproduksjon, fordelt på over 50 moderne plantasjoner.¹⁰²

⁹⁶ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 8.

⁹⁷ Ibrahim K. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 43.

⁹⁸ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 18.

⁹⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. XXII.

¹⁰⁰ Ibrahim K. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 49.

¹⁰¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 74.

¹⁰² Ibrahim K. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 42.

Majoriteten av befolkningen i Ekvatorial-Guinea i 1968 var i Rio Muni med cirka 285 000 innbyggere- 80 % av dem igjen var fang.¹⁰³ Her ser man tydelig den forskjellige behandlingen av de lokale folkegruppene. Det var vanskelig for fang-befolkningen å få de samme fordelene som Biokos lokale bubi-befolkning. Som et resultat av dette opprettholdt den lokale fang-befolkningen en viss selvstendighet selv om de formelt var under spansk herredømme. En konsekvens av dette var at befolkningen på Rio Muni lå mer åpen for afrikanske nasjonalistbevegelser som feiet over franske, britiske og belgiske kolonier etter andre verdenskrig.¹⁰⁴

¹⁰³ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 5.

¹⁰⁴ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 8-9.

Kapittel 3

Bubi og fang, hand i hand?

Det var i hovedsak to folkegrupper i Ekvatorial-Guinea hvorav en var befolkningsmessig mye større enn den andre. På øya Bioko heter hovedgruppen bubi og på fastlandet, Rio Muni, heter gruppen fang. Det er også flere undergrupper av de nevnte folkegruppene. I tillegg til minoritetene ndowe (playeros)¹⁰⁵ og fernandinoer var det også en stor del europeere og nigerianere i landet. Immigranter fra Nigeria utgjorde den største etniske gruppen på Bioko i årene før selvstendigheten, men i løpet av Macías Nguemas tid falt antallet drastisk.¹⁰⁶ Ndowe-stammen er den eldste bosetningen på Rio Muni og bosatte seg ved kysten, mens fang-stammene kom gradvis til på 1400-tallet og bosatte seg i innlandet.¹⁰⁷ Majoriteten av befolkningen i Ekvatorial-Guinea tilhører fang. Opprinnelig stammer fang fra Bantu-befolkningen¹⁰⁸ som holdt til i store deler av Sentral-Afrika. Fernandinoene var opprinnelig kreoler og dannet et elitesamfunn i hovedstaden. De var etterkommere av frigitte slaver fra Liberia og Sierra Leone. Fernandinoene ble favorisert av de spanske koloniherrne og dannet eliten og borgerskapet i landet.¹⁰⁹ Øya Annobón lengre syd har også sin egen folkegruppe, men disse vil ikke bli nevnt i noen stor grad i denne oppgaven.¹¹⁰ Jeg vil i dette kapitlet finne ut om det alltid har vært fiendskap mellom bubi og fang, eller om det ble konstruert en fiendskap som ble utnyttet i et splitt og hersk styre av de spanske koloniherrne? Og om dette dannet grunnlaget for en etnisk favorisering under Macías Nguemas regime.¹¹¹

Bubiene

Bubiene er Biokos urbefolkning.¹¹² De utvandret fra det kamerunske fastlandet, over Biafra-bukta og til Bioko. Det er vanskelig å tidfeste når utvandringen fant sted, men sannsynligvis skjedde det i bølger over en 200 års periode mellom 1200- og 1400-tallet.¹¹³ Språklig og

¹⁰⁵ Kalt: «people of the beach» eller playeros. Se navneforviklinger.

¹⁰⁶ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 15-16.

¹⁰⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 170.

¹⁰⁸ Også kjent som Pahouin, Pangwe og Pamue. Se navneforviklinger.

¹⁰⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 171.

¹¹⁰ Kart over befolkningssammensetningen ligger som vedlegg 15.

¹¹¹ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 4.

¹¹² Samtlig litteratur bruker «indigenous people» om bubiene. Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 65.

¹¹³ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 13.

morfologisk¹¹⁴ står de nære fang-befolkningen fra fastlandet og noen betrakter bubiene som en gren av fang.¹¹⁵ Bubienes språk var så sterkt oppsplittet i ymse dialekter at de hadde vanskeligheter med å forstå hverandre på de ulike sidene av den lille øya. Pidgin-engelsk og spansk ble da kommuniserende språk. Bubienes samfunn var bygd opp hierarkisk gjennom en konge på toppen med stormenn under. Stormennenes jobb var å holde orden på de omkringliggende landsbyene. Bubiene har blitt beskrevet som et primitivt folk. Etymologisk har opphavet til navnet blitt diskutert. Navnet bubi kommer ikke fra folkegruppen, men er gitt til øy-beboerne under kolonitiden da engelskmennene var til stede på øya. Muligens ble bubi avledet fra det engelske ordet *booby* som betyr «tosk, idiot og klumsete». Mer trolig ble ordet overhørt av diverse europeere som så hvordan de lokale hilste på hverandre. «A boobe, oitopi» kan oversettes til «god morgen». Men ordet *boobe* betyr mann og dermed ble det utvannet til bubi, som den lokale befolkningen tok til seg og begynte å bruke.¹¹⁶

Bubiene var uvillige og skeptiske til å omfavne den europeiske kulturen. Allerede på 1400-tallet ble de første portugisiske kolonistene¹¹⁷ jaget bort av lokale bubier. Dette med god hjelp fra øyas febersykdommer. Denne fiendtligheten henger trolig sammen med at øya ble en strategisk base for de mange slavejegerne i området.¹¹⁸ Nederlendernes slaverazziaer mellom 1642 og 1648 bidro til at bubiene sluttet med fiske ved kysten og flyktet inn mot det kupert innlandet sør på øya. Deretter ble de utilgjengelige fjelltraktene i sør bubienes kjerneområde.¹¹⁹ Likevel arvet bubiene to ting som ble stående i de neste 250 årene, nemlig kaffe og slavehandel.¹²⁰

Fram til midten av 1800-tallet holdt bubiene seg isolert fra europeerne. Først på midten av 1800-tallet kan man lese om en kongemakt som sammenfaller de spredte bubi-samfunnene. Kong Moka, som døde i 1898, ønsket en fortsatt isolasjonisme overfor europeerne. Han oppmuntret sine egne til ikke å ta kontakt med fremmede og kongen selv residerte i den avsidesliggende landsbyen Riaba. I 1887 tok han kontakt med europeerne ettersom den spanske armeen begynte å ta tak i bubienes indre anliggende. Spanjolene nektet småkonger

¹¹⁴ I morfologien studerer man hvordan ord er oppbygd og blir dannet av mindre enheter - en lingvistisk formlære.

¹¹⁵ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 11.

¹¹⁶ Antonio Aymemí, *The History of the Bubis on Fernando Po*. Imprenta de Galo Saez, Kapittel. 9.

¹¹⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 408.

¹¹⁸ J.B.L.D Strömberg, s. 16.

¹¹⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s 5.

¹²⁰ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s 5.

tobakkstildeling som straff for at de ikke sendte folk til plantasjene. Småkongene svarte med å strupe leveransen av høns til byene, som førte til en alvorlig proviantkrise for spanjolene. Kong Moka besøkte aldri Santa Isabel, og han nektet å inngå noen form for ed til Spania, men dette endret seg da den spanske generalguvernøren i 1897 besøkte han i Riaba. Det ble en forsoning siden spanjolene ga han retten til å bruke krutt og Moka mottok til og med noen få misjonærer.¹²¹ MOKAs etterfølger, Sas Eburea tilsidesatte kong MOKAs bror, Malabo, og organiserte et opprør som spanjolene hadde vanskeligheter med å kue. Han gikk tilbake på den gamle isolasjonspolitikken og forbød alle lokale kontakt med spanjolene. I 1904 tok *Colonial Civil*¹²² med seg Eburea til Santa Isabel siden han nektet befolkningen å betale skatt til spanjolene. Kong Sas Eburea ble syk og døde i Santa Isabel, samme år.

Tre år senere, i 1907, satte spanjolene inn sitt avgjørende støt for å kue lokalbefolkningen. Alle bubier mellom 15 og 50 år som ikke eide minst ett hektar jord ble inkorporert i de spanske plantasjene. Dette vakte stor motstand på grunn av erfaringen fra tvangsarbeid var død og elendighet.¹²³ Her kan man trekke lange linjer fra spanjolenes tvangsarbeid til Macías Nguemas igangsetting av tvangsarbeid på midten av 1970-tallet.

Den rettmessige konge etter Moka, var som nevnt Malabo, han satt på gjerdet og bidro med ingen ting for å stagge spanjolene. Men en småkonge ved navn Luba tok grep og manet til motstand i 1910. Med Lubas væpnede opprør var «bubi-krigen» i gang. Dog, å kalle det en krig er en overdrivelse siden det resulterte i et begrenset opprør med få drepte.¹²⁴ Til sammen døde seks mennesker som tilhørte de spanske kolonistene. Spanjolenes motreaksjon var å støtte den andre folkegruppen på øya, fernandinoene. Opprøret kulminerte med Lubas død samme år. Malabo, den siste bubi-kongen, førte en svak og vaklende politikk. Han var under sterk påvirkning av den antispaniske rådgiveren Bioko, men viste seg likevel temmelig medgjørlig til spanjolene. Kong Malabo døde i 1937, apatisk og alkoholisert.¹²⁵ I årene frem til 1952, under henholdsvis Kong Alobari og Oriche konverterte de fleste bubiene til katolisismen og sysselsatte seg som godseiere og prøvde med det å utmanøvrere fernandinoenes maktposisjon.¹²⁶ De to sistnevnte kongene førte ingen isolasjonspolitik og

¹²¹ J.B.L.D, Strömberg, s. 16.

¹²² Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 199-200.

¹²³ Cirka 40 bubier døde i tidligere forsøk på tvangsarbeid på spanske plantasjer.

¹²⁴ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 236.

¹²⁵ Alkoholisme var generelt et stort problem blant bubiene og befolkningsveksten stagnerte på begynnelsen av 1900-tallet.

¹²⁶ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 14.

ble slik en del av det spanske kolonistyre.¹²⁷ Bubiene utgjorde ingen viktig politisk maktfaktor etter den siste kongens død. Likevel har bubiene hatt en viss påvirkning, de har hatt en sterk innflytelse på Macías Nguema og hans regime. Gjennom ønsket om en afrikansk identitet, endret Macías kolonistenes navn på byer og landsbyer, områder og øyer. Hovedstaden Santa Isabel ble Malabo, San Carlos ble Luba. Concepción ble hetende Riaba og øya Fernando Po ble hetende Bioko.¹²⁸

Oppsummert hadde bubiene en meget svak utviklet statsidé. Kongedømmet ble sent etablert og kom som en følge av etableringen av europeiske kolonister. Kongenes isolasjonspolitikk med å holde befolkningen unna europeerne var eneste prioritering, og til sammen besto kongedømmet kun av et fåtall konger hvorav én var tronraner. De få opprørene mot de spanske kolonistene endte ikke opp i noen sentralmakt, men kun et marginalisert kongedømme som spanjolene så mer som en irritasjon enn en reell frykt. I tillegg var bubi-befolkningens ekstremt splittede språk en hindring til en samhörighetsfølelse. Bubi-befolkningen spilte heller ingen rolle i selvstendighetskampen fra 1950-årene av. Snarere tvert imot, så motarbeidet de kampen for selvstendighet i frykt for å forenes med Rio Muni og den tallrike fang-befolkningen. Samtidig var frykten for fang-befolkningen sterkt overdrevet av spanjolene på 1950- og 60 tallet. De ønsket å legitimere sitt koloniale nærvær i Spansk Guinea ved å fremstille seg selv som minoritetens beskytter.¹²⁹

Fang

Majoriteten i Ekvatorial-Guinea ved selvstendighet, besto av fang-befolkningen med omtrent 80 % av innbyggertallet.¹³⁰ Fang kommer fra Rio Munis innland, men hovedsakelig er kjerneområdet i det nordøstlige Gabon, i området Woleu-Ntem.¹³¹ Fang-befolkningens territorium kan avgrenses fra elven Sanaga på samme breddegrad som Kameruns hovedstad Yaoundé og sørover til Ogooué-elven som renner tvers gjennom Gabon.¹³² Som befolkningsgruppe var fang komplisert og sammensatt med mange undergrupper.¹³³ Den

¹²⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 26.

¹²⁸ Se navneforviklinger for fullstendig oversikt over navn.

¹²⁹ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s.15.

¹³⁰ Dette har ikke endret seg i forhold til dagens befolkningsfordeling. Per 2012 er befolkningen på 80 % fang og rundt 8 % bubi.

¹³¹ Georges Balandier. *The Sociology of Black Africa: social dynamics in Central Africa* / Georges Balandier; oversatt av Douglas Garman, London: Praeger Publishers, 1970, s. 91.

¹³² Ibrahim K. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 11.

¹³³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 22.

sosiale strukturen besto av fire nivåer: familien, byen, ætten og klanen. Innenfor Ekvatorial-Guineas grenser, eksisterte det 50 viktige fang-klaner. Da europeerne kom, levde fang-befolkningen i ættesamfunn hvor hver familie hadde et overhode som utøvde bestemmelsesrett over patrilineære slektninger.¹³⁴ Språklig kan fang i Ekvatorial-Guinea deles opp i to store grupper. Nord for elven Rio Benito bor «fang ntumu» og sør for elven bor «fang okak». Begge forstår hverandre, både i og utenfor Ekvatorial-Guineas grenser.¹³⁵ Begge gruppene besto av tallrike klaner som frem til 1920 utkjempet kriger mot hverandre, men fremfor alt var de fiendtlige mot all utenlandsk okkupasjon og de gjorde det svært vanskelig for spanjolene å trenge inn i Rio Muni.

Til tross for språklige likheter var gruppene preget av store kulturelle forskjeller. Fang okak i sørvest hadde tidlig tatt kontakt med europeerne, og de lokale kongene ble vant til å samarbeide med spanjolene. Fang Ntumu i sentrale og østlige Rio Muni kjennetegnes derimot som en form for et klanssamhold hvor spanske myndigheter var tvunget til å få støtte av kongene, og de måtte tilpasse, og forstå den afrikanske tradisjonen. Det var én klan, lengst mot øst i Rio Muni, *Esangui*-klanen som Macías Nguema og dagens president Obiang Nguema kommer fra, som til slutt dannet makten etter selvstendigheten. Hvordan klarte denne klanen å danne et samfunn med nepotistiske grunntrekk og senere det Max Liniger-Goumaz definerer som *ngumeaisme*? Flere av ekspertene på Ekvatorial-Guinea, i særlig grad Max Liniger-Goumaz definerer det særegne styresettet i landet som *nguemaisme*, både under Macías så vel som under Obiang Nguema. I tillegg var også konstruksjon av fiktive kuppforsøk et virkemiddel for å skape fiender. Den første av Macías Nguemas kritikere, den nevnte informanten, Melchor Eya Nchama,¹³⁶ mente at *nguemaisme* var avledet og inspirert av Francos regime i Spania. Hans synspunkt fikk også støtte av en del organisasjoner.¹³⁷ Agustin Nsé Nfumu¹³⁸ som under Obiang Nguema blant annet hadde mange ministerposter, definerer *nguemaisme* på følgende måte: «The degree of power an individual holds in Equatorial Guinea is proportional to his capacity to infringe the law without any consequences».¹³⁹

¹³⁴ Georges Balandier, *The Sociology of Black Africa*, s. 116.

¹³⁵ Se vedlegg 15

¹³⁶ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 167.

¹³⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 167-168 og 310-311.

¹³⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 319.

¹³⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 311.

Fang-befolkningen hadde på grunn av deres majoritet i Ekvatorial-Guinea bedre forutsetninger enn øvrige folkegrupper til å danne en selvstendig stat. Fang var aldri noe pro-spanske, snarere tvert i mot. Som generalguvernøren Ramos de Izquierdo sa: «De fleste landsbyer i Rio Munis innland anno 1907 har aldri sett en europeer».¹⁴⁰ Det var tydelig at spanjolene hadde store problemer med å forstå den lokale fang-befolkningen.¹⁴¹ Særlig befolkningens forhold til polygami forårsaket konflikter med kirken. En sammenfatning av fang-befolkningen i Ekvatorial-Guinea er det paternalistiske klan-hierarkiet hvor hver konge med hver sin klan styrte over hver sin lille landsby. Som nevnt utgjorde fang majoriteten i landet, men på den andre siden så bodde majoriteten av fang i Gabon og Kamerun. De ekvatorialguineanske fang hadde derfor mer samhørighetsfølelse med fang-befolkningen i Kamerun og Gabon enn med befolkningen på øyene og ved kysten. Minoritetsbefolkningen på sin side fryktet mer eller mindre fang gjennom kolonimaktens propagandaapparat som fremstilte fang som «ville dyr fra urskogen» eller «continental savages».¹⁴² I tillegg fryktet minoritetene at fang, med sitt overlegne flertall, ville berøve dem for privilegier. Likevel var fang så splittet internt at en felles samhørighetsfølelse var vanskelig med tanke på de regionale særinteressene. Dette sammenfaller i stor grad med den politiske struktur under Macías Nguemas regime hvor alle betydningsfulle poster i samfunnet var tildelt folk fra Macías Nguemas hjemby, Mongomo, samt familiemedlemmer eller personer fra samme lokale klan. I motsetning til *playeros* var fang i langt større grad avvisende til den spanske kolonialismen. Isolasjonismen til fang skapte likevel ingen god forbindelse med isolasjonismen til bubi-folket på Bioko. Bubi-folket hadde ingen interesse av å samarbeide med fang-befolkningen, og mye tyder på at forholdet til spanjolene var bedre. Alle de tre folkegruppene dro i hver sin retning, og de hadde ingen felles konsensusplattform å bygge en fremtid for et selvstendig Ekvatorial-Guinea på.

Playeros (Ndowe)

Ndowe er en sammensatt befolkning bosatt langs kysten av Rio Muni. *Playeros*¹⁴³ eller *kystfolk* er også et begrep man har brukt om denne minoritetsbefolkningen i Ekvatorial-Guinea. Likevel er begrepet *playeros* litt uklart siden ikke alle bodde ved kysten. *Semi-playeros* eller *øyfolk* er også andre termer som er benyttet. Til sammen utgjorde disse cirka 1 %

¹⁴⁰ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 11.

¹⁴¹ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 44-45 og 54.

¹⁴² Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 48.

¹⁴³ Vil fra nå av bruke *playeros*.

av befolkningen. Det er likevel vanskelig å eksakt avgrense om playeros var en særegen gruppe eller om de var underavdelinger av andre befolkningsgrupper. Språklig var de sterkt påvirket av fang. Playeros kom til Rio Muni på 1100-tallet og de fordrev pygméene som var de eneste som var bosatt i dette området, men ble selv fordrevet mot kysten på 1200-tallet av fang.

Også blant playerosene fantes det et kongerike og disse kongene fikk også tjene som nasjonalistiske symboler i den unge staten Ekvatorial-Guineas søken etter det tradisjonelle Afrika. Kong Bankoro har for eksempel gitt navn til en av hovedstadens hovedgater.¹⁴⁴ Kystfolket hadde ingen ledende rolle i selvstendighetskampen, men hørte til en av de mest fremtredende gruppene under kolonitiden. De har også tradisjonelt vært fienden til fang-folket. De tok for eksempel fang til slaver og hev de etter europeerne. De spredte også ut rykter og fabler om fang-befolkningens kannibalisme. Trykket fra de tallrike fang utløste en del stammekriger, noe som begrenset folketallet til playerosene.

Fernandinoene

Biokos afrikanske overklasse var en liten engelsktalende kreolgruppe kalt *fernandinoer*. Denne gruppen nedstammet fra Sierra Leone og Liberia. De var slaver som ble frigjort av britenes anti-slaverikampanje på 1800-tallet. Det var britene som først grunnla en hovedstad på øya, da hetende Clarence, og de opprettet en domstol for å undertrykke menneskehandelen. Slaveskip ble fanget av britiske patruljeskip og ble ført til Bioko. Der ble slavejegere dømt og offentlig hengt av engelskmennene, gjerne under en fanfare. Meningen med å opprette Clarence var at byen skulle brukes som en mellomstasjon for de frigitte slavene som senere skulle føres til sitt hjemsted. Men isteden ble de sluppet «løs» på øya. De var en salig blanding av rase, farge og språktilhørighet som helt naturlig ble avhengig av engelskmennene og tok dermed til seg deres språk. Da spanjolene overtok øya ble fernandinoene nært forbundet til de nye koloniherrene.¹⁴⁵ Fernandinoene var enten jordeiere eller aktive i det kommersielle miljøet. De dannet en intelligentsia og deres økonomiske betydning ble så stor at den ikke var proposjonal med deres antall.¹⁴⁶ Diverse tomte- og jordlover ble iverksatt i 1936 og dette bidro til at de store jordeier-familiene ble oppsplittet og fragmentert.¹⁴⁷ Deres

¹⁴⁴ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s.10.

¹⁴⁵ J.B.L.D Strömberg, s. 21.

¹⁴⁶ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 15.

¹⁴⁷ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 15.

entreprenør-ånd ble svekket. Samtidig ble det en tydelig vekst av bubí-godseiere og den europeiske bosetningen intensiverte seg.¹⁴⁸ Gradvis ble fernandinoene ledere innenfor handel og næringsliv. Den spanske kolonimakten støttet seg i høy grad på fernandinoene og under bubienes opprør i 1910 fikk spanjolene god hjelp av høytstående fernandinoer.¹⁴⁹ Til tross for sin anglosaksiske bakgrunn ble fernandinoene raskt hispaniserte og gikk over til katolisismen etter å ha vært protestanter. Dog, de ble fortsatt sterkt påvirket av den engelske kulturen.¹⁵⁰

Den bråmodne overklassen holdt på å miste sin privilegerte stilling mot slutten av koloniperioden, delvis på grunn av den økende europeiske innvandringen. Fernandinoene spilte en stor rolle under selvstendighetskampen. Et eksempel er fernandinoen Marcos Ropo Uri som var først ute med å formulere et krav om selvstendighet i 1947. Bubienes redsel for de tallrike fang på Rio Muni prelet av fernandinoene. De var på mange måter vant til å spille en nøkkelrolle til tross for deres fåtall av innbyggere. De var vant til å være underlegne i antall og innenfor enkelte miljøer fantes det også grobunn for en afrikansk nasjonalisme. Fernandinoenes posisjon som en privilegert minoritet kunne de takke europeerne for. I tillegg til arven fra engelskmennene ble deres posisjon temmelig raskt mistenkeliggjort av de nguemaistiske regimene.

Demografi og befolkningsantall

Demografisk har befolkningen i Ekvatorial-Guinea endret seg mye og flere organisasjoner opererer med forskjellige tall. Spansk kolonial administrasjon estimerte i desember 1965 at Spansk Guinea hadde 254 700 innbyggere, hvor 191 000 bodde i Rio Muni og 63 700 bodde på Fernando Po. I 1970 hadde ekvatorialguineansk administrasjon tatt over opptellingen. Deres tall på 1,5 millioner innbyggere ble ikke offisielt anerkjent. Verdensbanken regnet ut et estimat i 1974 hvor innbyggertallet da var på 301 000 innbyggere hvorav 120 000 flyktninger i utlandet var inkludert. En ny telling ble gjennomført av verdensbanken i 1977 og da var befolkningen på 335 000, inkludert 25 000 nigerianere som hadde rømt landet året før. Landet var landsbypreget, med kun 28 000 beboere i byen Bata og 38 000 i hovedstaden Bioko.¹⁵¹

¹⁴⁸ J.B.L.D Strömberg, s. 21.

¹⁴⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 222.

¹⁵⁰ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 15.

¹⁵¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 117-118.

Hand i hand?

Befolkningen i Ekvatorial-Guinea under Macías regime var sammensatt av en stor majoritet oppdelt i flere undergrupper. Opprinnelig har det i begrenset grad eksistert et fiendskap mellom bubi og fang. Spørsmålet er om dette påvirket Macías Nguema til å favorisere en av gruppene, eller om særbehandlingen kom som en konsekvens av koloniherrernes styresett.

Bubiene og fernandinoene som under regimet ikke hadde noen mulighet til å forlate den en gang så rike Bioko, fikk virkelig kjenne på Macías sin terror og isolasjon. Det var ikke kun de nevnte gruppene som fikk kjenne på Macías terror, men også grupper innad i fang. Men det var likevel bubiene og fernandinoene som regelrett ble isolert på Bioko. Ingen fikk nærme seg kysten for å forhindre flukt, og utgående post var fullstendig forbudt. Cirka 20 000 bubi- og fernandinoer hadde liten sjanse til å flykte.¹⁵² Macías terror vil bli nærmere gjennomgått og diskutert i kapittel fem. Selv om Macías var skeptisk til både bubiene og fernandinoene på grunn av deres kontakt med spanjolene, tok han likevel til seg gamle kongenavn fra bubikongedømme for å fremme det tradisjonelle Afrika. Spanjolene må ta på seg sin del «æren» for å ha skapt et større fiendskap mellom bubi og fang enn det det tradisjonelt var, særlig spanske businessmenn med store økonomiske interesser i landet.

¹⁵² Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 39.

Kapittel 4

Frigjøringstanker og partidannelser 1950-1968

I Ekvatorial-Guinea var det hovedsakelig to drivkrefter bak fremveksten av frigjøringstankertanker og veien til selvstendighet. For det første fikk Ekvatorial-Guinea impulser fra nabolandenes mer avanserte selvstendighetsbevegelser, og dermed sådde dette frø om et ønske om selvstendighet internt i landet. Den andre drivkraften var presset fra FN om at Spania skulle oppgi sitt kolonivelde slik som Storbritannia og Frankrike hadde gjort i årene før. I tillegg spilte rike og mektige menn fra Spania en vesentlig rolle på bakgrunn av deres økonomiske interesser. Dette kapittelet vil forklare viktigheten av den nasjonalistiske fremveksten internt i landet og ikke minst er dette kapittelet viktig for å forstå hvorfor landet så til de grader ble kastet inn i et tiår med grove menneskerettighetsbrudd og økonomisk resesjon. Videre vil kapittelet gi svar på hvorfor en mann som Macías Nguema klarte å få makten.

Den første som formulerte et krav om selvstendighet var fernandinoen Marcos Ropo Uri i 1947.¹⁵³ Ropo Uri var en av de få utdannende i landet og han uttrykte misnøye med spanjolenes styresett. Det var utdanningseliten som var tettest på det europeiske kolonistyre og derfor var det sannsynlig at fernandinoene spilte en større rolle enn de andre befolkningsgruppene.¹⁵⁴ I 1944 kom et dekret fra spanjolene om hvordan de innfødtes sivile rettigheter skulle defineres. De fikk da mulighet til å få status som *emancipado*. Noe som i teorien ville si at den lokale befolkningen ble likestilt med den hvite.¹⁵⁵ Fra tidligere ble de behandlet som mindreårige uten rettigheter. For å få emancipado-status måtte man ha en akademisk tittel utstedt av et spansk universitet, gymnasium eller en organisasjon. Man måtte i tillegg konvertere til den katolske kirke.¹⁵⁶ Dette var det få innfødte som hadde mulighet til. Imidlertid ble det samme år utstedt en lov om undervisning for lokale som ble kalt *Ley Alvarez*. Dette ga de lokale en større mulighet til å gjennomføre høyere utdanning. Som følge av dette steg antallet lokale med utdanning kraftig ved de nye skolene, men utdanningen var lang, og da studentene ble uteksaminert var jobbtilbudene få, lønningene lave og utdanningen stod ikke proporsjon til de jobbtilbudene som kom. Antallet lokale utdannende holdt frem å

¹⁵³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 417.

¹⁵⁴ Jarle Simonsen, *Afrikas historie*, Oslo: Cappelen, 2007, s. 299.

¹⁵⁵ Ibrahim K. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 51.

¹⁵⁶ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 153.

vokse utover på 1950-tallet, men samtidig vokste også landets hvite befolkning siden det kom flere og flere spanjoler fra Europa og fylte de få arbeidsplassen som var. Som en konsekvens av dette vokste det fram en elite av misfornøyde lokale.¹⁵⁷ Deres kunnskaper fikk ikke utfolde seg i det koloniale Spansk Guinea og dermed ble disse utdannede Ekvatorial-Guineas fremtidige politikere og nasjonalistledere.

I motsetning til den øvrige nasjonalistiske fremveksten i Afrika var ikke bevegelsene i Spansk Guinea sentraliserte. De indre forutsetningene for løsrivelse var gjerne grupper knyttet opp mot vekstsentrene i byene.¹⁵⁸ I Spansk Guineas tilfelle var nasjonalistbevegelsen dominert av fang som kom fra urskogen i Rio Muni. Disse var igjen knyttet opp mot bevegelser over Rio Munis landegrenser, men de var ikke knyttet opp mot sentraliserte maktsentrum. Den mer utdannede befolkningen på Fernando Po, fernandinonene, forholdt seg heller apatisk enn engasjert når det gjaldt å involvere seg i politisk emansipasjon.¹⁵⁹

På 50-tallet ble det et hardere trykk fra de spanske koloniherrene på grunn av de spirende selvstendighetsbevegelsene. Lederne for disse bevegelsene opererte «under jorden» og dukket opp i byene for å agitere, for så å forsvinne på «mystisk» vis inn i jungelen. Geriljaagitasjon er et passende ord for å beskrive den politiske situasjonen i Spansk Guinea på 1950-tallet. De koloniale soldatene var ofte for sene til å klare å stagge geriljaagitatorene. Ulempen var at de spanske soldatene tok de menneskene de fant og forhørte disse, flere ganger med tortur som et middel. Noen ble til og med forvist til Annobón.¹⁶⁰

Mot slutten av 1940-årene ble det avholdt et møte mellom et antall innfødte grunnskolelærere tilhørende ulike stammer, men med samme nasjonalistiske verdier. Verten var en plantasjeier, Acacio Manè¹⁶¹, en fang med kamerunsk utspring. Møtet ble holdt utenfor byen Bata og det ble besluttet at de skulle grunnlegge organisasjonen *Cruzada Nacional de Liberacion (CNDL)*.¹⁶² I tillegg til Manè deltok også Ropo Uri og andre lokale ledere som skulle få fremtredende roller i politikken. For eksempel Enrique Nvo¹⁶³ og Atanasio Ndongo Miyone.¹⁶⁴

¹⁵⁷ Rene Pelissier, *Spanish Guinea, an Introduction*, s. 120.

¹⁵⁸ Jarle Simonsen, *Afrikas historie*, s. 315.

¹⁵⁹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 42.

¹⁶⁰ J.B.L.D. Strömberg, s. 28.

¹⁶¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 243.

¹⁶² Den Nasjonale Befrielsens Korstog.

¹⁶³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 328.

¹⁶⁴ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 45.

Acacio Manè ble organisasjonens leder frem til 1958. Den 20. november dette året ble han tatt av spanske koloniale militærstyrker og skutt.¹⁶⁵ Manè ble selvstendighetskampens helt og foregangsmann sammen med Enrique Nvo. Sistnevnte ble myrdet i Kamerun den 21. november året etter. Det resterende CNDL med Ndongo i spissen sendte den første appellen til FN hvor de ønsket avkolonialisering. I 1959 ble også de første partiene dannet, henholdsvis: *Idea Popular de Guinea Ecuatorial* (IPGE) og *Movimento Nacional de Liberación de Guinea Ecuatorial* (MONALIGE). Disse partiene ble forfulgt av spanjolene og ble ikke anerkjent før Spank Guinea fikk autonomistatus¹⁶⁶ i 1964.

Alar Ayong og nabolandenes påvirkning

Alar Ayong¹⁶⁷ var en fang-bevegelse og en gruppering som ønsket å samle alle fangklanene i en felles stat. I nabolandene Kamerun og Gabon hadde Alar Ayong eksistert siden 1926. Røttene til denne bevegelsen stammer fra Kamerun, men spredte seg til Rio Muni og Gabon gjennom gamle, tradisjonelle handelsveier. Grupperingen var knyttet til Bwiti-kulten som var en sekt som lignet på Mau-Mau i Kenya.¹⁶⁸ Bevegelsen skjulte de som var i trøbbel med koloniherrne og dannet sosiale organisasjoner for fang-ungdommen. Med spredningen fra Kamerun, gjennom Rio Muni og til Gabon ble bevegelsen politisert og sjåvinistisk. Imidlertid klarte de franske koloniherrne i Gabon å dra Alar Ayong inn i den satte politiske strømmen i Gabon og i tillegg ble aggressiviteten tonet ned. Det motsatte skjedde i Rio Muni, Alar Ayong-påvirkning fortsatte i Rio Muni uten noen form for politisk anerkjennelse eller neddemping fra spanjolene.¹⁶⁹

Alar Ayong nådde sitt høydepunkt under en fang-kongress i 1947. Denne kongressen ble ledet av Léon Mba som senere skulle bli Gabons president, og hadde i tillegg betydning for frigjøringsbevegelsen i det kommende Ekvatorial-Guinea.¹⁷⁰ Programmet til Alar Ayong hadde ingen problemfri løsning. Nasjonalistene i Spank Guinea og landene i Fransk Ekvatorial-Afrika ville blitt splittet opp og delt opp i en fang-stat. Spanske og franske myndigheter var tydelig redde og meget fiendtlige til Alar Ayong. Dessuten var fang en løst

¹⁶⁵ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 107.

¹⁶⁶ Autonomistatus betyr i internasjonal politikk at en delstat, provins eller region har blitt gitt betydelig selvstyre i indre anliggende av landet området ligger under.

¹⁶⁷ Unity of the clans

¹⁶⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 69.

¹⁶⁹ Randall Fegley, *Equatorial Guinea*, World Bibliographical Series, Oxford: Clio Press Ltd, 1991, s. 56.

¹⁷⁰ J.B.L.D. Strömberg, s. 29.

sammensatt kulturell enhet uten noen form for politiske bånd. Fang i Gabon kjente samhörighet med fang i Rio Muni, men de var fiendtlig innstilt til fang fra sydlige Kamerun. Grunnen til dette var at fang fra Rio Muni følte seg marginalisert siden både Kamerun og Gabon hadde krav om å dominere og ta over Rio Muni. Her var det fang fra Kamerun som definitivt hadde høyest krav - de hadde et generelt mål om å annektere Rio Muni siden de følte at omverden hadde behandlet de dårlig i forbindelse med deres legitime krav på territorier som de mente, mot deres vilje, hadde blitt overført til Gabon, republikken Kongo, den Sentralafrikanske republikk¹⁷¹ og Tsjad. Gabons krav var mindre, de ønsket at Rio Muni skulle få være i fred slik at de på den måten ville tilnærme seg naturlig mot Gabon.¹⁷² På Bioko hadde ledende bubi-familier blitt påvirket av agitasjon fra den stadig økende innvandringen av nigerianske arbeidere, mye på grunn av Nigerias selvstendighet i oktober, 1960. Visse kretser innenfor det nigerianske miljøet ønsket også å annektere Bioko.¹⁷³

På 1950-tallet hadde den europeiske grupperingen i Rio Muni begynt å organisere væpnede militser mens de på Bioko hadde kjøpt politikere for å få de på sin side. I 1959 ble kolonien Spansk Guinea omorganisert til to oversjøiske provinser i Spania, henholdsvis- Bioko og Rio Muni. Hver provins ble styrt av en spansk guvernør, men for å assimilere regionen til Spania ble tre lokale ekvatorialguineanere valgt inn den spanske nasjonalforsamlingen, Cortes, i 1960. Imidlertid hadde ikke disse tiltakene noe å si for nasjonalistene, som fortsatt var misfornøyde og fremdeles krevde uavhengighet. Etter provinsialiseringen hadde det spanske formynderiet blitt mildere, men politiske partier ble fortsatt ikke anerkjent (det ble for øvrig ikke partier generelt på den iberiske halvøya). Begge eksilpartiene IPGE og MONALIGE var sterkt knyttet til nasjonalistiske bevegelser i Kamerun, sannsynligvis fordi partilederne vanligvis hadde sine baser der.¹⁷⁴

I september 1962 ble det holdt et valg i Gabon som var vanlige post-selvstendig prosedyre i de tidligere franske koloniene. I måneden før dette valget hadde landets nye president, Léon Mba vært deltagende i en parade i Gabons hovedstad, Libreville. I denne paraden deltok ledere fra de tidligere franske koloniene og Mba holdt et banner oppe med ord som lød:

¹⁷¹ Het Oubangui-Chari frem til selvstendighet i 1960.

¹⁷² Brian Weinstein. *Gabon: Nation-Building on the Ogooue*, M.I.T: 1966, s. 227-231.

¹⁷³ J.B.L.D. Strömberg, s. 29.

¹⁷⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 44-45.

«Befri Guinea». Den gabonske presidenten skrev også at Spania burde bli kastet ut av FN på grunn av rasistiske holdninger til befolkningen i Spansk Guinea.¹⁷⁵

Under paraden i 1962 ble det forfattet et memorandum av Atanasio Ndongo, hvor han proklamerte en komité for befrielse av Spansk Guinea.¹⁷⁶ (Ndongo var for øvrig i slekt med Léon Mba gjennom ekteskap).¹⁷⁷ Ndongo var en aktiv mann og i februar 1963 var han med i dannelsen av et byrå¹⁷⁸ som hadde til sikte å samle de ekvatorialguineanske motstands- og nasjonalistiske bevegelsene under én paraply, men byrået ble oppløst allerede etter et halvt år på grunn av sekterisme.¹⁷⁹

FNs press på Spania

Den andre og ytre drivkraften bak Ekvatorial-Guineas selvstendighet var press fra FN mot Spania for å gi slipp på sin koloni. Ekvatorial-Guineas selvstendighet var svært betinget av forholdet mellom FN og Spania, som fikk medlemskap i 1955. De afrikanske og asiatiske medlemslandene likte ikke etter-slepene kolonimakter, og brukte vetoretten mot Spania siden de behandlet Ekvatorial-Guineas områder som et spansk landskap på den Iberiske halvøy. Etter stadig press fra FN gikk Spania med på å innrette en autonom regjering (Consejo de Gobierno) i 1964. Etter autonomistatusen ble det opprettet et kabinett med åtte medlemmer, fire fra hver provins, henholdsvis Rio Muni og Bioko. I dette kabinettet ble det valgt en president som ble stemt frem av Asamblea Nacional Popular (Parlamentet). Presidenten fungerte som en guvernør, ikke ulikt som guvernøren under kolonitiden.¹⁸⁰ Kabinettets virke var å fungere som parlamentets vaktbikkje og godkjenne finanspolitiske avgjørelser. Den første presidenten var Bonaficio Ondo Edu, en fang som grunnla partiet MUNGE og spilte en stor politisk rolle frem til 1969, da han ble satt under husarrest og drept.¹⁸¹

Politiske partier ble tillat og den skolerte befolkningen fikk verv i lovgivende og utøvende organer. Spanjolene var fortsatt av den oppfatning at de største partiene, henholdsvis IPGE og

¹⁷⁵ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 10.

¹⁷⁶ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 44.

¹⁷⁷ J.B.L.D. Strömberg, s. 30.

¹⁷⁸ Coordination Bureau of Spanish Guinean Movements

¹⁷⁹ Sekterisme er en relativt rigid tilhørighetsfølelse i en sekt eller konfesjon, eller i dette tilfelle en stamme eller politiske verdier, som har et negativt syn på de som ikke tilhører de samme gruppene.

¹⁸⁰ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 92.

¹⁸¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 355.

MONALIGE, var radikale og nasjonalistiske, og det ble dannet et nytt parti, *Movimento de Union Nacional de Guinea Ecuatorial* (MUNGE),¹⁸² som var forsonlige med spanjolenes krav, siden dannelsen av partiet tydelig var på initiativ fra koloniherrene.¹⁸³ Som en konsekvens av dette gikk MONALIGE vekk fra det radikale og gikk mer inn mot sentrum av politikken. Det var nå i hovedsak tre store partier i Spansk Guinea, IPGE, MONALIGE og MUNGE, og alle disse partiene støttet seg hovedsakelig på befolkningen i Rio Muni. Det var MUNGEs leder, Bonifacio Ondo Edu som ble president i den autonome regjeringen. Under hans lederskap ble den autonome regjeringen preget av korrupsjon og ineffektivitet.¹⁸⁴ I praksis var det spanjolene som styrte landet og den autonome regjeringen tjenestegjorde kun for å legitimere spanjolenes fortsatte politiske tilstedeværelse. Neokolonialismen hadde sådd sitt første frø. Et eksempel på dette var at det var typisk for det spanske utstasjonerte, *Guardia Civil*¹⁸⁵ ikke å stå i givakt for Rio Munis guvernør.¹⁸⁶ Hverken FN eller de afrikanske nabolandenes ledere falt for narrespillet og de krevde rett og slett fullstendig selvstendighet. Under den konstitusjonelle konferansen i Madrid 1967-68 ble retningslinjene for en ny selvstendig stat skrevet ned. Jeg vil også legge til en annen mulig påvirkning for avgjørelsen til Spania, det var at de hadde forhåpninger om å få tilbake Gibraltar fra Storbritannia i gjengjeld for frigjørelsen.

Sterke menn med kapital - Carrero Blanco¹⁸⁷ og Fernando Castiella¹⁸⁸

Carrero Blanco var mannen bak undervurderingen av Ekvatorial-Guineas selvstendighetstanker og deres ønske om og bli kvitt spanjolene for godt. Den spanske admiralen og politikeren holdt en tale i Cortes i Madrid den 6. desember i 1963, hvor han påsto at selvstendighetsbevegelsene i kolonien var et resultat av indoktrinering fra utlandet. Han hevdet videre at de lokale ekvatorialguineanerne var fornøyde med å være «spanjoler». På den ene side var det tydelig at Carrero Blanco tok feil siden lokalbefolkningen etter hvert fikk høyere poster i samfunnet, samtidig som de ble bekjempet når de selv prøvde å danne partier. Likevel lå det mye i det Carrero Blanco sa, spesielt med tanke på det han nevnte om en fraværende nasjonalistisk følelse blant den lokale befolkningen. De ulike

¹⁸² Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 279.

¹⁸³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 279.

¹⁸⁴ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 47.

¹⁸⁵ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 199.

¹⁸⁶ J.B.L.D. Strömberg, s. 30-31.

¹⁸⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*. 2000. s. 73-74.

¹⁸⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*. 2000. s. 74.

selvstendighetsbevegelsene i Spansk Guinea var stort sett små grupper som hadde store problemer internt grunnet motstridende interesser. I tillegg var de sterkt påvirket av selvstendighetsbevegelsene i nabolandene, som også der var i intern strid med hverandre.¹⁸⁹

Etter den konstitusjonelle konferansen i Madrid i 1967-68, kom to nye partier til verden: *Unión Democrática Fernandina* og *Unión Bubi*. Dannelsen av disse partiene var tydelig stimulert av spanske interesser som ønsket å oppmuntre befolkningen på øya Fernando Po til separatisme fra de mangedobbelte fang på fastlandet. Befolkningen på øya hadde tidligere stemt i mot autonomistatusen som de fikk tidligere på 1960-tallet, siden de fryktet for å miste sin innflytelse til fangmajoriteten på fastlandet. I den spanske propagandaen som herjet i årene før selvstendigheten ble forskjellene mellom de nært beslektede fang og bubi større. De ble iscenesatt og konstruert av koloniherrne. Carrero Blanco var med på dette spillet for å drive folkegruppene fra hverandre. Blanco hadde også omfattende businessinteresser i Spansk Guinea, på grunn av sine økonomiske interesser i landet ønsket han at Fernando Po skulle være under spansk innflytelse. Han foreslo derfor en delt selvstendighet som gikk ut på at Rio Muni skulle overleveres til nasjonalistene på fastlandet mens Fernando Po skulle få konstruere sin egen lille republikk, som i praksis skulle forbli en spansk provins.¹⁹⁰

Under den konstitusjonelle konferansen i Madrid 1967-68 var det den spanske utenriksministeren Fernando Castiella som var ordstyrer.¹⁹¹ Han hadde i 1941 skrevet falangistenes kolonibibel, *Reivindicaciones de España*, som omhandlet spanjolenes ekspansjonsplaner i det franskstyrte Afrika.¹⁹² Men mannen bak kolonibibelen hadde ironisk nok fått i oppgave i skrote koloniveldet. Han motsatte seg Carrero Blancos delte selvstendighetsløsning og ønsket en samlet selvstendighet for begge områdene.¹⁹³ Dette sammenfalt med de største partiene, MONALIGE og IPGES ønsker. Castiella og Blanco var to mektige menn som arbeidet for falangistene og Francos klamme hånd. Hva som var ambisjonene til Castiella er usikkert, men Carrero Blanco ønsket fortsatte økonomiske fordeler over Fernando Po med sitt allestedsnærværende selskap, *Alena*.¹⁹⁴

¹⁸⁹ J.B.L.D. Strömberg, s. 30.

¹⁹⁰ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 46.

¹⁹¹ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 46.

¹⁹² Jose María de Areilza og Fernando María Castiella Y Maiz, *Reivindicaciones de España* Madrid: Instituto de Estudios Políticos, 1941.

¹⁹³ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 46-47.

¹⁹⁴ Alena var det største og viktigste selskap i Spansk Guinea med tømmer og jordbruksmonopol på Fernando Po, Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 26.

Det var nå to forskjellige meninger om hvilken vei man skulle gå med den nye republikken. Ideene til Carrero Blanco og Castiella ble skjøvet til og fra hverandre uten at man kom noen vei. Samtidig hadde ikke ekvatorialguineanerne noen samhørighetsfølelse innbyrdes, og de hadde heller ingen landsfader som for eksempel Léon Mba i Gabon eller Ghanas Kwame Nkrumah.¹⁹⁵ Det eneste de var sikre på var at de var imot det spanske koloniveldet, men uten noen felles intern plattform å stå på, så ble det uunngåelig og ikke falle for manipulerende og neokolonialistiske interesser fra sterke menn fra Spania.

José Antonio García Trevijano - Macías Nguemas vei til makten

Ekvatorialguineanerne hadde behov for noe som var frittstående fra den spanske regjeringen og som kunne bistå med råd i konstitusjonelle spørsmål. Det var her José Antonio García-Trevijano kom inn på den politiske scenen. Han fikk stor innflytelse over Ekvatorial-Guineas fremtidige utvikling, og fremfor alt fordi han tok Francisco Macías Nguema under sine vinger. Macías var en sekundær, om ikke en tertiær politisk figur. Og det var rene tilfeldigheter at han ble med på den konstitusjonelle konferansen i Madrid 1967-68.

De spanske koloniherrene hadde store problemer med å forstå de sosiale og politiske normene i Rio Muni og var avhengig av troverdige tolker for å fatte omgivelsenes utvikling.¹⁹⁶ Det var nettopp oppfattelsen av Rio Munis kultur som var spanjolenes akilleshæl, og Macías Nguemas bidrag som tolk ble belønnet stort.¹⁹⁷ Som en konsekvens av spanjolenes syn på Macías ble han forfremmet til *alcalde* (borgermester) i Mongomo i 1963. Gjennom sin stilling som borgermester ble han automatisk en del av den autonome regjeringen som en representant for den lokale administrasjonen på fastlandet. Han var mer listig enn intelligent og hans *emancipado*-stilling hadde han fått gjennom sin servilitet og klientforhold med spanske koloniale administratorer. Mens flertallet av politikere i 1960-tallets Spansk Guinea stort sett hadde blitt forfulgt eller sendt i eksil av kolonimakten, så hadde Macías aldri opplevd det som noe problem. Han hadde heller ingen klar ideologisk tanke eller partipolitisk tilknytning og var innom flere ulike partier. I en alder av 39 år ble han i 1963 for første gang medlem av et politisk parti, henholdsvis IPGE. Året etter ble han medlem av MUNGE for så å bytte til

¹⁹⁵ Jarle Simonsen, *Afrikas Historie*, s. 302-304.

¹⁹⁶ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 49-50.

¹⁹⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 50.

MONALIGE samme år.¹⁹⁸ Han steg ut på den politiske arenaen ubemerket. I den autonome regjeringen hadde han blitt kjent som en kontrast av sine kollegaer, som den eneste som ikke drakk sprit.¹⁹⁹ (Uvisst om han allerede her misbrukte Bhang og Iboga, to lokalproduserte narkotiske stoffer). Macias var kort sagt den perfekte kompromisskandidaten til å få støtte blant konferansens ledere og kamphaner.

Garcia-Trevijano skrev elegante taler til Macías og lærte han hvordan han skulle te seg i media. Befolkningen fikk gjennom media lære å kjenne en tidligere ukjent mann og de fikk inntrykket av en seriøs og pålitelig kandidat.²⁰⁰ Han stolte på sin patron, Garcia-Trevijano som rådet han til å opponere mot alle forslag til en ny konstitusjon, både fra spanskvennlig hold og partiene, IPGE og MONALIGE. Denne systematiske obsternasighet gjorde kompromissløsninger enda mer nødvendig. Som et svar på dette ble *Secretariado Conjunto*²⁰¹ dannet som en sammenføring av dissidenter fra forskjellige partier. Denne gruppen samlet seg rundt Macías og fikk etter hvert en stor rolle. Secretariado Conjunto gled først over til å bli et felles forum for de største partiene, IPGE, MUNGE og MONALIGE, og gled så mer og mer over til å bli ett eget parti.²⁰² De pengesterke og den økonomiske eliten hadde nå funnet en mulighet for at Spansk Guinea slapp å bli overtatt av de radikale nasjonalistlederne og i tillegg var det mer pålitelig enn å støtte seg til Carrero Blancos kunstige minoritetspartier. Med Macías Nguema ved roret trodde de at man kunne forlenge sitt halvkoloniale tilstedeværelse i Spansk Guinea.

René Pélissier skriver, «Nguema advanced in his career, not through his own merits but entirely through Spanish patronage».²⁰³ Samtidig som anti-koloniale militante og politikere var i eksil, fortsatte Macías Nguema å stige i gradene og ble mer eller mindre en marionett for koloniherrene.²⁰⁴ De andre politikerne hadde et likegyldig forhold til Macías og forholdt seg temmelig kjølig til hans karriereprogresjon.²⁰⁵

Den 22. -september 1968 ble det åpnet 223 valglokaler i Spansk Guinea. Man kunne i hovedsak stemme på fire ulike kandidater. MUNGEs representant og president i den autonome regjeringen, Bonifacio Ondo Edu, man kunne stemme på det lille separatistpartiet

¹⁹⁸ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 47-50.

¹⁹⁹ J.B.L.D. Strömberg, s. 32.

²⁰⁰ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 44-45.

²⁰¹ Joint Secretariat – etter hvert kalt «Grupo Macías».

²⁰² Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 47-50.

²⁰³ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 50.

²⁰⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 50.

²⁰⁵ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 50.

Union Bubi som var ledet av Edmundo Bosio Dioco eller man kunne stemme på det store og mer radikale MONALIGE, under Atanasio Ndongos ledelse. Til slutt kunne man stemme på en koalisjon mellom MUNGE, MONALIGE og IPGE med Macías Nguema som leder.

Ingen kandidat fikk absolutt majoritet, men Macías hevdet seg litt bedre enn sin hovedmotstander Ondo Edu med 36 716 stemmer mot 31 949.²⁰⁶ En andre valgomgang ble likevel nødvendig en uke senere. Den uken ble brukt flittig av Macías Nguemas koalisjon (Grupo Macías), med en kampanje økonomisk støttet av Garcia-Trevijano. «MACÍAS ALWAYS KEEPS HIS WORD» lød bannerne og flygebladene.²⁰⁷ Her vant Macías en klar seier med 68 310 mot 41 258 stemmer.²⁰⁸ Valget ble overvåket av FN-observatører og det gikk pent og ryddig for seg.²⁰⁹ Den 12. -oktober 1968 ble Ekvatorial-Guineas selvstendighet feiret på Plaza de España, som nå ble omdøpt til Plaza de la Independencia, i hovedstaden Santa Isabel.

Oppsummering

På det ytre plan virket alle fornøyde og var enige om at dette var en eksemplarisk selvstendighet. FN og nasjonalistene var fornøyde med å bli kvitt koloniveldet. Spanjolene hadde klart å føre de radikale nasjonalistene til siden og isteden skapt et klientregime som verden for øvrig ikke forsto. Borgermesteren fra Mongomo hadde fått sin livs rolle som president i FNs 126 medlemsland. Selv med sin triumf, var det enkelte distrikter i Rio Muni som stemte mot Macías i den andre valgomgangen, som for eksempel Mongomo, det eneste distriktet hvor man virkelig kjente Macías.²¹⁰

Den Spansk Guineanske nasjonalistbevegelsen endte opp med ingenting. De var anstrengte og gikk i ulike retninger med hovedfokus på å bli kvitt spanjolene og de endte opp med en svak kompromisskandidat som ingen egentlig ville ha.

²⁰⁶ J.B.L.D. Strömberg, s. 33.

²⁰⁷ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 50.

²⁰⁸ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 50.

²⁰⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 57.

²¹⁰ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 58.

Kapittel 5

Macías Nguema – «Det unike miraklet»

Terrorregime og politisk struktur

I dette kapittelet vil jeg beskrive hvem Macías Nguema var som person og hvordan han fungerte som Ekvatorial-Guineas øverste leder. Hvilke mekanismer og tiltak han satte i gang for å konsolidere sitt regime, og hvordan Ekvatorial-Guinea endte opp med å bli et innestengt land der informasjon hverken kom inn eller ut. På bakgrunn av Macías Nguemas handlinger vil grunnlaget for en diskusjon rundt folkemordproblematikken bli lagt. Kan hans handlinger danne grunnlaget for at han ble dømt for folkemord? En person som var tett innpå Macías, var Ramon García Dominguez, som beskrev diktatoren slik:

...unbalanced, inconsistent and unpredictable, with a pathologically psychic incongruency which provokes his outbursts of unusual violence, interrupted by periods of equilibrium and lucidity and which must be related to a sense of bitter resentment arising out of a latent inferiority complex.²¹¹

Hvem var Macías Nguema?

Fra kaos og korrupsjon i årene før selvstendighet, dukket en ukjent statstjenestemann fra det utforskede innlandet i Rio Muni opp. Macías Nguema ble en overraskelse for mange som knivete om maktposisjoner i årene før selvstendigheten. Han ble trolig født i Oyem i den fangdominerte Woleu Ntem provinsen i Gabon. Mye er usikkert og uklart rundt hvilket år han ble født og hans barndom generelt er ikke godt dokumentert. Hans fødselsdato er enten 1. januar 1920 eller 1. januar 1924²¹². I senere tid går man ut i fra at han ble født i 1924, samtidig er ikke fødselsdatoen fullstendig dokumentert. Macías er ikke nevnt i noen offisielle dokumenter eller register i Ekvatorial-Guinea eller Spania før han ble nevnt i *Registro Civil*²¹³ i Bata i 1935.²¹⁴ Hans navn ble den gang skrevet «Masie» eller «Mesié», noe som trolig var hans fødenavn. På et ukjent tidspunkt ble han paradoksalt nok inspirert av en spanjol, som jobbet i kolonialadministrasjonen, som het Macías og endret navnet sitt til Macías Nguema Biyogo Negue Ndong.²¹⁵ Han var sønn av et medlem av *Esengui*-klanen, en stamme innad i fang-

²¹¹ Ramon García Dominguezs diagnose av Macías Nguema. Dominguez var Macías' lege mellom 1972 og 1974. Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 75.

²¹² Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 49.

²¹³ Lokale registreringsbøker av befolkningen

²¹⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 49.

²¹⁵ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 47-48.

befolkningen. Hans far var en fryktet trollmann og ble kalt «Father of the Gorilla». Dette er en del av den afrikanske kulturen og tradisjonen hvor trolldom og okkultisme er viktig.²¹⁶ Familien flyttet fra Gabon til Rio Muni for å unngå franske skatteinnkrevere fordi fangområdet i Gabon ble mer inngående utforsket og kontrollert av franske koloniherrer enn spanske. Macías vokste opp i byen Mongomo, øst i Rio Muni og det var her han tilbrakte mesteparten av sitt liv. Macías var en sjenert gutt som ble dominert av sin eldre bror og han fikk sin tidlige utdanning gjennom lokale katolske skoler. Den katolske kirke var dominerende som misjonærer i Ekvatorial-Guinea og fikk en del innflytelse blant lokalbefolkningen.²¹⁷

Macías slet på skolen, og han var ikke spesielt dyktig noe han beviste ved å ta eksamen fire ganger for å bli ansatt i statsadministrasjonen. Han fikk jobb i det offentlige skogbruksdepartementet og var stasjonert på diverse steder i Rio Muni, som for eksempel i den største byen Bata og hans hjemby Mongomo. I 1950 fikk han *emancipado* status. Det ville si at man måtte ta til seg kristen religion, spanske språkkunnskaper og ha en viss inntekt. Disse kravene var likevel temmelig vage siden det var mulighet for å kjøpe seg emansipasjon av enkelte spanske koloniherrer eller den katolske kirken, da gjennom *Patronato de Indigenas*, patron/klient- forhold på norsk. Emansipasjon var et av spanjolenes nøkkelinstrumenter i kolonipolitikken.²¹⁸ Når man fikk *emancipado*-status var man ikke lenger forpliktet til å jobbe på europeiske plantaser og de kunne henvende seg til spansk domsmyndighet og andre koloniale administrasjonsinstitusjoner.²¹⁹

Han hadde lave posisjoner i kolonisystemet, var permittert i fire år for å jobbe på sin egen kaffeplantasje, og var i nabolandet Kamerun i ett år etter en periode med sykdom. Da han kom hjem ble han ansatt som tolkeassistent i Mongomo distriktet.

Det var i stillingen som tolkeassistent for den lokale administrasjonen Macías utnyttet, for å fremme sine egne interesser.²²⁰ Hans rolle som et mellomledd mellom den «usofistikerte» lokale befolkningen og den spanske administrasjonen ga et bilde av han som en god mann for den lokale befolkningen, og en hardt arbeidende mann for koloniherrene. Han mottok bestikkelser fra bøndene for å tale deres sak, og var innsmygende for koloniherrene. Macías ble sett på som en apolitisk, føyeelig og troverdig samarbeidspartner i den spanske

²¹⁶ Patrick Chabal og Jean-Pascal Daloz, *Africa Works: Disorder as Political Instrument*, s. 63.

²¹⁷ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 121.

²¹⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 153 og 370.

²¹⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 153.

²²⁰ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 50.

administrasjonen.²²¹ Dette var i en periode hvor spanjolene så etter lojale allierte blant fangbefolkningen, som i utgangspunktet var i opposisjon for et videre spansk koloniherrdømme.

Veien til makten – årsak til paranoia og hat?

I 1967, med selvstendigheten rett rundt hjørnet, ble Nguema, som nevnt i kapittel fire, en lakei for den spanske advokaten og entreprenøren Antonio García-Trevijanos²²² ambisjoner.

Nguema ble brukt i den politiske kampanjen før selvstendigheten, og Trevijano kartla og planla Nguemas mål og fremtid. Trevijano bidro til å spisse ambisjonene til Macías, de politiske kampanjene ble subsidiert og han definerte de politiske målene og plattformene, og i 1968 vant Macías over sine motstandere takket være Trevijano. I boken *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships* skriver statsviteren Samuel Decalo: «Although Nguema rose to the pinnacle of power on the back of Spanish colonial and expatriate interests, his pliable, servile facade camouflaged a host of resentments».²²³

Nguema nådde altså høydepunktet med hjelp av spanske koloniale interesser, men hans føyerlige fasade var kamuflert av et hat mot de spanske koloniherrene. Dette dannet sannsynligvis grunnlaget for Nguemas fremtidige paranoia og handlinger i hans presidentperiode. Decalo skriver videre: «In retrospect it is clear that Nguema, no doubt seething over his having been manipulated for so long by others, bore a deep hatred for the Spanish colonial administration».²²⁴

Han hadde ikke bare et hat mot de spanske koloniherrene, men også mot dem som var bedre utdannet og mer sofistikert enn han selv. Det var trolig som ung han dannet grunnlaget for sitt hat for utlendinger og utdannede personer, men utløpet for dette hatet skjedde under hans periode under den autonome regjeringen. Randall Fegley skriver: «He (Macías) is remembered as one who felt uncomfortable around Europeans and educated».²²⁵ Samtidig som at Macías hatet intellektuelle og utlendinger, var han hånlig og arrogant mot de som var i en lavere stilling enn han selv.²²⁶ Det var ikke bare forakt for autoriteter (spesielt Ondo Edu, president for den autonome regjeringen), men også hovedstaden Malabos utvikling til en mer

²²¹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 50.

²²² Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 192-193.

²²³ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

²²⁴ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

²²⁵ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 50.

²²⁶ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

urban atmosfære. Hans raske karriereprogresjon bidro også til en frustrasjon, Randall Fegley skriver videre: «Underachievement in education and unexplained easy success were to be only two of the many obsessions which troubled his brain».²²⁷ Selv om Macías senere fikk et enormt hat for de spanske koloniherrne, så fikk de som bidro til hans seier i valgkampen, bygge opp store økonomiske inntektsformer i hovedstaden Malabo. Det er vanskelig å konkretisere hvor dette hatet kom fra, men alle som skriver om Macías er samstemte i deres bøker. Samuel Decalo skriver at Ekvatorial-Guinea følte på frihet kun i fire måneder, selv om menneskerettigheter gradvis ble innskrenket. «Real independence did not last more than 145 days, from October 12, 1968 to March 5, 1969».²²⁸

Våren 1969 – Eksistensiell krise og Macías Nguema konsoliderer sin makt

Våren 1969 ble det en gang så lovende landet utsatt for overnasjonalt diplomati som ikke fikk et resultat som var det beste for befolkningen i Ekvatorial-Guinea. Man fikk se Macías Nguemas styrke som diktator og hvilke tiltak han satte i gang for å føre landet inn i en dyp kulturell og menneskelig regresjon. Våren 1969 står som startskuddet på det som skulle bli Ekvatorial-Guineas undergang og menneskelige tragedie og i tillegg frigjorde Macías Nguema seg fra de spanske koloniherrne. Han fikk fritt spillerom til å forme Ekvatorial-Guinea til hvordan han selv ønsket, spørsmålet er om det var bevisst eller tilfeldig? Uansett så er det viktig å forstå mekanismene som bidro til konsekvensene denne våren.

I februar 1969 oppdaget Macías og hans følgesvenner, på en rundtur i Rio Muni, spanske flagg som svaiet på en spansk installasjon i byen Bata. Tre spanske flagg, som symbol på spansk suverenitet. Man kan stille spørsmålet om Ekvatorial-Guinea faktisk var blitt selvstendig? Mye tyder på at neokolonialisme og fortsatt tilstedeværelse fra spanjolenes side fikk Macías til å forstå at uavhengighet ikke hadde forandret mye i landet. Økonomien var fortsatt kontrollert fra utlandet og spanske konsesjonsselskaper hadde klart større gevinst enn de lokale.²²⁹ De spanske koloniale postene og offiserene var fortsatt i landet og man så ikke tegn til tilbaketrekking selv om landet var selvstendig. Macías Nguema, som gjennom sin oppvekst sakte-, men sikkert hadde lagt spanjolene for hat, så på dette som et hån mot

²²⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 50.

²²⁸ Robert af Klinteberg, "L'Enfer de la Guinée Equatoriale," *Revue Francaise d'Etudes Politiques Africaines* (July-August 1979), s. 131, i Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 47.

²²⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 62.

Ekvatorial-Guinea og ikke minst han selv.²³⁰ Selv om Macías reiste rundt på Rio Muni for å konsolidere makt, så var hans maktstatus i flerpartisystemet i kabinettet tynt. Hans egne ministre var ambisiøse enten for sin egen agenda eller de var pro-spanske.²³¹ Med bare ni representanter av 35 i nasjonalforsamlingen under hans kontroll, oppfordret spanske rådgivere han til å ta en mer autoritær retning.²³²

Med spansk påvirkning på mange fronter ble de tre svaiende flaggene i Bata en grense som Macías ikke taklet. Han startet en propaganda gjennom en antispansk retorikk. Han gikk til angrep på de utstasjonerte spanske koloniherrene og ga ordre om at flaggene skulle fjernes umiddelbart.²³³ Den spanske ambassadøren, Juan Duran-Loriga Rodriguez²³⁴ nektet og situasjonen kom ut av kontroll. Arbeidsløs ungdom, forløperne til *Juventud*, startet en ramponering og voldsbølge med vekt på å ta de utstasjonerte spanjolene. En spansk arbeidsleder for et tømmerselskap ble drept i tumultene i Rio Benito.²³⁵ Som en konsekvens av den voldelige situasjonen i landet beordret den spanske ambassadøren, Duran-Loriga, at det fortsatt tilstedeværende *Guardia Civil* (Civil Guard) skulle blokkere flyplassene for å garantere sikkerheten for alle gjenværende spanjoler. *Guardia Civil* var en etterkommer av *Guardia Colonial* og deres funksjon var kolonialpoliti. Etter selvstendighet fikk Spania ha to kompanier stående stasjonert i landet.²³⁶ Med tiltaket ville Duran-Loriga dermed sikre rask evakuering ved en eventuell forverring av situasjonen. Macías mottiltak var å beordre ambassadøren *persona non grata* og evakuering av alle militære spanjoler. Disse ville han bytte ut med FNs fredskorps.²³⁷ Samtidig erklærte han unntakstilstand i Ekvatorial-Guinea.²³⁸ De første marsdagene i 1969 forverret situasjonen seg. Macías fortsatte å agitere befolkningen gjennom taler og beordret at spanjolene var fiender og at de måtte forsvinne fra landet slik at den afrikanske autentisitet kunne gjennomføres uten påvirkning og forstyrrelser. 7000 spanjoler begynte å evakuere landet. Den tredje mars kom utenriksminister Atanasio

²³⁰ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 47.

²³¹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 48.

²³² Robert C. Gard, *Equatorial Guinea: Machinations in Founding a National Bank*, Munger Africana Library Notes, no. 27, s. 41, i Samuel Decalo, *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*, s. 48.

²³³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 62.

²³⁴ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 125.

²³⁵ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 48.

²³⁶ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 199-200.

²³⁷ United Nations Security Council, S/9036/Add.1, 3. March 1969. From the permanent representative of Spain to the secretary-general.

²³⁸ United Nations Security Council, S/9046, 5. March 1969. From the president of the republic of Equatorial Guinea addressed to secretary-general.

Ndongo²³⁹ og FNs Ekvatorial-Guinea ambassadør, Saturnino Ibongo, tilbake til Ekvatorial-Guinea etter et besøk i Madrid. De prøvde å løse den prekære situasjonen, men Macías nektet å lytte til rådene. Resultatet ble at de samlet sine angivelige supportere og gjorde et kuppforsøk mot Macías i Bata.²⁴⁰ Kuppforsøket feilet og begge ble brutalt drept av Nguemas livvakter få dager etter. Sammen med Ndongo og Ibongo ble også mange andre som var allierte i selvstendighetskampen drept eller fengslet.^{241 242}

Utenriksminister Atanasio Ndongo hadde angivelig begått selvmord ved å hoppe ut av et vindu i parlamentsbygningen. Senere, gjennom øyenvitneskildringer av personer som rømte landet, ble det rapportert at Ndongo hadde fått brukket begge beina av Macías Nguemas livvakter før han ble hevet ut av et vindu.²⁴³ Senere ble hans kone offentlig torturert og drept. Macías og hans følgesvenner fortsatte å ta potensielle trusler og enkelte bubi-politikere ble prioritert. Mer enn 200 arrestasjoner ble gjennomført, inkludert presidenten for nasjonalforsamlingen og tidligere leder av *bubi union* partiet, Pastor Tarao Sikara²⁴⁴ og borgermester i Malabo, også bubi, Armando Balboa.²⁴⁵ Informasjon om majoriteten av de arresterte hørte man aldri noe av. Resultatet av hendelsene i mars måned ble katastrofale for befolkningen i Ekvatorial-Guinea. Samlingsregjeringen, som ble dannet ved selvstendighet ble oppløst, og alle andre politiske partier ble ulovliggjort eller ble integrert inn Macías Nguemas parti.²⁴⁶ Mot slutten av mars 1969 hadde 92 % av spanjolene flyktet tilbake til det spanske kontinent. 60 av 1500 ble igjen i Rio Muni og kun noen hundre av 5500 ble igjen på Bioko.²⁴⁷ Så å si alle spanske administratorer, lærere, teknikere, plantasjeeiere og butikkeiere flyktet. Med utflukten av spanske arbeidere og bedriftseiere resulterte i at mer enn 15 000 lokale arbeidere mistet jobben sin. Resultatene av hendelsene i 1969 og utvandringen av spanjolene markerer begynnelsen på Macías terrorregime. Etter våren 1969 begynte Macías Nguema med tvangsarbeid og slaveri, samt at vilkårlige og brutale drap ble en integrert del av

²³⁹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 296-297.

²⁴⁰ United Nations Security Council, s/9046, 5 mars 1969. From the president of the republic of Equatorial Guinea addressed to secretary-general.

²⁴¹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 5.

²⁴² Se også ICJ Review, No. 13, Desember 1974, s. 11.

²⁴³ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 22.

²⁴⁴ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 48.

²⁴⁵ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 46.

²⁴⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 5.

²⁴⁷ Samuel Decalo, *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*, s. 48.

samfunnet.²⁴⁸ Landet ble en konsentrasjonsleir. Robert af Klinteberg kaller derfor Ekvatorial-Guinea for «Dachau of Africa».²⁴⁹

Macías terrorregime – Fra våren 1969 til militærkuppet sensommeren 1979

Som nevnt i forrige avsnitt var det våren 1969 som var den første avgjørende begivenheten i grunnleggelsen og konsolideringen av Macías regime. Opposisjonsledere og medlemmer av ulike partier under frigjørings tiden, som motsatte seg Nguema, ble fengslet, torturert, og henrettet sammen med koner, familien og i enkelte tilfeller hele landsbyen.²⁵⁰ Under våren 1969 hadde flertallet av spanjoler dratt hjemover til det europeiske kontinent og Macías fikk eneveldig makt over landet den femte mars 1969. Etter det planlagte kuppet mot han, skyldte han på at parlamentsmedlemmer, diplomater, den katolske kirke og agenter for «den spanske imperialismen» sto bak.²⁵¹ Alle andre politiske partier og offentlige samlinger ble fullstendig forbudt, samt at religiøse organisasjoner og misjonærer ble forfulgt og trakassert.

Ekvatorialguineanere som studerte i utlandet ble beordret hjem eller mistet sitt statsborgerskap. I 1970 etablerte Macías først *Partido Unico Nacional* (PUN), for så å skifte navn til, *Partido Unico Nacional de Trabajadores* (PUNT)²⁵² og i dette partiet ble han leder helt frem til kuppet i 1979. All politisk aktivitet utenfor PUNT ble undertrykt. Samtidig ble en paramilitær milits organisert, kalt *The Popular Revolutionary Militia*. Denne militsen ble bedre kjent som *Juventud en Marcha con Macías* eller forkortet Juventud, et begrep jeg vil bruke gjennom oppgaven.

Militsen ble formet av frivillige kledd i sivil, men de var væpnet og fikk militær opplæring. Deres funksjonsområde spredte seg over hele landet, både på Bioko og Rio Muni. De regionale lederne ble kalt *District Militia Delegates* og de hadde rank som *Second Lieutenant* og status som *Commanding Officers*. Deres rolle utover å være distriktsledere var også at de rapporterte direkte til Macías og var ansvarlige kun til han. Som frivillige fikk ikke medlemmene av militsen lønninger, men til gjengjeld fikk de inntekt gjennom utpressing og plyndring av politisk opposisjon og av spanske og nigerianske nasjonaliteter som var igjen i landet. Når en fra militsen hadde oppnådd tilstrekkelig fortjeneste ble han forfremmet til en

²⁴⁸ Samuel Decalo, *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*, s. 49.

²⁴⁹ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 55.

²⁵⁰ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 37.

²⁵¹ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 37.

²⁵² Partilogoen ligger som vedlegg 12

post i det ypperste selskap blant regjeringsmenn. Det er vanskelig å si hvilken eksakt rolle vedkomne fikk, men lønninger og luksus ble mer en del av hverdagen.²⁵³

Den verste formen for politisk undertrykkelse kan tilskrives Macías milits, Juventud.²⁵⁴

Militsen var ansvarlig for de verste hendelsene under Macías regime. De sto bak grusomheter som drap, henrettelser, tortur, påtennelse av landsbyer og plyndring. De gikk løs på alle, om det var bubi eller fang, kvinne eller mann, de var hensynsløse og deres rolle i regimet var kun terrorisering av befolkningen.²⁵⁵ Et eksempel var julaften i 1969 da 150 politiske fanger ble oppstilt på et stadion i Malabo og skutt en etter en mens høytalerne spilte musikk for tilskuerne til tonene, «Those were the days» av Mary Hopkin.²⁵⁶

Gjennom et dekret den syvende mai 1971 opphevet Macías grunnloven som ble satt i 1968.²⁵⁷ All kontroll av regjering og institusjoner ble kontrollert av Macías. Altså, lovgivende, utøvende og rettsvesenet ble satt under kontroll av en mann. «This in itself constituted a coup d'état», skriver Alejandro Artucio.²⁵⁸ Macías Nguema hadde nå absolutt makt over Ekvatorial-Guinea og hadde fullstendig kontroll på alt som skjedde i landet.

Den 18. oktober 1971 satt Macías igang med en ny runde med nye lover, kalt, Lov 1. Denne loven gikk ut på at drap, forsøk på drap og trusler om drap på presidenten var straffbart med døden. Svært tøffe avstraffelser ble også iverksatt hvis noen prøvde å arrestere presidenten eller om han ble tvunget til å handle mot sin vilje, agitasjon for løsrivelse eller angrep mot landets territorium. Denne loven forutsatte også 30 års fengsel for å delta i de overnevnte og ved å fornærme presidenten eller medlemmer av hans regjering.²⁵⁹

I juli året etter, i 1972, proklamerte Macías seg selv som «President-for-life», «Commander-in-chief of the army» og «Grand Master of Education, Science and Culture». Dette var tre av over 45 titler Macías tok til seg. Den tittelen som er mest kjent og brukt er «Only Miracle of Equatorial Guinea» eller «det unike miraklet» på norsk.²⁶⁰

I løpet av sine første år som diktator i Ekvatorial-Guinea ble den intellektuelle eliten likvidert. Grobunnen for sitt hat var hans «lette vei» til makten og at han ble brukt som et «instrument»

²⁵³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 227.

²⁵⁴ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 6.

²⁵⁵ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 67.

²⁵⁶ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 69.

²⁵⁷ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 6.

²⁵⁸ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 6.

²⁵⁹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 6.

²⁶⁰ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 51.

for de spanske koloniherrere. Flere mislykkede forsøk på skolen og hans forakt for autoritære og utdannede personer bidro til at han i 1973 forbød ordet «intellektuell».²⁶¹ I løpet av få år ble alle bibliotek stengt, og alle trykkpresser forble ute av drift frem til hans død. Utdannede og intellektuelle ble sett på som det største problemet Afrika stod overfor i samtiden.²⁶² «They are polluting our climate with foreign culture»,²⁶³ siterer Decalo i *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*. Tittelen, «Grand Master of Education, Science, and Culture» kan på mange måter forklare hans mindreverdigthetskompleks for intellektuelle. I tillegg manifesterte Macías Nguema i 1973 hans bias mot formell utdanning, ved å ansette en fotballspiller uten noen form for utdanning og medisinskunnskap som sykehusdirektør.²⁶⁴

De få som har skrevet om Macías hevder at hans mindreverdigthetskompleks og hat kom som følge av hans beskjedne oppvekst, intellektuelle begrensninger og personlige ydmykelser i forkant av hans emancipado-status. Klinteberg hevder også at Macías Nguemas mangel på å kunne re-producere kan ha hvert en årsak. Dette var til lavstatus å regne i følge fang-tradisjonen og generell afrikansk autenticitet.²⁶⁵ Macías ble gradvis steril, men hadde også vanskeligheter med å etablere stabile forhold. Han var gift tre ganger og hadde samtidig mange andre kvinnelige forbindelser, gjerne med mulatter.²⁶⁶ Han beordret henrettelser på alle tidligere elskere til hans siste kone, Monica Bindang, som for øvrig klarte å rømme landet. I tillegg beordret han at alle ektemenn til hans kvinnelige forbindelser drept.

Når det kommer til Macías Nguemas infertilitet strides de lærde. Samuel Decalo hevder at han var steril mens Max Liniger-Goumaz skriver at han fikk en sønn med sin siste kone. Teonesto Nguema Bindang, angivelig en mann involvert i handel. Det var også rykter om at Macías Nguemas sønn, Teonesto, var en av grunnene til Obiang Nguemas kupp i 1979 for å forhindre at han skulle overta etter Macías.²⁶⁷ Dette er ikke nevnt i noen grad av forfatterne av sekundærlitteraturen. Max Liniger-Goumaz nevner sønnen til Macías i *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, men det kan settes i sammenheng med at Macías adopterte barn fra hans siste kone, Monica Bindang, som hadde barn fra tidligere ekteskap.²⁶⁸

²⁶¹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 80.

²⁶² Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

²⁶³ Africa Research Bulletin, Political Series, September 1979. Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

²⁶⁴ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 51.

²⁶⁵ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 49-50.

²⁶⁶ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 52.

²⁶⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 303-304.

²⁶⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 237.

Okkultisme, personkult og magi versus den katolske kirken

Da Macías Nguema ble henrettet etter kuppet i 1979 var det marokkanske soldater som var bøddler. Macías overnaturlige krefter var indoktrinert i alle lag av samfunnet, også det militære. Lokale soldater fryktet å delta på henrettelsen av den dømte diktatoren fordi han ville returnere som en tiger og ta hevn. Selv om tigere ikke finnes på det afrikanske kontinent så var det et symbol for Macías Nguemas parti, PUNT, og i tillegg var *El Tigre* et av Macías kallenavn.²⁶⁹ El Tigres magiske evner var fryktet rundt om i Ekvatorial-Guinea og Macías spilte på frykten til folk gjennom flere iscenesatte plott for å bevise sine krefter. En av Klinteborgs informanter beskriver Macías magiske evner slik: «You may be against Macías as long as the sun shines, but in the night you have to be for him».²⁷⁰ Macías «magiske» evner ble ikke diskutert blant befolkningen og ble etter hvert en integrert del av samfunnet. Okkultisme og magi ble en av grunnpillarene i Macías terrorregime.²⁷¹ Samuel Decalo skriver at en av grunnene til at Macías kunne sitte så lenge som elleve år med makten var nettopp på grunn av Macías utnyttelse og manipulering av tradisjonelle trosretninger og religion. Selv om majoriteten av befolkningen tilhørte katolisismen, så var det de tradisjonelle religionene som hylling av forfedre, diverse kulturer og trolldom som i realiteten var trosretningene blant befolkningen.²⁷²

I sitt hjem i Mongomo var enkelte rom dekorert med hodeskaller og Macías tappet alle andre trollmenn og kultledere for deres krefter og samlet all magien til sin allerede sterke maktposisjon. Han spredte sin magiske kraft rundt om i landet og befolkningen fryktet kreftene og holdt seg derfor rolige. Ikke nok med å samle kreftene fra diverse trollmenn rundt om i landet, han gikk også løs på den organiserte religionen, nemlig den katolske kirke. Han reorganiserte alle seremonier ved at de skulle være referert til han. «The Only Miracle», «There is no God other than Macías» og «In the name of the president Macías and his son» var innledningen i prekener og seremonier.²⁷³

Nguema la skylden for at landet opplevde den totale undergang på spansk imperialisme og den katolske kirke. Han mente Vatikanet sto bak intriger og trusler under valget i 1969 og mente i tillegg at de sto bak alle kuppforsøkene etter selvstendigheten. Fra 1978 ble alle lokale prester og geistlige fengslet og alle utenlandskfødte ble deportert. Katolske skoler ble

²⁶⁹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 52.

²⁷⁰ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 54.

²⁷¹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 52.

²⁷² Samuel Decalo, *Psychoses of power, African Personal Dictatorships*, s. 52.

²⁷³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 75-77.

stengt, seremonier ble sensurert og enorme bøter ble gitt til foreldre som ga sine barn kristne navn.²⁷⁴

Macías Nguemas konstitusjon av 1973

Grunnloven av 1968 ble forkastet fullstendig den 29. -juli 1973. Den nye grunnloven ga Macías absolutt makt. Loven ble godkjent i PUNTs tredje partikongress og et referendum ble underskrevet. Noen av hovedpunktene var: presidenten ble valgt for fem år av gangen, men denne loven gjaldt ikke Macías da han var «president-for-life». I nasjonalforsamlingen satt det 60 medlemmer og de ble valgt hvert femte år. Kandidatene ble kun nominert eller foreslått av PUNT. I tillegg kunne medlemmer av PUNT også kaste ut kandidater som de ikke var fornøyd med. «President-for-life», kunne til en hver tid oppløse nasjonalforsamlingen og han ville dermed innta alle avgjørende posisjoner. Videre så ble PUNT det eneste lovlige partiet. Deres rolle var å definere, koordinere og overvåke gjennomføringen av regjeringens politikk.²⁷⁵

I konstitusjonen ble Ekvatorial-Guinea også delt inn i provinser, regioner og kommuner. Alt av geografiske områder ble tilhørende staten som skog, elver og sjøer. Rettsapparatet ble inndelt i *Supreme Popular Tribunal* på toppen, og under-, var det militære tribunal. Dommere og påtalemyndighet ble direkte utnevnt av presidenten og kunne også bli oppsagt av han.²⁷⁶ I denne konstitusjonen anno 1973 ble ironisk nok en rekke rettigheter garantert for befolkningen. Som rett til å stemme, ytringsfrihet, pressefrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet. Dette ble endret i mars 1975 under et dekret kalt nummer seks.²⁷⁷ Da ble all form for utdanning ulovliggjort og privat utdanning ble sett på som revolusjonært. Parlamentet skulle ha 60 representanter, disse skulle velges gjennom en hemmelig avstemning innad i partiet PUNT. Noen tall om likvideringer og henrettelser av politiske motstandere i Macías elleve års periode var: av de 46 opprinnelige medlemmene som deltok i 1967-68 konstitusjonen ble 40 drept.²⁷⁸ Over to tredjedeler av medlemmene i den første lovgivende forsamling ble drept eller forsvant på mystisk vis.²⁷⁹ Av de tolv ministerne som satt i det første kabinettet ble ti drept. Undertrykkelse ble stort sett rettet mot intellektuelle, dette kan

²⁷⁴ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 38-39.

²⁷⁵ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 7.

²⁷⁶ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 94-95.

²⁷⁷ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 7.

²⁷⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 94-95.

²⁷⁹ Noen av disse deltok også på den konstitusjonelle konferansen i 1967-68.

gir svar på at de fleste som rømte landet var utdannende akademikere eller mennesker med høy teknisk kompetanse.²⁸⁰

Fagforeninger og organisasjons- aktiviteter utenfor PUNT var strengt forbudt og ble strengt avstraffet. Kvinner og deres rolle i samfunnet kan oppsummeres gjennom en setning av en tale Macías holdt for kvinner i Bata i 1975: «Women should not talk about politics because politics pertains only to the President-for-life».²⁸¹ Ekvatorialguineanere i eksil og flyktninger i nabolandene dannet i august i 1974 en politisk front med navn, «National Alliance for Democratic Restoration» (ANRD).²⁸² Som nevnt i kapittel en, gjorde alliansen en viktig jobb ved å eksponere situasjonen i landet for det internasjonale samfunnet. De har også i smug hatt infiltratører innad i Ekvatorial-Guinea og har i tillegg klart å opprettholde en organisert virksomhet i skyggen av Macías Nguemas regime gjennom distribusjon av en bulletin kalt, «La Voz del Pueblo».²⁸³ Denne organisasjonen har bidratt vesentlig til kildetilfanget om Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas tid.

Tortur som redskap

Det er vanskelig å definere regimet til Macías Nguema gjennom hans elleve år ved makten. Han proklamerte flere ganger sosialistisk tankegods. Sosialisme ledsaget med nasjonalisering av jordbruket, men det økonomiske vanstyret samt korrupsjon bidro til at arbeiderne og bøndernes forhold var katastrofale. Hans uttalelser var sterkt anti-imperialistisk og anti-kolonial og han var i mot rasediskriminering. Likevel hindret ikke disse uttalelsene Macías inhumane behandling av fremmedarbeidere som fortsatt var igjen i landet og av mange lokale ekvatorialguineanere.²⁸⁴ I særlig grad ble spanjolene utsatt for undertrykkelse. Alejandro Artucio skriver: «Repression was due more to political reasons than to ethnic or racial conditions».²⁸⁵ Regimet var bygd opp som en ekstrem personkult rundt Macías Nguema og hans personlige makt var urørlig og absolutistisk. Befolkningen hadde ingen rettigheter eller garantier og alle opponenter ble stemplet som revolusjonære eller kolonialister og dermed ble de utsatt for forfølgelser. Til og med Macías Nguemas egne tilhengere ble utsatt for forfølgelser hvis han mistet troen på dem.

²⁸⁰ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 11.

²⁸¹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 11.

²⁸² Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 283-286.

²⁸³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 498.

²⁸⁴ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 9.

²⁸⁵ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 9.

I løpet av hans regime ble systematiske brudd på menneskerettigheter rapportert. Listen er lang på overtredelser av hva frihet innebærer for befolkningen, blant annet var vilkårlige arrestasjoner, fengsling uten rettssak, tortur, drap, slaveri og voldtekt som nevnt vanlige former for undertrykkelse under Macías regime.²⁸⁶

De neste sidene vil inneholde eksempler på noen av disse metodene og hvilke konsekvenser disse eksemplene fikk for befolkningen. Tortur var vanlig praksis og ble som oftest gjennomført av Juventud. Følgende former for tortur var vanlig: «The Swing» eller «el balanceo», hvor vedkomne blir hengt opp ned fra bundende føtter og så bli slått enten med nevene eller jernstenger. «las tabillas», planker av tre ble presset inntil kneet og ned til ankelen og under deler av foten, for så å bli strammet av tau. «los grilletes», metallenker ble strammet rundt håndvristen så hardt som overhode mulig slik at blodsirkulasjonen til hendene ble hindret. «el rombo», begge albuer ble tvunget bak fangens rygg slik at de møttes, så ble de bundet sammen, for så å binde håndvristene sammen foran. Disse eksemplene ble ofte årsak til dødsfall blant mange av de fengslede.²⁸⁷

Et eksempel på råskapen som fant sted var mishandlingen av señora Balseiro, som Einar Lunde og hans team intervjuet. Hennes mann drev en form for serveringssted i Malabo. En kveld kom en nær slektning av Macías inn og tok en whiskey. Balseiro vegret seg og sa at den ikke var hennes. Det ble skjebnesvangert for henne. Slektingen til Macías vridde armen hennes slik at overarmen ble brekt. Señora Balseiro var bevisstløs i mange timer og våknet opp på sykehuset. Legen der sa at han ikke kunne gjøre noe fordi det ikke var lys eller elektrisitet på sykehuset.²⁸⁸ Et bilde av señora Balseiro ligger som vedlegg nummer syv.

En annen hendelse skjedde den 25. -desember 1975 da Macías og hans milits, Juventud, henrettet vilkårlig 319 personer. Av dem var 27 barn, 50 kvinner og 30 eldre. I tillegg fikk ikke medlemmer av familiens ofre lov til å gråte under henrettelsene.²⁸⁹

²⁸⁶ Time Magazine (Human Rights Cover story), *Torture as state policy, The Network of Evil*, 16. August, 1976.

²⁸⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 104.

²⁸⁸ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

²⁸⁹ Eya Nchamas tale i FN. E/CN.4/L.1457/Rev.2, 12 March 1979.

Fengselsforholdene – «Dachau of Africa»

Macias is a serious man, The population adores him, Let us enjoy ourselves in Independence. Work and remain quiet, And the Lord of Guinea will take care, Of you for a long time.²⁹⁰

Dette er teksten fra en sang som innsatte ved det beryktede *Black Beach*-fengselet²⁹¹ i hovedstaden Malabo måtte gjennomføre hver lørdag. Samtidig som de sang, måtte de danse - *El Baile de los Malditos*²⁹², en av Macías Nguemas måter å uttrykke det autentiske afrikanske på. Fangene var nakne mens de danset og sang i opptil seks timer i strekk. Ble de slitne og falt om, ble de slått til de reiste seg opp igjen og fortsatte dansen. Etter dansen bar det tilbake til cellen, som aldri ble vasket for fangenes ekskrementer. I cellen satt de med håndjern det meste av tiden.²⁹³

Det velkjente Black Beach-fengselet ligger i hovedstaden Malabo og har rykte på seg å være et av de mest grusomme fengslene i Afrika.²⁹⁴ Fangene ble usatt for systematisk mishandling, vanskjøtsel og tortur.²⁹⁵ Det var ikke bare Black Beach-fengslet som hadde dette rykte lokalt, men også flere fengsler på fastlandet og på Bioko. Forholdene var notorisk kjent for deres ekstreme form for barbari gjennom inhuman nedbrytning av mennesker både psykisk og fysisk. Fengselssjef og torturist Salvador Ondo Ela, som også var tiltalt med Macías Nguema, hadde en stab som sto bak disse handlingene. Under rettssaken mot Ondo Ela, ble flere hendelser lagt fram. Blant annet hans hund, som var trent opp til å bite fanger under tortur.²⁹⁶

De fleste cellene var av jord og det var et tegn på at man var relativt trygg, men ble man eskortert til salen med det flislagte gulvet, ble man utsatt for tortur eller henrettet. Andre fanger vasket opp salen etterpå.²⁹⁷ Det var også 18 eneceller hvor fangene måtte stå i mørket. Disse cellene var 1,60 x 60cm og mange ble sinnssyke av å stå i disse cellene. På veggene var det skrevet inn bønner til Gud fra mennesker i ytterste nød.²⁹⁸

De innsatte i fengslene ble kategorisert inn i tre kategorier: Brigade A, B og C. Brigade A var for politiske fanger, som var de Macías fryktet mest. Som nevnt tidligere var han evig

²⁹⁰ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 82-83.

²⁹¹ Også kjent som «Playa Negra» eller «Blabich» på pidgin-engelsk.

²⁹² De fordømtes dans.

²⁹³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 82.

²⁹⁴ Fotografi av Black Beach-fengselet som vedlegg nummer fire og fem.

²⁹⁵ Mye kan tyde på at dette også gjelder dagens regime. Flere hjelpeorganisasjoner har rapporter om omfattende tortur i fengsler i Ekvatorial-Guinea.

²⁹⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 40.

²⁹⁷ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

²⁹⁸ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

bekymret for kuppforsøk, dette ledsaget med at hans paranoia vokste med årene. Målet var å bryte de politiske fangene ned psykisk slik at de mistet viljen til å opponere mot PUNT og Macías. De politiske fangene møtte som oftest døden og ingen ble stilt til ansvar for disses død. Det var som oftest fengselsvakter som ble beordret til å drepe og dette fikk de belønning for. Det var Brigade A som hadde det største antall døde. Satt de ikke i cellene sine ble de beordret til tvangsarbeid. Tidlig om morgenen ble de innsatte delt inn i arbeidsgrupper under en offiser kalt, *prisoner escort*, som hadde en gjeng med væpnede soldater med.

Tvangsarbeidet besto i å jobbe i jordbruket, gjerne i plantasjer, konstruksjoner av vei, broer og bygninger. Dette var uten tilstrekkelig verktøy og redskaper. Deres arbeidsforhold var ubeskrivelig.²⁹⁹ Som regel fikk de ikke mat, de overlevde ved å sanke frukt i skogen på vei til og fra arbeidsplassen. Vilkårlig avstraffelse med slag av pisk og machete var vanlig. Flere ganger ble fangene straffet med slag til de døde foran de andre fangene.

Brigade B var en samling av mennesker som kritiserte regjeringen eller hadde vanskeligheter med Juventud. Disse var ikke politiske motstandere, men ble også satt under tvangsarbeid og kunne lett bli overført til Brigade A. I Brigade C satt de vanlige kriminelle, som for eksempel voldtektsmenn, drapsmenn og tyver. De satt i celler med bedre forhold enn Brigade A og B. Noen av disse ble også satt til tvangsarbeid.³⁰⁰

Majoriteten av de fengslede i Brigade A ble henrettet i fengselet. Noen ganger ble liket levert til familie og slektninger med et brev om at de døde av naturlige årsaker. Andre ble begravd i skogen. Som oftest ble fangene drept gjennom gjentatte slag med jernstenger eller hugg med machete. En sjelden gang ble noen av fangene skutt av soldater, dette gjorde de for raskt å få plass til nye fanger. Disse henrettelsene var ikke basert på dødsdom utstedt av et rettsapparat siden de fleste innsatte aldri ble dømt for noe.³⁰¹

Black Beach-fengselet var relativt lite og som oftest var fengslene fulle og innsatte ble henrettet for å få plass til nye. Ved en hendelse ble 36 menn gravd ned kun med hodet stikkende opp av jorden.³⁰² De ble sakte, men sikkert spist opp av røde maur.³⁰³ Salvador

²⁹⁹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 10.

³⁰⁰ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 10.

³⁰¹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 11.

³⁰² Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 82.

³⁰³ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/207792/fire-ant>, hentet 16. Februar, 2012.

Ondo Ela sa, i samtaler med Einar Lunde, at den vanligste metoden for henrettelse var slag med jernstang.³⁰⁴

Konsekvenser av Macías Nguemas elleve år ved makten

Gjennom den norske NRK korrespondenten Einar Lundes skildringer vil jeg beskrive tilstanden til Ekvatorial-Guinea etter kuppet i begynnelsen av august 1979. Avsnittene deles inn i økonomiske konsekvenser, helse, media, utdanning, fattigdom og rettsvesenet. Jeg vil i tillegg ta utgangspunkt i Alejandro Artucios skildringer gjennom hans bok, *the Trial of Macías in Equatorial Guinea, the Story of a Dictatorship* og Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful – The story of Equatorial Guinea*. Arbeidet ble utført av Artucio i ukene etter kuppet og frem til rettssakens slutt. Artucios skriver: «It can fairly be said that the economic, social and cultural situation I found in Malabo was bordering on a national disaster».³⁰⁵

Oppryddingen av landet var så vidt i gang da NRK-teamet ankom landet 11.-september 1979. Teamet hadde fått informasjon om hvilke praktiske nødvendigheter man måtte ha med seg over bukta fra Kamerun. De måtte ha med seg alle nødvendigheter som vann, batteri, mat, frukt og lignende. Det var tomme forretninger og hovedstaden og Malabo så krigsherjet ut eller som om det hadde vært en pestepidemi. Malabo var en blomstrende turistby og levestandarden var høyest i Afrika sør for Sahara rett før selvstendigheten, men innbyggertallet skrumpet inn med en tredjedel i løpet av regimet. Gatene var folketomme etter Macías vanvidd og herjinger. I mange år var tomme landsbyer et vanlig syn fordi folk holdt seg inne av frykt. Et effektivt angiver-system bidro til dette og -ingen kunne stole på noen.³⁰⁶

Økonomisk forfall

I årene før selvstendighet og frem til 1975 ble dyrking og innhøsting av kakao i Ekvatorial-Guineas plantasjer gjort av fremmedarbeidere. Først fremmedarbeidere fra Liberia og Sierra Leone så arbeidere fra Nigeria. I 1972 protesterte nigerianske arbeidere mot restriksjonene Nguema hadde iverksatt og ønsket å bevege seg hjemover til fastlandet. Dårlig behandling av

³⁰⁴ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³⁰⁵ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 10.

³⁰⁶ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

nigerianske diplomater, ambassadeansatte og arbeidere endte med elendige diplomatiske relasjoner og nigerianske myndigheter begynte med en evakuering av sine landsmenn, som talte omtrent 20 000 i 1972.³⁰⁷ Dårlige arbeidsforhold, lave lønninger og dødsfall grunnet tvangsarbeid ledet til at nigerianske myndigheter i 1975 evakuerte tusener av nigerianere. Denne evakueringen førte til at plantasjene lå øde uten arbeidere. Macías reagerte og sammenfattet tiltak som tvangsarbeid og slaveri. I januar 1976, under en PUNT-kongress ble et system for tvangsarbeid innført. Barn ned i syv års alderen ble tvunget til å arbeide på statens plantasjoner og fedre som prøvde å motstå ble henrettet eller satt i fengsel.³⁰⁸ I 1977 ble 25 000 arbeidere rekruttert. Disse fikk ikke lønninger, men fikk rasjonert ut ris, palmeolje og fisk. Denne rasjoneringen dekket kun basisbehov. En arbeidsdag varte i 12 til 15 timer og i tillegg til lange arbeidsdager uten lønn ble vilkårlig og tilfeldig vold en del av arbeidsdagen. De fikk ikke dra hjem uten tillatelse og matrasjonene kunne bli inndratt hvis ordrer ikke ble fulgt. Statsansatte og militære måtte også steppe inn i tvangsarbeidet.

Nguema nektet lokale kvinner som hadde funnet kjærligheten med nigerianske fremmedarbeidere å følge etter og Juventud, skjøt og drepte de få som vendte tilbake til Ekvatorial-Guinea.³⁰⁹ Som et resultat av de nigerianske fremmedarbeideres tilbakekomst til hjemlandet endte Ekvatorial-Guinea opp i massive økonomiske problemer. Nguemas innføring av slaveri og tvunget barnearbeid førte til at tusener av ekvatorialguineanere rømte til nabolandene Gabon og Kamerun. Noen rømte også til Spania og i 1979 hadde omtrent en tredjedel av den totale befolkningen rømt fra landet.³¹⁰

Når det gjelder utdanning ble det på grunn av Juventud-indoktrineringen ingen form for utdanning. Bortsett fra hylling av egen guddommelighet, isolasjon fra omverdenen og tilbedelse av afrikansk autentisitet gjennom å fremme fang-tradisjonen var utdanning totalt borte. Det var ingen instanser som foreldre kunne klage til og flere og flere barn ble presset inn i enten Juventud eller tvangsarbeid på plantasjene.

90 % av all offentlig administrasjon var ikke-fungerende og all infrastruktur som strøm, transport, post, bank og generell kommunikasjon var praktisk talt stoppet fullstendig opp. Utbetaling av lønninger ble betalt mange måneder for sent, om det i det hele tatt ble utbetalt. De offentlige ansatte gikk gradvis ned i lønn mot slutten av Macías periode. Naturlig nok

³⁰⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 313.

³⁰⁸ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 38.

³⁰⁹ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 17.

³¹⁰ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 61.

intensiverte disse økonomiske problemene landets enorme krise. Det ble vanlig for de fleste offentlig ansatte å plukke frukt og annet spiselig fra skogen siden lønninger uteble.

Statlig kapital ble forvekslet med Macías personlige økonomi. Forvirringen var stor og oversikten over den statlige økonomien var så fraværende at hverken statsbanken og finansdepartementet³¹¹ klarte å få finne ut av hvor pengene endte opp. Samarbeidet dem i mellom var også preget av kaos og rot. Svaret lå i at Macías Nguema, Ekvatorial-Guineas øverste leder, tok med seg statlige inntekter til sitt eget palass i hjembyen, Mongomo. I Mongomo, på grensen til Gabon administrerte han den statlige økonomien som han selv ønsket. I sitt palass ble han værende de siste årene av sin periode og kontrollerte økonomien og statsbudsjettet som han selv ønsket, uten å konsultere med hverken statsbanken eller finansdepartementet.³¹²

Handel og næringsvirksomhet var også fullstendig fraværende. I Malabo var det kun få små butikker, kalt *State Trading Posts*. De var åpne, men med tomme hyller og ingen varer. Det var ikke en eneste restaurant i hovedstaden og det eneste stedet hvor det var handelsaktivitet var et marked, hvor småting og en del varer kunne kjøpes eller byttes. Noen satte også opp vogner hvor man kunne kjøpe litt frukt, søtsaker og sigaretter. Sigarettene ble solgt enkeltvis og ikke i pakker.³¹³

Ekvatorial-Guinea var også fullstendig lukket fra resten av verden, inkludert fra nabolandene Kamerun og Gabon. Man måtte få tillatelse til å reise ut av landet og til å reise fra Bioko til Rio Muni og visa versa. Det hadde ikke vært transportmuligheter fra fastlandet til Bioko på mange år da Artucio besøkte landet sensommeren 1979. Det var kun én passasjerbåt som fraktet folk som hadde fått tillatelse, fra Rio Muni til Bioko, men båten var ofte ute av drift og det var ingen fast tid man kunne følge. Det spanske flyselskapet Iberia hadde regulære flyvninger til og fra Malabo og Bata, men flyvningen ble kuttet i 1977.

«Det unike miraklet» hadde gitt ordre om at alle privateide fartøyer, til og med kanoer, på Bioko skulle ødelegges eller inndras på grunn av hans frykt for at folk skulle flykte til Kamerun og planlegge kupp mot han der. Konsekvensen av dette var at dette forhindret folk fra å fiske og reduserte folks inntak av proteinrik mat som fisk og skalldyr.

³¹¹ The Ministry of Economic Affairs and Finance

³¹² Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 10.

³¹³ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 10.

Sovjetunionen og fiskemonopol

Det var forholdet til kommunistlandene som preget utenrikspolitikken under Macías Nguemas styre. Selv om han var ideologisk forvirret hadde Macías samarbeidsavtaler med de fleste kommunistlandene. Kina gjorde en god innsats med telegrafutbygging, vei og sykehusarbeid.³¹⁴ En del kubanske militære lærte opp soldater. I tillegg var de involvert i skogbruk og utdanning. Nord-Korea hadde også soldater i landet. I tillegg besøkte den siste av Macías Nguemas tre koner, Monica Bindang, Pyongyang i juli 1977 for å opprettholde samarbeidet.³¹⁵ Først og fremst var det samarbeidsavtalen med Sovjetunionen som den enkelte ekvatorialguineaner fikk kjenne på kroppen. Sovjetunionen fikk monopol på fiskeforekomstene langs kysten og det ble forbudt for lokalbefolkningen å fiske.³¹⁶ Sovjetunionen kom med utallige trålere, frys skip og fabrikk skip og i nabolandene knurret man fordi russerne hadde alt for liten maskebredde i garnene slik at de sopte opp all småfisken.³¹⁷ Russerne bygde opp en enorm base for fiskeflåten sin, i tillegg til en enorm flytedokk med kapasitet til militære fartøyer. Til gjengjeld fikk Ekvatorial-Guinea våpen, politi- og soldatopplæring. Og for de få som hadde en flaske konjakk var det mulig å bytte til seg ferske reker direkte fra de sovjetiske fiskerne.³¹⁸ I følge avtalen skulle lokale også få en del av fisken, men i følge de lokale Einar Lunde intervjuet fikk de lite eller ingen ting.³¹⁹ Den tredje oktober 1979 utløp fiskeavtalen og det nye regime under Obiang Nguema ga spanjolene prioritet til å fiske. I tillegg fikk de lokale igjen lov til å fiske.

Offentlig tjeneste og media

Under sin presidentperiode slet Macías med mareritt og tok mange ganger avgjørelser basert på visjoner han hadde drømt. Vitner forteller at han ønsket et dekket bord for åtte personer, da han satte seg var han alene, men hadde likevel lange samtaler og diskusjoner med seg selv.³²⁰ Det er ingen tvil om at Macías Nguema slet psykisk, og det hjalp selvfølgelig ikke med rutinemessig røyking av narkotiske stoffer og drikking av Iboga, som har samme

³¹⁴ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³¹⁵ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 229.

³¹⁶ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 111-113.

³¹⁷ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³¹⁸ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³¹⁹ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³²⁰ Dan Gardner, the Ottawa Citizen. 6. November, 2005

hallusinogeneffekt som LSD.³²¹ Mot slutten av livet vokste hans paranoia, og etter hvert ble han også lettere døv og blind og noen vil hevde. dement. I 1978 bestemte han seg for å stenge Malabos eneste kraftstasjon fordi han var sikker på at han kunne klare å holde i gang maskineriet ved hjelp av magi.³²² Malabo ble mørklagt i lang tid etter hendelsen og all strømforsyning stanset. Malabo ble den eneste hovedstad i verden som ikke hadde strømforsyning.³²³ De eneste som hadde strøm var en eller to offentlige bygninger og ambassader. Disse hadde nødaggregat eller generatorer.³²⁴ Gjennom hele Macías periode fantes det ikke noen form for media eller trykt presse. Det er i hovedsak to årsaker til dette, det ene er spanske myndigheters restriksjoner om informasjonsflyt kalt «materia reservada» fram til 1976.³²⁵ Årsak nummer to, til tross for at det åpnet seg litt etter Francos død, var det i følge Macías regjering ikke noe papir i landet.³²⁶ Befolkningens eneste form for informasjon og kommunikasjon var gjennom to radiokanaler, henholdsvis Radio Malabo på Bioko og Radio Bata på fastlandet.³²⁷ Det var i hovedsak tradisjonell musikk og PUNT-propaganda man fikk høre. Nå og da kom en eller annen lokal nyhetssending.³²⁸ Det var ingen faste sendinger på grunn av at lokalene som huset radiostasjonene ofte hadde generatorer ute av drift. Dette er også en årsak til at befolkningen ikke fikk noe informasjon om hva som skjedde i utlandet, ei heller lokalt.

I 1973 ble en mur som var fire meter høy bygd rundt sentrum av Malabo. Murens radius tok med seg katedralen, palasset til Macías og en stor del residerter, hvor eierne ble kastet ut. De måtte finne seg et nytt sted utenfor muren. Årsaken til dette var Macías voksende paranoia og frykt for kuppforsøk og konspirering mot han. Dette til tross for at han de siste fire-fem årene aldri var i Malabo, men i sitt andre palass i sin hjemby Mongomo. Den nye regjeringen etter 1979 rev ned muren og lot folk flytte tilbake til sine rettmessige hjem.

Helse og medisin

Ifølge Alejandro Artucios skildringer av helsevesenet i 1979, så var dette også i en katastrofal tilstand. Store mangler på medikamenter, leger, generell og spesifisert personell, instrumenter

³²¹ Randall Fegley, *Equatorial Guinea*, World Bibliographical Series, s. introduction.

³²² Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 107.

³²³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 107.

³²⁴ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 16.

³²⁵ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 41.

³²⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 16.

³²⁷ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 405.

³²⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 405.

og andre nødvendigheter for å opprettholde et helsevesen. For å opprettholde den afrikanske autentisitet argumenterte Macías for at moderne medisin skulle forbys. Han presset folk til å bruke alternative metoder.³²⁹ Medisinen ble låst inne i diverse lagerhus og ble kun brukt til Macías Nguemas eget bruk eller hans nærmeste familie. I tillegg var store deler av landet i lange perioder uten strøm, så det var svært vanskelig med operasjoner.³³⁰ Av medisinsk personell var det kubanere og kinesere som var mest kompetente. De kunne lite gjøre selv om de fikk litt medisiner hjemmefra.³³¹

Som et resultat av Macías tilnærming til moderne medisin ble befolkningen på Annobon ofre under en kolera-epidemi i 1973. Epidemien resulterte i 192 døde av omtrent 400 innbyggere etter at myndighetene nølte med å gjøre noe som helst. De overlevende mennene ble sent til Bioko for å jobbe på plantasjonene. Vitneskildringer beskriver hvordan båten med hjelp dro innom São Tomé på vei til Annobón for å dra på sightseeing og for å kjøpe med seg såpe og kake til sitt eget bruk.³³²

På grunn av utvandringen av mennesker med teknisk og akademisk kompetanse ble det en mangel på å opprettholde de viktigste postene for å drive en selvstendig stat. Ekvatorial-Guinea hadde ikke universitet og alle skoler var nedlagt. Økning av underernæring, sykdommer og analfabetisme steg i været i de siste årene under Macías. Til tross for den elendige levestandarden sank ikke dødelighetsprosenten. Dette mye på grunn av landets rikdom på frukt og bær, som var tilgjengelig for alle, samt et godt klima.

Forvirring rundt antall flyktninger

*The largest proportion of any nation ever to have gone in exile.*³³³

Det har vært, og er fortsatt, mye forvirring rundt hvor mange som flyktet fra Macías Nguemas regime. I 1973 estimerte forløpere til ANRD at mellom 55 000 og 60 000 av befolkningen hadde flyktet til nabolandene.³³⁴ I 1975 derimot, hadde The World Council of Churches (WCC) og UNHCR estimert at det kun var mellom 1500 til 2500 flytninger. Fegley skriver at de siste tallene er grove feilestimer. Samtidig hevdet ansatte i UNHCR at det var 3500

³²⁹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 80.

³³⁰ Gjevnfør señora Balseiro-hendelsen på side 73.

³³¹ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³³² En øyevitneskildring av en ukjent flytning. Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 81.

³³³ Robert af Klinteberg, *The Forgotten Refugees*, s. 55.

³³⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 125.

flyktninger bare i Spania.³³⁵ ANRD og andre organisasjoner hevdet at antallet lå mellom 95 000 og 150 000. Det er mange grunner til forvirringen og at det er store sprik i tallene til de forskjellige organisasjonene. Jeg skal gå gjennom hvorfor, men først en liten tabell som viser forskjellene på estimatene.

Antall flyktninger i 1975:

Land	UNHCR estimer	ANRD estimer
Gabon	1000 - 2000	60 000
Kamerun	300	30 000
Spania	200 eller 3500	
Europa		5000

En grunn til forvirringen var at de med fangtilhørighet overlappet grensene til Kamerun og Gabon. De hadde familier som bodde i nabolandene og flyttet bare over grensa. Dette er strengt tatt ikke flyktninger, men likevel så var de i eksil. Det er offisielt tre typer flyktninger som er definert av organisasjoner som kom med i disse tallene. Politisk flyktning, økonomisk flyktning og *va-et-viens*. En *va-et-viens* var en arbeider eller smugler som krysset grenser regelmessig, men ulovlig, og utførte arbeid. Disse karene var viktige for de frivillige, eller ufrivillige som ble igjen i Rio Muni.³³⁶ Det drev med byttehandel, stjal eller kjøpte til seg varer i nabolandene. Og det viktigste elementet med en *va-et-viens* var at de kom med internasjonale nyheter. Dette bidro også til at Macías agenter også kunne forflytte seg over grensene i jakt på fiender av Macías. En politisk flyktning er i fare for å komme i fengsel eller bli drept for sin politiske overbevisning og en økonomisk flyktning er en som må forlate sitt land for å tjene penger og jobbe. Disse kommer vanligvis hjem igjen når forbedring i hjemlandet er gjennomført. Disse kategoriene er litt uklare, spesielt en *va-et-viens*. For eksempel hvis en *va-et-vien* ble fanget i sitt hjemland, beskyldt for å være revolusjonær, for så å flykte tilbake i eksil ville han fått status som politisk flyktning selv om hans aktiviteter kun var økonomiske.³³⁷ En annen grunn for den statistiske forvirringen var at mange av flyktningene dro tilbake til Ekvatorial-Guinea frivillig. Noen falt for PUNTs propaganda som sirkulerte på landegrensene. Denne propagandaen viste til Macías «oppnåelser», og folk falt for dette. Andre dro til Rio Muni for å hjelpe andre familiemedlemmer over grensen.

³³⁵ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 125.

³³⁶ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 126.

³³⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 126.

Uavhengig av hva deres agenda var, så spilte deres forflytninger en ødeleggende rolle for de forskjellige hjelpeorganisasjonene i Ekvatorial-Guinea. Tallene på flyktninger ble vanskelige å kontrollere. Fegley skriver at oppsummert med alle komplikasjoner tatt til betraktning så var det etter 1973 aldri færre enn 50 000 og aldri mer enn 100 000 flytninger verden over.³³⁸

Macías Nguema nektet for den store strømmen av mennesker som flyktet fra sitt hjemland. Han mente at «spanske imperialister» sto bak beskyldninger mot han og han mente dette var et forsøk på å kuppe han. I et av få intervjuer ble Macías satt til veggs av BBC-reporter Graham Mytton i forbindelsen med et OAU³³⁹-toppmøte i Kampala i 1975. Mytton stiller spørsmål ved Macías sitt regime, men Macías benekter alt og skylder på alt og alle, i særlig grad europeiske imperialister.³⁴⁰

Forvirring rundt antall drepte

Forvirringen rundt anslaget på antall drepte under Macías regime har også blitt debattert. Gjennom arbeidet til Max Lininger-Goumax, Randall Fegley, ANRD og Eya Nchama kan man henvise og konkludere med at minst 20 000 ble drept under Macías Nguemas elleve år med makten.³⁴¹ Av disse ble Macías Nguema dømt for drap på 514 mennesker.³⁴² Av de 514 kan man etnisk dele de opp i 384 fang, 61, bubi, 57 playeros, 8 fernandinoer og 4 annabonere.³⁴³ I tillegg til disse kommer drapene på 106 nigerianske fremmedarbeidere og 192 annobonere som døde da myndighetene med overlegg unnlot å hjelpe menneskene på Annobón under kolera-epidemien i 1973. Flere landsbyer ble brent ned til grunnen og massehenrettelser ble gjennomført på innbyggerne i disse landsbyene, Miseng-Ebu ved byen Evinayong i 1976, Lea utenfor Bata i 1977 og landsbyene Janche, Adjelon, Mbea. Uklart hvor mange drepte og usikkerhet rundt hvilket år hendelsene i de tre siste landsbyene skjedde.³⁴⁴

I tillegg kommer andre ofre som til sammen blir på flere tusen drepte. Fegley har delt de opp i fem kategorier. 1) Døde etter desember 1977, 2) Døde etter at de ikke fikk nødvendig medisin, 3) Døde langs grensene i Rio Muni. Fluktforsøk som endte i at de ble skutt eller

³³⁸ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 126.

³³⁹ Organisasjonen for afrikansk enhet

³⁴⁰ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 27-29.

³⁴¹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 266.

³⁴² Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. 32.

³⁴³ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 266.

³⁴⁴ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 267.

tråkket på utlagte miner, 4) Tilfeldige ofre av Juventud og 5) Fængselsinnsatte.³⁴⁵ Fegley lister opp drepte som har blitt dokumentert gjennom elleve år med redselsregime til Macías i boken *Equatorial-Guinea, An African Tragedy* på sidene 267-275.³⁴⁶

Oppsummert vil jeg bruke president for ANRD, Eya Nchamas ord i en tale han holdt for Human Rights Commission våren 1979:

*Macías is the incarnation of Hitler, of Mussolini, the son of Franco; he must be counted as one of the most notorious dictators of our century. The country has become a concentration camp. All the inhabitants of my country are hostage to Macías.*³⁴⁷

Coup d`etat og Obiang Nguemas maktovertakelse

*Nowhere else in modern times had a tyrant of Macías` magnitude managed to destroy his country and annihilate his own people so extensively and persistently... To an external observer, Macías and his nephews seem to have turned the clock back to sometime between 1959 and 1964. A true miracle, indeed.*³⁴⁸

Den tredje august 1979 ble det gjennomført et kupp med Macías Nguemas nevø, Obiang Nguema i spissen. Kuppet var en intern familieføide, et såkalt palasskupp, som ble regissert av den da 33-årige obersten. Obiang var selv en av grunnpilarne i terroren gjennom elleve år.³⁴⁹ Forløpet til kuppet startet med et besøk i Macías residens i Mongomo i juni 1979. Seks offiserer fra nasjonalgarden, dro til Macías for å kreve lønninger som ikke hadde blitt utbetalt på flere måneder. Det resulterte i at Macías beordret de drept. Blant disse var Obiangs yngre bror. Tidligere dette året hadde Obiang blitt ydmyket personlig ved å bli beordret til å jobbe på plantasjene rundt Mongomo. Obiang samlet en bred anti-Macías koalisjon sommeren 1979. Blant disse var slektninger av Macías og militære utstasjonert på Bioko. De erklærte Macías avsatt og marsjerte mot Mongomo. Obiang og andre ledere bak kuppet hadde informert og bedt om assistanse fra både OAU, FN og Spania.³⁵⁰ De første som anerkjente den nye lederen var spanske myndigheter, tett etterfulgt av nabolandene, Gabon og Kamerun. Det er uvisst hvor mye enkelte kretser i den spanske regjeringen visste om kuppet, men Fegley mener det var mye informasjonslekking fra Obiangs side.³⁵¹ Lojale soldater til Macías sto i mot i flere dager, men rømte til slutt inn i jungelen etter å ha satt fyr på mesteparten av Ekvatorial-Guineas

³⁴⁵ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 267.

³⁴⁶ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 267-275.

³⁴⁷ Eya Nchamas tale i FN. E/CN.4/L.1457/Rev.2, 12 March 1979.

³⁴⁸ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 151.

³⁴⁹ Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 64.

³⁵⁰ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 75.

³⁵¹ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 163.

pengekasse som Macías hadde gjemt bort i sin residens.³⁵² Macías klarte å rømme, visstnok med to koffertar med utenlandsk valuta, men ble til slutt tatt til fange den 18. -august 1979 ved den gabonske grensen.

Spørsmålet for den nye statslederen var hva han skulle gjøre med sin onkel, Macías. Obiang hadde sannsynligvis en vanskelig avgjørelse foran seg. Hvis de siktet Macías og satt opp en rettssak var frykten stor for at deres handlinger under regimet ville bli tatt med i betraktning. Som tydelige kollaboratører ville de også blitt anklagd for sine handlinger. Enkelte øyenvitneskildringer kalte Obiang for Macías bøddel.³⁵³ I et intervju med den nye presidenten etter kuppet fikk han spørsmål om å reetablere demokrati i Ekvatorial-Guinea, svarte Obiang: «We intend to begin a gradual process to reestablish democracy... We can add that we are not in a hurry».³⁵⁴ På den annen side, hvis det nye regime ikke opprettet en rettssak ville det nye regime miste kredibilitet i resten av verden. I tillegg hadde Macías ødelagt alt av retts- og domstolsapparatet som var i landet. Det var heller ingen lover og straffer å følge eller å dømme han under. Det var også ytterst få dommere og advokater i landet. Det gikk noen dager hvor Obiang nølte.³⁵⁵ Den 25. -august fremla Obiang, leder for militærrådet³⁵⁶, et forslag til en ny regjering.³⁵⁷ I tiden frem til militærrådet bestemte seg for en rettssak mot Macías ble flere tiltak iverksatt for å blidgjøre verdens plutselige skuelystne publikum. Obiang og militærrådet bestemte seg for en åpen rettssak med et militærtribunal som dømmende makt. Fegley skriver: «For all the high-minded veneer, the trial quickly dissipated into a kangaroo court».³⁵⁸

³⁵² Samuel Decalo, *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*, s. 65.

³⁵³ Robert H. Jackson og Carl G. Rosberg, *Personal Rule in Black Africa*, s. 249.

³⁵⁴ Leon Dash, *Equatorial Guinea Begins Rice From Decade Of Terror*, Washington Post Foreign Service, 18. August 1979.

³⁵⁵ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 166.

³⁵⁶ Militærrådet var den styrende institusjonen i Ekvatorial-Guinea frem til Obiang Nguema offisielt ble president i oktober 1979.

³⁵⁷ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 166.

³⁵⁸ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 167.

Kapittel 6

Folkemordproblematikken

The Macías regime has inflicted severe restrictions on the Bubis and Fernandinos to the extent that those actions fall within the U.N. Human Rights Commission's definition of genocide.³⁵⁹

Jeg vil med dette kapitlet analysere på hvilket grunnlag Macías Nguema ble dømt for folkemord. Videre vil jeg se på de juridiske aspektene som omhandlet rettssaken mot Macías Nguema og årsakene til at han faktisk ble dømt for folkemord. Her vil jeg ta utgangspunkt i folkemordskonvensjonen og på bakgrunn av empirien i kapittel fem vil jeg presentere noen andre og utvidede definisjoner av folkemord slik at hendelsene i Ekvatorial-Guinea kan passe inn i disse. Grunnlaget for i det hele tatt å kontekstualisere situasjonen i Ekvatorial-Guinea er basert på kilder fra blant andre Randall Fegely og det faktum at Macías ble dømt for folkemord. Fegley hevder at hendelsene som ble begått på bubiene var en av hovedårsakene til å kalle hendelsene et folkemord.³⁶⁰ The Genocide Watch og andre overvåkings og hjelpeorganisasjoner hevder mer eller mindre bastant at et folkemord fant sted, og de skriver om folkemordet i Ekvatorial-Guinea med den største selvfølge uten noen form kritisk granskning.

Jeg vil starte med å gå gjennom rettssaken mot Macías Nguema i 1979 for så og skrive om Randall Fegleys påstand om folkemord. Deretter vil jeg trekke inn folkemordskonvensjonen slik den står som et internasjonalt lovverk, og til slutt diskutere diverse definisjoner som kan beskrive situasjonen i Ekvatorial-Guinea. Av definisjonene vil jeg ta med de som har med Ekvatorial-Guinea i sine analyser og andre som burde hatt med Ekvatorial-Guinea i sine. Til slutt vil jeg gå gjennom den internasjonale verdens taushet og hvorfor så få reagerte da rapportene om situasjonen i Ekvatorial-Guinea ble kjent. Først, en liten introduksjon.

Det er mange definisjoner av folkemord og en juridisk og politisk begrepsanalyse har blitt gjennomført av mange forskere og samfunnsvitere. Så hvordan forklare at et folkemord ble begått i Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas regime? Tilfellet Ekvatorial-Guinea skiller seg ut fra andre folkemord på grunn av det internasjonale samfunnets taushet, landets beliggenhet og størrelse, og Macías Nguemas evne til å stenge landet ute fra internasjonal

³⁵⁹ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 40.

³⁶⁰ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 39-40.

oppmerksomhet. Dette med god hjelp fra Spania under Fransisco Francos regime. I tillegg var det ytre årsaker som fikk større oppmerksomhet, som Idi Amins raljering av befolkningen i Uganda, Biafra-krigen i Nigeria og under hele perioden pågikk den kalde krigen. En av de få som visste noe var Sovjetunionen, men de tiet fordi de fikk monopol på fiskeforekomstene langs kysten.³⁶¹ De ytre årsakene er klare, men hva med den interne lovgivningen i landet? Macías Nguema ble dømt for folkemord internt i landet, men det var mange faktorer som satt selve dommen i tvil. Først og fremst hadde ikke Ekvatorial-Guinea godkjent eller ratifisert den internasjonale folkemordskonvensjonen. Samtidig kan man sette spørsmålsteget med domstolen som dømte Macías Nguema for folkemord. Rettsapparatet var ikke legitimt da dommere og meddommere ble satt opp i hastverk, og det faktum at Macías ble henrettet få timer etter domfellelsen reiser spørsmål om det var i samsvar med internasjonale lovverk.

Rettsaken – 24. til 29. september 1979

Som en gjentakelse på den vanskelige tilgangen på kilder, så vil jeg i dette kapitlet, som blant annet omhandler rettsaken og domfellelsen av Macías Nguema i hovedsak bruke den lille monografien: *The Trial of Macias in Equatorial Guinea - The story of a Dictatorship* av Alejandro Artucio. Han observerte rettssaken som foregikk mellom 24. og 29. -september 1979.³⁶² Artucio fikk i oppdrag å observere rettsaken av International Commission of Jurists (ICJ) og sammen med International University Exchange Fund (IUEF) har de publisert den lille monografien på 60 sider. Monografien i seg selv anser jeg som en primærkilde grunnet den umiddelbare beretningen av rettssaken og publiseringen av den november 1979. Monografien er svært vanskelig å få tak i og kun et fåtall av institusjoner har denne lokalisert i sine bibliotek.

Etter kuppet den tredje august 1979 ble ICJ invitert av kupplederen, dagens president, og presidenten for militærrådet, Obiang Nguema til å sende en observatør til rettssaken. Samme invitasjon ble sendt til FNs høykommissær for menneskerettigheter (UNHCHR) og Amnesty International, men ingen av de sistnevnte sendte observatører.³⁶³

³⁶¹ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 417-418.

³⁶² Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 64.

³⁶³ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. Preface.

Eneste internasjonale observatør under rettsaken

Dr. Alejandro Artucio, en uruguayansk advokat, var den eneste internasjonale observatøren under rettssaken i slutten av september 1979. Hans kompetanse innenfor det spanske lovsystemet og det faktum at han hadde fulgt med på situasjonen i Ekvatorial-Guinea i årene før kuppet resulterte i at han ble sendt som representant for ICJ. Artucios oppgaver var å se om rettssaken gikk riktig for seg og om Macías Nguema ble riktig og rettferdig dømt. I sin umiddelbare pressemelding³⁶⁴ etter rettssaken og i den nevnte lille monografien utdyper Artucio diverse kritiske punkter til saksbehandlingen, og at det var for få personer som sto bak hendelsene, som ble brakt for retten. Imidlertid unnskylder han det med at situasjonen i landet var såpass kaotisk etter kuppet og at Ekvatorial-Guinea hadde vært mange år uten noen form for rettssystem. Rettssaken mot Macías Nguema og de ti andre siktede var rettferdig, skriver Artucio.³⁶⁵ I tillegg skriver han at fraværet av ekvatorialguineansk grunnleggende rettslære og rettsvitenskap bidro til at rettsaken i hovedsak ble gjennomført i samsvar med spansk militær lov, som i 1979 var rester av Francos regime i Spania.³⁶⁶ Artucio setter også spørsmålsteget ved måten spesialdomstolen ble satt opp på, og at en ankeinstans ikke var tilgjengelig, men at de spesielle omstendighetene gjorde dette vanskelig. Med en annen form for domstol ville sannsynligvis store juridiske feil i sammenheng med anklagene om folkemord, brudd på de universelle menneskerettighetene og høyforræderi blitt satt i et annet lys.³⁶⁷ En annen mangel i rettssaken var hastverket rundt hele saken og hvor fort det gikk før Macías Nguema ble henrettet, han ble henrettet kun få timer etter rettssaken uten noen mulighet for anke eller anmodning om straffereduksjon.

Samtidig skriver Artucio at rettssaken mot Macías Nguema var spesielt interessant grunnet sjeldenheten av at en barbarisk og torturglad despot ble brakt inn til en rettssak og dømt. Han lovpriser Militærrådet for å ha hatt en åpen rettssak med nøye granskning av en internasjonal observatør. Dette var positivt sammenlignet med andre rettssaker mot andre tidligere ledere i andre land.³⁶⁸

Den norske korrespondenten Einar Lunde og hans team var i Ekvatorial-Guinea mellom 11. og 20. -september 1979. De intervjuet torturisten og fengselssjefen i Black Beach-fengslet, en

³⁶⁴ Alejandro Artucio, press-release 30. September 1979, ICJ observer's comments on Macías trial.

³⁶⁵ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. Preface.

³⁶⁶ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 64.

³⁶⁷ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. Preface.

³⁶⁸ Alejandro Artucio, *The Trial of Macías in Equatorial Guinea*, s. Preface.

svært så snakkesalig, Salvador Ondo Ela³⁶⁹ og prøvde å intervju Macías Nguema, men han var ikke så snakkesalig. Den kuppede diktatoren lå på en madrass i torturrommet i Black Beach- fengslet og ventet på rettssaken og Einar Lunde beskriver han som en ydmyket mann der han lå. Einar Lundes team dro to dager før rettssaken. Han forklarer at reportasje-teamet ikke visste at det var rettsak to dager etter, og at han ikke fikk noe informasjon om dette. Det er interessant at informasjonen uteble til tross for at organisasjoner og Alejandro Artucio ble invitert, men ikke journalister. Lundes team var det første TV-teamet i Ekvatorial-Guinea etter kuppet utenom spansk fjernsyn.³⁷⁰

Stemningsbeskrivelse fra Marfil kino i Malabo

Macías Nguema og ti kollaboratører møtte opp den 24. -september 1979 i rettssaken mot dem. Handlingene i perioden mellom 5. -mars 1969 og 18. -august 1979 var det de nevnte var tiltalt for. De ti utenom Macías Nguema vil ikke bli inngående nevnt i oppgaven, men det var stort sett fengselsbetjenter både fra Bata og Black Beach-fengselet, iblant dem-, torturisten Salvador Ondo Ela, samt militære, personlige vakter, soldater og en guvernør fra Rio Muni. Klokken åtte denne morgenen var det klart for prosedyren og en lang kø med skuelystne hadde tatt turen for å overvære rettssaken. Marfil Kino hadde bare plass til cirka 500 stykker, så tusener av ekvatorialguineanere måtte følge prosedyren fra gata gjennom lyd fra oppsatte høyttalere. Først på spansk, så oppsummert på fang.³⁷¹ Dette gjentok seg hver dag under rettssaken. De første radene var reservert for diplomater og observatører. Artucio fikk plass blant disse.³⁷²

Militærtribunalet

Det oppnevnte militærtribunalet besto av fem menn, tre fra det militæret og to sivile. Representanter fra de to største etniske gruppene, fang og bubi, var representert. Ordstyrer og lederen for tribunalet var kaptein for nasjonalgarden og militærguvernør av provinsen Bioko. Hans navn var Eulogio Oyó Rechesa og tilhørte bubi. De to andre militære representantene var løytnanter for nasjonalgarden og begge tilhørte fang. De to sivile var, en advokat hvis

³⁶⁹ NRK-reportasje med Einar Lunde, høsten 1979.

³⁷⁰ Intervju med Einar Lunde, fredag 15. mars 2013.

³⁷¹ Fang er en del av Bantu-språktreet

³⁷² Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 22-23.

opphav er ukjent og Luis Maho Sikachá. Sistnevnte var også en advokat og tilhørte bubi. Han hadde sittet inne i Black Beach-fengselet og var en av få som overlevde av gruppen på 46 som var med på konstitusjonskonferansen i Madrid 1967-68. Han var også leder for CDNLF fra 1961.³⁷³

Aktor i saken var José Luis Jones Dougan - en advokat fra Bioko med bubi som opphav. Han hadde sittet i fengsel i to år, men ble sluppet fri etter kuppet tredje august. Macías Nguemas forsvarer, Eloy Elo Nvé Mbengono, kom fra Rio Muni og var fang. Han ble oppnevnt av tribunalet siden Macías ikke ville velge forsvarer selv. Mbengono gjorde det beste ut av oppgaven som ble gitt, men ble en meget upopulær mann blant befolkningen siden det var ukjent for dem at det var slik et rettssystem fungerte. For de andre siktede ble det oppnevnt en obskur embetsmann³⁷⁴ som forsvarer - en bubi som også hadde vært inn og ut av fengsel under Macías Nguemas regime.³⁷⁵

Saken mot Macías og hans ti kollaboratører ble gitt nummer 1/979. Dette var i utgangspunktet et militærtribunal som fulgte spansk militær straffelov, men hvilken lov som virkelig ble fulgt var både forvirrende og uklart. Prosedyren ble lest opp og det var et omfattende dokument. Den inneholdt uttalelser fra de siktede, vitneskildringer, nedskrevne erklæringer og rapporter av psykiske og fysiske bevis, samt økonomiske bevis. Macías var i hovedsak tiltalt for seks punkter. Disse var: folkemord, masse mord, økonomisk underslag, betydelig skade på landets struktur, systematiske brudd på menneskerettighetene og landsforræderi.³⁷⁶ Av tiltalepunktene vil jeg ta for meg tre, med hovedvekt på folkemord. Masse mord og systematiske brudd på menneskerettighetene vil også bli diskutert, mens de tre gjenværende tiltalene om økonomisk underslag, skade på landets struktur og landsforræderi ikke vil bli gjennomgått i særlig grad.

Tiltalt for folkemord

Det at Macías ble tiltalt og til slutt dømt for folkemord, bidrar til mange spørsmål. Anklagen og aktors tiltale mot Macías var basert på FNs folkemordskonvensjon³⁷⁷ av 9. desember 1948.³⁷⁸ I april 1979 hadde 82 stater godkjent og legalisert konvensjonen. Problemet for

³⁷³ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 241-242.

³⁷⁴ Notarius Publicus

³⁷⁵ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 24.

³⁷⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 27.

³⁷⁷ Konvensjonen om forhindring og avstraffelse av forbrytelsen folkemord. Se vedlegg 17.

³⁷⁸ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 28.

Ekvatorial-Guineas del, var at konvensjonen aldri ble ratifisert, og dermed får man et spørsmål slengt i fanget. Var konvensjonen anvendelig i Ekvatorial-Guinea?

Ekvatorial-Guineas rettssystem

Juridisk og rettslig var Ekvatorial-Guinea i en dyp krise da Macías ble tatt sensommeren 1979. Etter selvstendigheten i 1968 var spansk lov anvendelig som en overgangsbestemmelse i 1968-konstitusjonen. I loven sto det, gjengitt av Artucio:

This legislation in force in Guinea at the time it assumes independence which does not conflict with the expressly established principles of this constitution shall remain in force as long as they have not been repealed or amended by the competent Guinean institutions.³⁷⁹

Macías Nguema, sammen med sine regjeringsmedlemmer, forfattet en ny konstitusjon i 1973. I denne stod det: «The Constitution of 22 June 1968 is hereby repealed in its entirety, together with all such laws and governmental orders as are incompatible with the terms of this constitution».³⁸⁰

Dette bidro til stor forvirring blant de involverte i rettssaken hvor ingen forsto hvilken lov som var rettskraftig eller hvilken lov man skulle bruke. Siden det ikke var noen form for straffelov eller en generell lovbok i landet, eller det at retten ikke introduserte noen form for alternative lover, endte rettssaken med et vakuum av lover.

Siden konvensjonen deklarerer folkemord som et lovbrudd under internasjonal lov, er den likevel ikke anvendelig om staten ikke har ratifisert eller godkjent konvensjonen. For at et lovbrudd skal komme under internasjonal lov må lovbruddet ha skjedd innenfor territoriet til en stat som har godkjent konvensjonen eller er medlem av FN. For at et lovbrudd som folkemord skal tildømmes internt i landet, må konvensjonen ha blitt inkorporert direkte eller indirekte til den nasjonale loven. I anklagen mot de tiltalte i denne saken, ble de som nevnt tiltalt for folkemord under blant annet spansk militær straffelov.³⁸¹

Spania ratifiserte og godkjente den internasjonale folkemordskonvensjonen i september 1968, en måned før Ekvatorial-Guinea ble selvstendig.³⁸² Men konvensjonen kom ikke med før i

³⁷⁹ Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 19.

³⁸⁰ Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 19.

³⁸¹ Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 28

³⁸² Paola Gaeta, *Oxford Commentaries on International Law – The UN Genocide Convention*, New York: Oxford University Press, 2009, s. 240.

1971 under den spanske straffeloven som artikkel 137³⁸³ bis.³⁸⁴ I Ekvatorial-Guineas 1968-konstitusjon sørget man for at lovgivningen som ble underskrevet ved selvstendighet, fortsatt skulle være gjeldende til den ble gjennomgått og modifisert av kompetente Ekvatorial-Guineanske institusjoner.³⁸⁵ Men under Macías Nguemas konstitusjonsendring i 1973 ble 1968-konstitusjonen fullstendig opphevet.³⁸⁶ Artucio stiller spørsmålstegn ved at ingen av rettssakens aktører skjønnte at de fulgte før-kolonial spansk lov, og at den ikke lenger var relevant. Ei heller var det ingen diskusjon angående om det var relevant å følge spansk lov etter selvstendighet. Han skriver videre at det virket som om aktoratet og tribunalet bare antok at det var relevant og at det var snodig at ingen stilte spørsmålstegn om hvilken lov man skulle følge. Likevel var det ingen spørsmål fra forsvareren eller Macías Nguema om folkemordtiltalen. I den spanske straffeloven fra 1971, blir folkemord definert slik:

A person who with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnic, social or religious group, commits any of the following acts, shall be punishable: 1) by long-term imprisonment or death³⁸⁷, if he causes the death of a member of the group; 2) by long-term imprisonment if he should cause their castration, sterilization, mutilation or any serious injury; 3) by short-term imprisonment if he compels the group or any of its members to live in conditions which endanger their lives or seriously impair their health.³⁸⁸

Spansk straffelov gjør her teknisk endring fra konvensjonen. Artikkel 137bis bytter ut begrepet «racial» med «social» grupper, noe som gjør at den favner bredere.³⁸⁹ Verdien av Macías rettssaken som en bredere og utvidende praksis er tynn. Under denne rettssakens omstendigheter kan ikke dommen stå som et legitimt og støttende lovpraksis for folkemord.³⁹⁰

Under rettssaken startet tribunalet med å definere denne spanske straffelovens definisjon av folkemord, men deretter begynte de å referere til den internasjonale folkemordskonvensjonen. Artucio skriver at dette gjorde de uten å ta hensyn til om den var anvendelig eller ei. Eller om den noen gang hadde blitt ratifisert eller tilpasset Ekvatorial-Guinea.³⁹¹

Videre beskriver Artucio at statsadvokaten i saken fremhevet at det var folket i Ekvatorial-Guinea han representerte og ikke en spesifikk offergruppe. «The people of Equatorial Guinea

³⁸³ Artikkelnummeret på loven ble endret etter 1971, fra 137 til 607.

³⁸⁴ Spansk Straffelov. PENAL CODE- BOOK II, TITLE XXIV Crimes against the International Community, Chapter II: Crimes of genocide - Article 607.

³⁸⁵ Se side 91.

³⁸⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 29.

³⁸⁷ Dødsdom ble tatt bort fra straffeloven i 1978, men under spansk militær straffelov er den i bruk under krig.

³⁸⁸ Gjengitt i Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 29.

³⁸⁹ David L. Nersessian, *Genocide and Political Groups*, New York: Oxford University Press, 2010, s. 116-117.

³⁹⁰ David L. Nersessian, *Genocide and Political Groups*, s. 117.

³⁹¹ Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 29-30.

which had cried out against the regime of Macías», var uttrykket han nevnte gjentatte ganger under hele rettsaken og han mente at dette var en historisk rettssak.³⁹² Ulikt andre rettssaker var det denne gangen én person som primært hadde skylden og han alene sto bak folkemordet. Dette i motsetning til for eksempel Nürnbergprosessen etter andre verdenskrig.³⁹³

Jussprofessor, John B. Quigley, skriver i boken, «*The Genocide Convention, An International Law Analysis*»³⁹⁴ at Ekvatorial-Guinea var i et vakuum av lover. Den rettslige situasjonen for en folkemord-anklage var kompleks fordi Ekvatorial-Guinea ikke hadde en rettskraftig straffelov. Da Ekvatorial-Guinea ble selvstendige i 1968 ble det nedskrevet lover, mye adoptert fra Spania, men som nevnt tidligere endret Macías Nguema konstitusjonen i 1973. Den nye konstitusjonen sa ingen ting om en videreføring av spansk lov og dermed var det uklart om det var spansk lov som ble brukt under rettssaken. Under Macías Nguemas tid ble ikke siktede dømt av et rettsapparat, men ble straffet tilfeldig av sikkerhetsvaktene til Macías.³⁹⁵ I rettssaken ble det referert til folkemordskonvensjonen, forutsatt at den var anvendelig som straffelov. Quigley skriver at artikkel 137bis i spansk straffelov ikke kunne følges fordi den ikke ble med i spansk straffelov før Ekvatorial-Guinea ble selvstendig, men etter, i 1971. Den loven som var rettskraftig under rettssaken var 1968-konstitusjonen og ikke andre lover. Mye var som nevnt arvet og adoptert fra spansk lov, men ikke artikkelen om folkemord.³⁹⁶ Domstolen redegjorde altså ikke om folkemordskonvensjonen var anvendelig eller ei. Heller ikke om konvensjonen var anvendelig på basis av spansk straffelov eller generell internasjonal lov. Likevel later det til at domstolen henvendte seg til den internasjonale folkemordskonvensjonen som anvendelig.³⁹⁷

Rettssaken mot Macías Nguema skiller seg ut som en av de mest forvirrende av interne folkemordprosedyrer i form av hvilken lov som var anvendelig. Saken er også problematisk i forhold til hvilke grupper som kommer inn under konvensjonens rammer. Spanias straffelov inkluderte ikke politiske grupper som en beskyttet gruppe. Det endret for øvrig spansk høyesterett noen år senere til å inkludere politiske grupper.³⁹⁸ I et kontrafaktisk perspektiv ville det blitt interessant å se hvordan denne saken ville ha utviklet seg.

³⁹² Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 31.

³⁹³ Rettsak mot tyske nasjonalsosialister etter andre verdenskrig

³⁹⁴ John B. Quigley, *The Genocide Convention, An international Law Analysis*, s. 31-32.

³⁹⁵ Ibrahim k. Sundiata, *Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*, s. 69.

³⁹⁶ John B. Quigley, *The Genocide Convention, An international Law Analysis*, s. 31-32.

³⁹⁷ John B. Quigley, *The Genocide Convention, An international Law Analysis*, s. 31-32.

³⁹⁸ John B. Quigley, *The Genocide Convention, An international Law Analysis*, kapittel 28.

Artucio hevder at bevismaterialet som ble lagt fram om anklagen på folkemord var rettsgyldig, men at anklagen ikke ble bevist. Flere tilfeller av drap og henrettelser av politiske fanger ble bevist, men ikke at det var et folkemord. Han nevner videre at begrepene folkemord og masse mord var nærmest synonymt slik som rettssaken utviklet seg. Uten unntak prøvde hverken aktor eller militærtribunalet å definere folkemord, hverken definisjonen i spansk lov eller folkemordskonvensjonen. Heller ikke prøvde de å etablere de forskjellige elementene som definerte Macías Nguemas handlinger. Artucio ble også overrasket over at forsvaret til Macías feilet i å forklare elementene i hans handlinger og at de ikke prøvde å motbevise at folkemord ble bevist.³⁹⁹

Å utføre hvilken som helst av handlingene i folkemordskonvensjonens artikkel II⁴⁰⁰ er folkemord når det er med «intensjon» å ødelegge en nasjonal, rasemessig eller etnisk gruppe. Konvensjonen inneholder ikke en definisjon av folkemord, men er åpen for debatt og fortolkning.⁴⁰¹ Det er nettopp «intensjonen» som ikke ble bevist i rettssaken, skriver Artucio.⁴⁰² Det ble heller ikke bevist, og ingen forsøk på å bevise, at ofrene tilhørte en nasjonal, rasemessig eller etnisk gruppe. Det som virkelig kom fram under rettssaken var Macías Nguemas intensjon om å ødelegge politiske motstandere. Selv om forfølgelse og ødeleggelse av politiske grupper er like avskyelig som andre grupper, så blir det likevel ikke det samme.⁴⁰³ Det kommer utenfor folkemordskonvensjonens artikler.

Det var altså fem lover som sirkulerte rundt under rettssaken mot Macías Nguema og ti andre tiltalte. Den ene, spansk straffelov som Ekvatorial-Guinea arvet mye av. Spansk straffelov hadde ratifisert folkemordskonvensjonen en måned før Ekvatorial-Guinea ble selvstendig, i september 1968, men ble ikke skrevet inn i den spanske straffeloven før i 1971.⁴⁰⁴ Den andre var spansk militær straffelov som ble fulgt opptil flere ganger og som var utgangspunktet for rettssaken. Innenfor denne loven var det også dødsstraff. Den tredje var 1968-konstitusjonens lov som hadde arvet mye av spansk straffelov. Den fjerde var Macías konstitusjon som etter hvert ble sett bort i fra. Den femte var FNs folkemordskonvensjon. I alt dette sammensurium av lover ble altså Macías dømt for folkemord, men var den rettskraftig? Man kan prøve og kontekstualisere Macías handlinger innenfor folkemordbåsen så mye man vil, men grusomme handlinger ble begått uavhengig av gruppetilhørighet.

³⁹⁹ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 31.

⁴⁰⁰ Se vedlegg 17

⁴⁰¹ Anton Weiss-Wendt, *Raphael Lemkin og FNs folkemordskonvensjon*, Oslo: HL-senteret, Unipub, s. 16.

⁴⁰² Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 31-32.

⁴⁰³ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 31-32.

⁴⁰⁴ John B. Quigley, *The Genocide Convention, An international Law Analysis*, s. 32.

Dette har blitt debattert flere ganger i FN⁴⁰⁵, men etter å ha veid fordeler og ulemper ble likevel politiske grupper utelukket fra konvensjonen. ICJ foreslo og anbefalte i januar 1973 å utvide definisjonen til:

The definition of intent to destroy, in whole or in part, a political group as such as well a national, ethnic, racial and religious groups. The massacre of unarmed political adversaries is just as criminal as the massacre of these groups, and should be recognized as such.⁴⁰⁶

Randall Fegleys påstand

Randall Fegley skriver i *Human Rights Quartly*, Vol. 3, No. 1 at både bubiene og fernandinoene ble spesielt utsatt for Macías terror. Grunnen til dette var rester fra kolonitiden da begge disse gruppene ble favorisert av de spanske koloniherrene. De fleste som ikke tilhørte fang, henholdsvis bubi og fernandinoene ble fengslet om de ikke klarte å rømme landet. I 1973 ble alle som bodde på øya Bioko fratatt alle rettigheter og ingen fikk lov til å nærme seg stranden i frykt for at folk skulle rømme. Alt av sjøgående og flytende fartøyer ble brent eller destruert.⁴⁰⁷ For de gjenværende bubiene og fernandinoene ble oppholdet i sitt eget land uholdbart. Nguema drepte og terroriserte vilkårlig uten noen agenda eller mål.

Disse grusomme og vilkårlige overgrep mot menneskeverd kan sammenlignes med andre lignende regimer i Afrika på 1970-tallet.⁴⁰⁸ Men det som skiller Ekvatorial-Guinea fra andre regimer er totaliteten av menneske-slakt, og at regimet ikke «bare» drepte intellektuelle og angivelig opposisjonelle, men også tilhørende familie og i enkelte tilfeller også hele landsbyer.⁴⁰⁹ Problemet til Fegley er at han ikke tar opp spørsmålet om anvendeligheten og gyldigheten for om folkemord passet inn i Ekvatorial-Guineas lover.

Dan Gardner, en kanadisk journalist, hevder sammen med Randall Fegley, at antallet drepte under Macías Nguemas regime er vanskelig å fastslå. Et tall mellom 50 000 til 80 000 kan være sannsynlig og dette ut av en befolkning på ca. 300 000. «it is proportionally much worse than Nazi-occupied Europe», sier Fegley i et intervju i 2005.⁴¹⁰ Han påpeker videre at 1970-

⁴⁰⁵ William A. Chabas, *Genocide in International Law, The Crime of Crimes*, Cambridge University Press, 2009, s. 91-100.

⁴⁰⁶ Alejandro Artucio, *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 32.

⁴⁰⁷ Dan Gardner, the Ottawa Citizen, 6. November, 2005

⁴⁰⁸ Blant andre Idi Amin (1971-1979) og Jean Bédél Bokassa (1966-1979)

⁴⁰⁹ Dan Gardner, the Ottawa Citizen, 6. November, 2005.

⁴¹⁰ Dan Gardner, the Ottawa Citizen, 6. November, 2005.

tallets Ekvatorial-Guinea er et av de groveste brudd på menneskerettighetene på 1900-tallet og at Macías Nguemas navn bør bli plassert ved siden av Pol Pot og Adolf Hitler.

Organisasjonenes påstander om folkemord

Organisasjonene som har rapportert om hendelsene som fant sted under Macías Nguema skriver med største selvfølge på sine nettsider at det et folkemord fant sted. Dette gjør de uten å problematisere det i noen grad. På *The Genocide Watch* sine nettsider har de en tabell, *Genocides, Politicides, and Other Mass Murder Since 1945, With Stages in 2008*, hvor de deler folkemord og politicide inn i en skala fra en til syv. Her oppgir de situasjonen i Ekvatorial-Guinea i skalaen som seks, som betyr at det er på et sovende eller forberedende stadium i dag.⁴¹¹ De skriver, at samlet sett mellom 1975 og 1979 under Macías Nguemas regime, ble 50 000 bubier og regimefiender drept. De skriver også at det i hovedsak var politiske og etniske drap i denne perioden.⁴¹² I *The Genocide Watch*s nettside skriver de om folkemordet på bubiene med største selvfølgelighet, og at de var hovedofrene under regimet. Det samme standpunktet legger også professor i juss og statsvitenskap, Donald L. Horowitz, vekt på. Han skriver at Macías Nguemas milits, Juventud, som tilhørte fang fra diktatorens egen klan og dermed var det spesielt bubiene som ble definert som fiender og dermed ekstra utsatt for terror og drap.⁴¹³ Dette kan i noen grad motbevises siden det var den politiske gruppen som i størst grad fikk føle på Macías terror og at Macías Nguema ikke nødvendigvis siktet ut en spesifikk etnisk gruppe.⁴¹⁴

The Bubi people represent the minority ethnicity and are indigenous to Bioko Island. They are subject to systematic discrimination and persecution by the government, and were the main victims of the genocide carried out by president Macías Nguema from 1968 – 1979.⁴¹⁵

Amnesty international har årlig tilstandsrapporter av verdens land og i sin rapport fra 1978 antyder de at det i hovedsak var mishandling av bubier og fernandinoer. Det blir lagt vekt på at Macías Nguema i hovedsak drepte bubier og fernandinoer, og dermed favoriserte han sin egen gruppe, fang.⁴¹⁶ Som nevnt tidligere var fang oppdelt i flere klaner og det var derfor vanskelig å peke på at han favoriserte fang som en gruppe, men heller sin egen klan, Esangui-

⁴¹¹ <http://genocidewatch.net/2012/12/05/genocide-warning-equatorial-guinea>, besøkt, 21.mars 2013.

⁴¹² <http://www.genocidewatch.org/genocides/politicides.html>, besøkt, 20. mars 2013.

⁴¹³ Donald L. Horowitz, *Ethnic Groups in Conflict*, London: University of California Press, 1985, s. 12.

⁴¹⁴ Alejandro Artucio. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea*, s. 9-11.

⁴¹⁵ <http://genocidewatch.net/2012/12/05/genocide-warning-equatorial-guinea>, besøkt, 21.mars 2013.

⁴¹⁶ The Amnesty International Report 1978, London: Amnesty International Publications, 1978, s. 46.

klanen. Deres rapporter er selvsagt basert på øyenvitneskildringer, og man ser tydelig hvordan Cronjes rapport fikk fart på deres engasjement og deres offisielle standpunkt om hendelsene etter 1976.⁴¹⁷

Folkemord- en introduksjon

Folkemord⁴¹⁸ er et komplekst begrep. Det ene begrepet er samfunnshistoriske fenomen hvor historikere ser på et folkemord som en hendelse de ønsker å sette i et historisk perspektiv. Fokuset er på tolkning av kilder og analyser av hendelser og forløp, og historievitenskapen bruker relativt vide rammer for å forklare folkemord. Det er på hvilket grunnlag Macías Nguema ble dømt, gjennom en samfunnshistorisk kontekst jeg har tatt utgangspunkt i. Det andre er et juridisk begrep som er nedfelt i FNs folkemordskonvensjon fra 1948. Jurister er avhengig av en tydelig og klar definisjon for at en anklage skal holde i en rettssak. Navnet og begrepet folkemord ble konstruert av Raphael Lemkin.⁴¹⁹ I boken *Axis Rule in Occupied Europe*⁴²⁰ introduserte han en ny term med fokus på forbrytelser i forhold til krig og fred. Han etterlyste en internasjonal strafferettslig konvensjon med lover som gjorde statlige massedrap mot egen befolkning til en forbrytelse under internasjonal lov.⁴²¹ Studiene av folkemord er et meget ungt fagfelt innenfor samfunnsvitenskapene og det var først etter Holocaust at folkemord ble viet stor interesse.⁴²²

Folkemordskonvensjonen ble vedtatt 12. desember 1948, men ble ikke gyldig før 12. januar 1951. Konvensjonen har også blitt ratifisert gjentatte ganger. FN bestilte i 1978 og i 1985 to rapporter som begge konkluderte med at konvensjonen i sin daværende form var mangelfull og særlig manglet virkningsfulle tiltak for å forhindre og straffe folkemord.⁴²³ Forskere og skolerte har siden manet til endringer eller krevd alternative definisjoner av folkemord. Anton Weiss-Wendt, som er leder av forskningsavdelingen ved Senter for studier av

⁴¹⁷ The Amnesty International Report 1978, 1977 og 1976. London: Amnesty International Publications.

⁴¹⁸ «Genocide» er satt sammen av det greske ordet *genos*, og det latinske ordet *cide*. Ordet *genos* betyr rase eller stamme, og ordet *cide* betyr drap.

⁴¹⁹ Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, New York: Routledge, 2006, s. 8-12.

⁴²⁰ Raphael Lemkin, *Axis rule in occupied Europe: laws of occupation, analysis of government, proposals for redress*, Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 1944.

⁴²¹ Bernt Hagtvet, *Folkemordenes svarte bok*, s. 63-64.

⁴²² Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, s. 14-15.

⁴²³ Anton Weiss-Wendt, *Raphael Lemkin og FNs folkemordskonvensjon*, s. 21.

Holocaust og livssynsminoriteter, skriver i sitt hefte at det i dag finnes 21 forskjellige definisjoner av folkemord.⁴²⁴

Jeg skal ikke ta for meg alle disse, men enkelte skiller seg ut som mer interessante enn andre i henhold til å kontekstualisere Macías Nguemas regime. Det er heller ikke alle som nevner Ekvatorial-Guinea på 1970-tallet, men de som gjør det vil bli tatt med.

Folkemordskonvensjonen består av 19 artikler, men artikkel II er den viktigste som nevner hvilke handlinger som utgjør folkemord. Det er denne artikkelen flertallet av folkemordforskere tar utgangspunkt i når de debatterer en videre definisjon.

Artikkel II.⁴²⁵

I nærværende konvensjon betyr folkemord en hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan;

- a. å drepe medlemmer av gruppen;
- b. å forårsake alvorlig legemlig eller sjelelig skade på medlemmer av gruppen;
- c. bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å berike den fysiske ødeleggelse helt eller delvis;
- d. å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen;
- e. med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe.⁴²⁶

Ulike definisjoner av folkemord

På 1980-tallet begynte statsvitere å studere folkemord komparativt. Statsvitere som Helen Fein, Barbara Harff og Leo Kuper ble foregangspersoner i folkemorddebatten. De definerte og samlet bevis fra tidligere og samtidige hendelser.⁴²⁷ Komparativ folkemordforskning ble gjort gjennom konfliktanalyser og nesten alle folkemord etter andre verdenskrig har skjedd i kjølevannet av borgerkriger, revolusjoner og regimekollaps.⁴²⁸ Situasjonen i Ekvatorial-Guinea etter selvstendighet passer ikke under noen av disse forklaringene. Macías Nguema vant valget tilnærmet demokratisk og det var først etter at han fikk makten grusomhetene

⁴²⁴ Anton Weiss-Wendt, *Raphael Lemkin og FNs folkemordkonvensjon*, s. 22.

⁴²⁵ Konvensjonen er i sin helhet som vedlegg 17.

⁴²⁶ Bernt Hagtvet, *Folkemordenes svarte bok*, s. 17.

⁴²⁷ Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, s. 17.

⁴²⁸ Barbara Harff, *No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder since 1955*, *American Political Science Review*, Vol.97, No.1, s. 57.

startet og landet kollapset. Et samfunnsvitenskapelig utgangspunkt ønsker å favne bredere og inkludere flest mulig relevante hendelser. Et problem med brede definisjoner er at begrepet kan utvannes.⁴²⁹ Det kan få både praktiske og teoretiske konsekvenser. Temaer som i hovedsak har preget debatten om folkemordbegrepet er; hvilke grupper kan utgjøre potensielle målgrupper, hvem er det som mest sannsynlig setter i gang og gjennomfører et folkemord, hvilken betydning har kravet om hensikt og spørsmålet om ødeleggelesesprosessen i form og omfang.⁴³⁰ Så hvordan passer situasjonen i Ekvatorial-Guinea inn i disse statsviternes analyser?

Jeg vil gå gjennom, Barbara Harff, Helen Fein, R.J. Rummel, Frank Chalks utvidede definisjoner og i tillegg ta med Whitaker og Ruhashyankiko-rapportene som kom under og rett etter Macías Nguema-regimet i regi av tenketanken *Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities*.⁴³¹ Tenketanken tilhører FNs menneskerettighetsråd (UNHRC).

Jeg starter med Barbara Harffs analyser som konstruerer en tabell av 37 folkemord og *democide* – hendelser siden 1955. Her utelater hun flere hendelser etter avkolonialiseringen som startet på 1950- og 60 tallet på grunn av manglende informasjon. Troverdige data og informasjon om eventuelle hendelser var både vanskelig å få tak i eller fantes ikke.⁴³² Hendelsene i Ekvatorial-Guinea ble utelukket på grunn av landets innbyggertall som var under 500.000 og ble dermed ikke tatt med i hennes analyser.⁴³³ Hun skriver videre at estimer av ofre kunne være upresise og variere mye fra forskere, journalister, og menneskerettighetsorganisasjoner. Noen av tallene om Ekvatorial-Guinea var rene gjetninger og passet dermed ikke inn i hennes studier.⁴³⁴ Dette stemmer overens med min kildeinnhøsting, men det kan likevel ikke legges til side. En kvantitativ analyse kunne ha indikert hvordan situasjonen var, hvor mange som anslagsvis døde og hvilken rolle for eksempel Black Beach-fengselet hadde, som på alle måter fungerte som en konsentrasjonsleir.

Helen Fein, spesialist på folkemord og menneskerettigheter skriver i sin bok, *Human rights and wrongs*,⁴³⁵ om flere skolerte og forskere som har andre definisjoner på folkemord. Blant

⁴²⁹ Bernt Hagtvat, *Folkemordenes svarte bok*, s. 80.

⁴³⁰ Bernt Hagtvat, *Folkemordenes svarte bok*, s. 80-81.

⁴³¹ I 1999 endret de navn til *Sub-Commission on the Promotion and Protection of Human Rights*

⁴³² Barbara Harff, *No Lessons Learned from the Holocaust*, s. 59-60.

⁴³³ Barbara Harff, *No Lessons Learned from the Holocaust*, Table 1, s. 60.

⁴³⁴ Barbara Harff, *No Lessons Learned from the Holocaust*, s. 59-60.

⁴³⁵ Helen Fein. *Human Rights and Wrongs*, s. 125-139.

andre R.J. Rummels begrep *democide*.⁴³⁶ Definisjonen er videre enn hva som gjelder folkemord, «*Power kills, and absolute power kills absolutely*».⁴³⁷ Han har i et omfattende komparativt arbeid om massedrap lansert betegnelsen *democide* som et overordnet begrep.⁴³⁸ *Democide* inkluderer disse fire undergruppene;

- Genocid; folkemord etter definisjon i FN-konvensjonen
- Politicid: drap av en befolkningsgruppe av politiske årsaker
- Massemord/massakrer: udiskriminert drap av hvilken som helst gruppe av personer
- Terror: dødsskvadroner, forsvinninger og utrensinger.⁴³⁹

Med Rummels definisjoner vil Macías Nguemas handlinger fylle tre av fire punkter. Genocid, kommer ikke med under hans handlinger. Under punkt to, kommer drap på politiske grupper som Macías i hovedsak sørget for å drepe eller sette i fengsel. Punkt tre, Macías og Juventud drepte vilkårlig, og definerte og udefinerte grupper ble drept. Eksempler på disse var, fremmedarbeidere, intellektuelle og medlemmer av den katolske kirke.⁴⁴⁰ Punkt fire, sto Juventud for, henrettelser av angivelige opposisjonelle, massakrer av landsbyer og minefelt på grensene.⁴⁴¹ I tillegg «forsvant» mange opposisjonelle uten spor. Rummel konstruerte dette begrepet for å utfylle FNs konvensjon ved å ta med handlinger og grupper som ikke er dekket i folkemordskonvensjonen. Dette begrepet har også blitt akseptert av mange eksperter og forskere på området.⁴⁴² *Democide* er ikke å utsette en hel kulturell gruppes eksistens fra jordens overflate, men heller mindre grupper innad i andre grupper i landet. Gjerne på grunn av at myndighetene føler at diverse grupper må fjernes av politiske årsaker eller for å forhindre fremtidige trusler som kan ødelegge for myndighetens eksistens. I R.J. Rummels massive samling av dokumenterte *democide*-tilfeller fra 1900 til 1997 nevner han Ekvatorial-Guinea i kapittel fem, «The Crowd of Lesser Murderers».⁴⁴³ Han definerer dette kapittelet som stater, regjeringer og kvasi-stater⁴⁴⁴ som har drept færre mennesker enn andre regimer. Han skriver at det var 156 regimer, og selv om vært enkelt regime drepte få, så blir det til

⁴³⁶ R.J. Rummel, *Death by Government*, New Jersey: Transaction Publishers, 1994, s. preface xv-xvii.

⁴³⁷ R.J. Rummel, *Death by Government*, s. xvi.

⁴³⁸ R.J. Rummel, *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*, Center for National Security Law, University of Virginia, 1997.

⁴³⁹ Bernt Hagtvat, *Folkemordenes svarte bok*, s. 40.

⁴⁴⁰ Randall Fegley, *An African Tragedy*, s. 76-85.

⁴⁴¹ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 37.

⁴⁴² Stephen T. Davis, *Encountering Evil: Live Options in Theodicy*, Westminster John Knox Press, 2001, s. 2-4.

⁴⁴³ R.J. Rummel, *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*, s. 292.

⁴⁴⁴ Områder som ikke nødvendigvis er selvstendige, men *de facto* er selvstyrte.

sammen 2 350 000 drepte.⁴⁴⁵ Han har ingen grense på hvor få som ble drept, og selv om det kun var én som ble drept, ble hendelsen også dokumentert i dette verket. Han setter hendelsene i et tabellsystem og han har dokumentert alle tilfeller av democide selv om ikke alle drepte har kommet med. Han skriver videre at denne tabellen er en relativ konservativ samling av de reelle tallene av drepte i disse regimene. Dette er selvfølgelig vanskelig å dokumentere siden regjeringer klarte å holde enkelte drap hemmelig, noe man ser flere ganger under Macías Nguemas regime. Det er ikke før mennesker blir drept i dusinvis eller i hundretalls at informasjon lekker ut.⁴⁴⁶ Hans notifikasjoner om Ekvatorial-Guinea i hans tabell er både forvirrende og vanskelige å tolke. Han henviser til tall på drepte som ikke stemmer og henviser til blant andre Suzanne Cronje som opererer med svært så mangelfull informasjon på angivelige drepte.⁴⁴⁷ Cronjes rapport, *The Forgotten Dictatorship*, som er blitt nevnt flere ganger fungerte bra da den kom i 1976, men er på mange måter foreldet i dag. Likevel kan tallene han operer med brukes som en kvantitativ kilde på drepte. Ettersom antallet dokumenterte drepte i Ekvatorial-Guinea i stor grad er vanskelig å fastslå eksakt, fungerer analysen til Rummel godt.

Helen Fein bruker en figur designet av Frank Chalk som viser at hendelser av folkemord, brudd på menneskerettighetene og krigsforbrytelser overlapper hverandre. Fein sammen med Chalk og andre forskere på området, kritiserer hvorfor politiske grupper ikke er med i konvensjonen. Fein foreslo i 1988 en mer sosiologisk definisjon:

Genocide is a series of purposeful actions by a perpetrator(s) to destroy a collectivity through mass or selective murders of a group members and suppressing the biological and social reproduction of the collectivity.⁴⁴⁸

Vanskeligheter med å identifisere hva som er en politisk gruppe, den politiske gruppens ustabilitet og potensielle misbruk ved å sette folkemord som en merkelapp er motargumenter. I tillegg er retten til en myndighet om å forsvare seg selv mot andre politiske grupper som igjen er villige til å bruke terror og vold. Flere hevder at en mer generell definisjon som inkluderer politiske grupper og sosiale klasser har en bedre effekt.⁴⁴⁹ Flere med Frank Chalk, ønsker en bredere definisjon.⁴⁵⁰ Mens J.R. Rummel har som nevnt en mer omfattende kategori,

⁴⁴⁵ R.J. Rummel, *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*, s. 268.

⁴⁴⁶ R.J. Rummel, *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*, s. 269.

⁴⁴⁷ R.J. Rummel, *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*, s. 292.

⁴⁴⁸ Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, s. 17.

⁴⁴⁹ Helen Fein. *Human Rights and Wrongs*, s. 131.

⁴⁵⁰ Frank Chalk, *Genocide in the 20th Century, definitions of genocide and their implications for predictions and prevention*, Holocaust and Genocide Studies, Vol 4, No.2, 1989.

democide, som omfavner alle statlige drap av sivile. Feins generelle definisjon har klare paralleller med folkemordskonvensjonen og fokuserer mer på grupper med et felles kollektiv som definisjon. Man må ikke være bundet til etnisitet, religiøsitet, rase eller nasjonale grupper, skriver hun:

Genocide is sustained purposeful action by a perpetrator to physically destroy a collectivity directly or indirectly, through interdiction of the biological and social reproduction of group members, sustained regardless of the surrender or lack of threat offered by the victim.⁴⁵¹

Alle politiske ofre av statlig terror er ikke ofre av folkemord hvis ikke intensjonen er der. I tillegg kan en diktator konstruere en fiktiv gruppe, som en fiende av staten. «Enemy of state», og «wreckers» er eksempler på hva en diktator kan bruke.⁴⁵² I Ekvatorial-Guinea var dette en realitet. Macías Nguema konstruerte fiendtlige grupper som for eksempel «europiske imperialister» og de som ikke støttet hans iver etter den afrikanske autenticiteten.⁴⁵³

I Feins tabell i *Human Rights and Wrongs*, lister hun opp folkemord fra 1915 til 2006.⁴⁵⁴ Hendelsene var riktig dokumentert av kommisjoner og menneskerettighetsorganisasjoner. I hennes tabell er offisielle kilder supplementert av sekundærlitteratur. I tabellen blir igjen Ekvatorial-Guinea ekskludert på grunn av mangel på dokumentasjon fra landets myndigheter og menneskerettsorganisasjoner.⁴⁵⁵

Frank Chalk og Kurt Jonassohn definerer folkemord slik:

Genocide is a form of one-sided mass killing in which a state or other authority intends to destroy a group, as that group and membership in it are defined by the perpetrator.⁴⁵⁶

Her skriver de at ofrene blir definert av overgriper, noe som var tilfellet i Ekvatorial-Guinea. Macías Nguema definerte intellektuelle grupper som mennesker som jobbet mot sitt eget ønske om afrikansk autenticitet, og mente de var fiender av staten. Dette var den klareste definerte gruppen sammen med den politiske opposisjonen. Likevel så er «intensjonen» igjen. Intensjonen til Macías var uklar siden det ikke var noen klare definerte grupper som sådan,

⁴⁵¹ Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, s. 18.

⁴⁵² Helen Fein, *Human Rights and Wrongs*, s. 132.

⁴⁵³ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 38-39.

⁴⁵⁴ Helen Fein, *Human Rights and Wrongs*, s. 128.

⁴⁵⁵ Helen Fein, *Human Rights and Wrongs*, s. 133.

⁴⁵⁶ Adam Jones, *Genocide, A Comprehensive Introduction*, s. 17.

men mer vilkårlige drap ut fra hans lynne og dagsform. Macías ble til slutt kuppet fordi hans ustabile lynne gikk over til paranoia og til slutt drepte han sine nærmeste.⁴⁵⁷

Andre har differensiert *politicide* fra folkemord, slik som Barbara Harff. I 1994 foreslo tenketanken *Sub-commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities* at folkemordskonvensjonen trengte forbedringer og at det ville vært nødvendig å legge til en gruppe, *Political Genocide*. Benjamin Whitaker argumenterte for å male med en bredere pensel innenfor begrepet folkemord i sin rapport fra 1985.⁴⁵⁸ Å inkludere politiske grupper var noe både sosiologer og historikere ønsket og noen foreslo dermed begrepet *politicide*.⁴⁵⁹ Flere nasjonale lovsystemer har tatt initiativ til å inkludere politiske grupper i sine egne lovtekster.⁴⁶⁰ I Nicodeme Ruhashyankikos rapport fra 1975 kommer han med en anbefaling om å gjøre folkemordskonvensjonen mer universell slik at den blir mer effektiv.⁴⁶¹ Den følgende diskusjonen som fant sted endte med at Ruhashyankikos rapport skulle bli distributert vidt. Men den ble ikke stående siden sensitiviteten rundt debatten om en utvidelse av konvensjonen kunne få ringvirkninger i land hvor folkemord muligens hadde hendt. Dette kunne føre til en politisk dispu. I gjennomgangen av Ruhashyankikos rapport ble det en debatt av folkemordet på armenerne som fant sted mellom 1915 og 1917.⁴⁶²

Ekvatorial-Guinea blir altså ikke tatt med i betraktning av flere grunner. Lite tilgang på troverdig informasjon og landets utestengelse fra det internasjonale samfunn er bidragsyttere til dette.

Fullstendig taushet fra det internasjonale samfunn

Randall Fegley retter fokuset på den fraværende internasjonale oppmerksomheten i årene under Macías Nguemas regime. Han understreker at hendelsene i Ekvatorial-Guinea var såpass ekstreme og at det derfor var sjokkerende hvordan det internasjonale samfunn reagerte

⁴⁵⁷ Max Liniger-Goumaz, *Small is not always beautiful*, s. 63.

⁴⁵⁸ Revised and Updated Report on the Question of the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, study prepared by, Benjamin Whitaker, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1985/6 (1985)

⁴⁵⁹ William A. Chabas, *Genocide in International Law, The Crime of Crimes*, s.161.

⁴⁶⁰ Blant andre, Etiopia, Slovenia og Litauen

⁴⁶¹ Study of the Question of the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, study prepared by Mr. Nicodeme Ruhashyankiko, UN Doc.E/CN.4/Sub.2/416 (1975)

⁴⁶² Inazumi, Mitsue. *Universal Jurisdiction in Modern International Law: Expansion of National Jurisdiction for Prosecuting Serious Crimes under International Law (School of Human Rights Research)*. Utrecht: G.J. Wiarda Institute, Utrecht University Institute for Legal Studies, 2005, s. 73.

eller rettere sagt, ikke reagerte.⁴⁶³ Under Macías var det ingen regjeringer eller internasjonale organisasjoner som tok grep. Kun forsiktige veide ord om fordømmelse av hva som pågikk i Afrikas konsentrasjonsleir. Nabolandene Gabon og Kamerun var redde for å importere fangnasjonalisme til sine land hvor fang var en minoritet. Kamerunske og gabonske myndigheter ga PUNT-agenter tilgang til å operere fritt innenfor deres grenser og flere flyktninger ble fanget av Macías Nguemas agenter. De ble tatt med tilbake og henrettet.⁴⁶⁴ Nigerianske myndigheter brydde seg ikke om situasjonen i landet etter at de evakuerte sine siste fremmedarbeidere i 1976.

De tidligere koloniherrne, Spania, som var den største handelspartneren, ville ikke endre situasjonen til deres disfavør. Frem til 1976 hadde spanske myndigheter klassifisert all informasjon fra Ekvatorial-Guinea som «materia reservada», som betød at ingen informasjon skulle ut i offentligheten.⁴⁶⁵ Etter hvert som Macías forverret situasjonen i landet ble relasjonen dårligere, men Spania gjorde likevel ingen ting for å bedre forholdene i Ekvatorial-Guinea. Da kuppet den 3. august ble gjennomført hevdet spanske myndigheter at de hadde forhåndskunnskap, men benektet medvirkning.

Selv om Macías Nguema var forvirret ideologisk så klarte han seg veldig bra på den internasjonale scenen på grunn av hans fleksible administrasjon. Han fikk nødhjelp og halte i land diverse investeringsprosjekter. Nødhjelpen bidro ikke bare til å opprettholde terrorregime i elleve år, men pengene bidro til at Macías ble en meget rik mann.⁴⁶⁶

Franskmennene hadde hele tiåret tømmerkonsesjon på fastlandet og forholdt seg dermed tause. De amerikanske myndighetene ga mye nødhjelp, men gjennomførte også uran-utforskning.⁴⁶⁷ Oljeselskaper som *Continental Oil* og *Standard Oil* hadde rettigheter til utforskning av farvannet rundt Bioko. I tillegg hadde et amerikansk stålselskap ytret at de ville utforske innlandet for alt av mineraler.⁴⁶⁸ Macías hadde avvist selskapet da de ikke ønsket annet enn monopol på eventuelle funn. Sverige og Tyskland hadde gjennomført en del handel, nødhjelp og andre handelsavtaler under de elleve årene som Macías satt ved makten.

⁴⁶³ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 40.

⁴⁶⁴ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 41.

⁴⁶⁵ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 41.

⁴⁶⁶ Suzanne Cronje, *The Forgotten Dictatorship*, s. 30-35.

⁴⁶⁷ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 40-41.

⁴⁶⁸ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 41.

FN og andre organisasjoners taushet

FN og deres organisasjoner forholdt seg tause om situasjonen i Ekvatorial-Guinea selv om deres personell ble utsatt for trakassering og at deres prosjekter ble forstyrret av regimet.⁴⁶⁹ Det er flere organisasjoner underlagt FN, som har sine spesialområder, og disse er mer eller mindre selvstendige og selvstyrte. De har egne medlemsland og egne lovgivende og utøvende forsamlinger.⁴⁷⁰ Av FNs 16 særorganisasjoner, var FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO), Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og Den internasjonale arbeidsorganisasjon (ILO) til stede i landet.⁴⁷¹ I tillegg til særorganisasjonene var det to av FNs underorganisasjoner⁴⁷² i landet. FNs menneskerettighetskommisjon (UNHCHR) som er et organ under FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC),⁴⁷³ og FNs utviklingsprogram (UNDP). Nesten alle disse organisasjonene deltar via sistnevnte, UNDP, som er FN-familiens felles utviklingsarbeid i fattige land. Disse særorganisasjonene var innenfor Ekvatorial-Guineas grenser mens FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) var i nabolandene Kamerun og Gabon og tok hånd om ekvatorialguineanere som hadde flyktet. Organisasjonen for afrikans enhet (OAU) bidro med nødhjelp, men forholdt seg tause når det gjaldt brudd på menneskerettighetene. De ville ikke blande seg inn i internt anliggende til deres medlemsstater.⁴⁷⁴ Få diplomater, teknikere, rådgivere og businessmenn hevdet å ha opplevd noe «utenom det vanlige» i Ekvatorial-Guinea. Dette til tross for at det er bevist at flere ble drept, «begikk selvmord» eller «forsvant» og flyktninger strømmet over grensene. Det ble ikke stilt spørsmål om situasjonen i landet. Et sted mellom 20 000 og 50 000 ble drept under Macías Nguemas regime, men noen vil dog hevde at tallet er mellom 50 000 og 80 000.⁴⁷⁵ En vegg av taushet ble bygd rundt regimet på to måter. Den ene var de som hadde interesser i landet og som ville sikre disse, den andre var den interne tausheten fra regimets del, for å opprettholde makten.⁴⁷⁶

⁴⁶⁹ Suzanne Cronje, *The Forgotten dictatorship*, s. 39-41.

⁴⁷⁰ www.fn.no

⁴⁷¹ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 43.

⁴⁷² Også kalt fond og programmer.

⁴⁷³ Den 15.mars 2006 vedtok FNs generalforsamling å erstatte UNHCHR med et nytt menneskerettighetsråd som er direkte underlagt Generalforsamlingen.

⁴⁷⁴ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 42.

⁴⁷⁵ Dan Gardner, *the Ottawa Citizen*, 2005

⁴⁷⁶ Randall Fegley, *The Equatorial Guinea Case*, s. 42.

Oppsummering

Der er vel og bra med diverse definisjoner som åpner opp for å plassere Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas regime i en kontekst, men mange av definisjonene avfeier situasjonen i Ekvatorial-Guinea eller nevner det ikke i det hele tatt. Selv om man på juridisk grunnlag kan si at det ikke var et folkemord, så fyller det i følge Rummels definisjon, tre av fire punkter under democide-begrepet. I tillegg kommer Chalk og Johnassons definisjoner som skriver at en gruppe blir definert av overgriper-, og som Whitaker og *Sub-commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities* foreslo, definitivt et politicide. Selv om rettssaken i hovedsak ble en kaotisk forvirring rundt hvilken lov man skulle følge, så ble Macías dømt for folkemord. Selv om det juridiske grunnlaget var for tynt så var Macías Nguemas handlinger mot befolkningen gjennom elleve år, definitivt massive og grove brudd på menneskerettighetene. Politisk opposisjon, intellektuelle og mennesker som motsa, eller ikke fulgte, den afrikanske autentisitet ble i størst grad ofre under regimet. Grupper som kommer innenfor folkemordskonvensjonen, religiøse grupper som katolikker, og etniske grupper som bubier og fernandinoer, var også ofre, men ble ikke definert på noe som helst måte under rettssakens prosedyrer. Som Artucio beskrev, så var det full forvirring om hvilken lov man skulle følge. Samtidig er det et faktum at ingen av rettssakens aktører etablerte eller definerte folkemord, og derfor kan man ikke kontekstualisere situasjonen i Ekvatorial-Guinea under Macías Nguemas regime som et folkemord.

Kapittel 7

Avslutning og konklusjon

Ekvatorial-Guineas geografiske sammensetning var årsaken til at befolkningen i landet, bubi og fang, hadde to forskjellige historiske forutsetninger. Bubiene på Bioko fikk i større grad kontakt med de spanske, britiske og portugisiske koloniherrne. Fang, på sin side, holdt til på fastlandet Rio Muni, og eksklaven mellom Gabon og Kamerun ble ikke utforsket på samme vis som Bioko. Derfor ble befolkningen mindre knyttet til kolonimakten. Fang var derimot fragmentert opp i flere klanssamfunn på tvers av grensene i Fransk Ekvatorial-Afrika – og var dermed mer mottakelige for afrikanske nasjonalistbevegelser. Befolkningsgruppene utgangspunkt bidro i liten grad til noe fiendskap, men dette ble på mange måter konstruert av de spanske koloniherrne. Bubiene og fernandinoene ble dermed mistenkeliggjort av Macías Nguema og hans regime, men det finnes ikke tilstrekkelig belegg for å hevde at disse var særlig utsatte grupper for terroren mellom 1968 og 1979.

Innflytelsesrike menn og den politiske maktkampen frem mot selvstendighet var årsak i at en tærtier politisk figur til slutt fikk makten i Ekvatorial-Guinea. Macías Nguema var en fiasko i alt han foretok seg, han var paranoid og uberegnelig, og førte en svært forvirrende og vinglete politikk. Han hadde ingen agenda, og selv om han higer etter den afrikanske autentisiteten var han selvmotsigende i alt han beskjeftiget seg med. Likevel klarte han å opprettholde et regime med hjelp av en paternalistisk personkult. Han bygde et regime rundt sin egen person og for å opprettholde dette regimet dannet han en milit. Gjennom denne militsen ble terror og tortur et redskap for å holde fast på makten. Personkulten var ikke basert på ideologi eller karismatiske kvaliteter, men en blanding av frykt og belønning til sine hjelpere. Macías utøvde sin makt på egne premisser med en klar ansvarsfraskrivelse for ideologi og et økonomisk system.

Terrorregimet danner grunnlaget for hvorfor Macías Nguema ble dømt for folkemord og fem andre tiltalepunkter. Fundamentet for hans dom var at tyrraniet i Ekvatorial-Guinea berørte alle segmenter av samfunnet. Halve befolkningen gjenneom drap, fengsel, tortur og flyktninger i eksil, og den andre halvparten ble påtvunget å leve under terrorregime – en langvarig psykisk terror. Den politiske opposisjonen ble nesten utryddet under regimet, disse ble den offergruppen som i størst grad fikk føle på terroren. Anslagsvis en tredjedel av befolkningen flyktet til nabolandene og Europa, og et sted mellom 20 000 og 50 000 ble drept.

Macías handlinger legger av mange forståelige årsaker grunnlaget for at et folkemord fant sted, men retssakens prosess var på alle måter forvirrende og uklar i henhold til hvilket lovverk man skulle følge. Handlingene kommer utenfor den juridiske definisjonen av folkemord. Derimot passer handlingene fint inn i mange av definisjonene til for eksempel Frank Chalks, hvor offrene blir definert av overgriper, og R.J. Rummels overordnede begrep, democide. Med disse definisjonene kan man kontekstualisere Macías Nguemas handlinger. Imidlertid er det største problemet at hendelsene i Ekvatorial-Guinea på 1970-tallet har blitt utelatt i mange av folkemordforskernes analyser på grunn av kildetilfanget. Det er nettopp disse som gjør at det blir problematisk å påstå at et folkemord ble begått.

Øyenvitneskildringer fra flyktninger, erfaringer fra rapportører og journalistiske kilder danner grunnmuren, men en stor del av disse kildene kan sprike, være rykter eller overdrivelser, særlig i den grad det hersket stor forvirring omkring antallet drepte og antallet flyktninger. Dette gjør det problematisk å gi et fullstendig svar på hva som var det reelle hendelsesforløpet. Sammen har dette gjort det vanskelig å etterprøve fakta i «de fem stores» arbeid siden de i stor grad henviser til hverandre, men skriver med forskjellig samfunnshistorisk vinkling.

Folkemord er uansett masseødeleggelse av en gruppe mennesker – intellektuelle, katolikker, politiske grupper og andre grupper konstruert av Macías Nguema, ble i hovedsak ofre.

Oppmerksomheten Ekvatorial-Guinea fikk i samtiden var svært sparsommelig, noe som i stor grad kan forklares på to måter. Den interne, hvor Macías Nguema stengte all informasjon inne og holdt informasjon fra verden ute. Den ytre årsaken var den internasjonale verdens taushet. Både kapitalistiske neokolonialister og kommuniststater var tause om hva som foregikk i Ekvatorial-Guinea. På hver sin front så de økonomiske eller ideologiske fordeler.

Befolkningen i Ekvatorial-Guinea ble taperne.

Folkemord eller ei, ekstremt grove brudd på menneskerettighetene var det, og utførelsene på torturen, terroren og drapene var så grove at situasjonen i Ekvatorial-Guinea på 1970-tallet absolutt burde komme frem i lyset. Dette er problematisk, mye på grunn av at Macías nevø, Obiang Nguema, tok over makten i 1979 – en mann med sterke bidrag til det som pågikk på 1970-tallet. I dag sitter han som den lengst sittende statslederen i Afrika.⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ Mange vil motsi meg på dette fordi Angolas president José Eduardo Dos Santos har og sittet med makten siden september 1979, men Obiang Nguema kuppet sin onkel i august 1979 og ble dermed *de facto* president fra august, men ble ikke offisielt innsatt før i oktober 1979. Dos Santos ble offisielt innsatt i september, 1979.

Siste betraktninger

Nguema-klanen har under hele Ekvatorial-Guineas historie bygd opp et sterkt og robust styresett som er et kroneksempel på kleptokrati og nepotisme. Selv om dagens regime i større grad er mildere enn regimet under Macías Nguema, så ligger arven hans igjen i mange deler av samfunnet, i form av massive brudd på menneskerettigheter, ytrings- og pressefrihet. Korrupsjon, fattigdom og undertrykkelse er gjennomgående, og det ser ikke ut som om det kommer til mykne med det første. President, Obiang Nguema, og hans utvalgte elite og klansmedlemmer, bader i luksus og enorme oljeinntekter. Samtidig renvasker Obiang Nguema sitt navn og rykte i det internasjonale samfunnet med hjelp av å ubetale enorme summer til PR-byråer.

Det regjerende partiet til Obiang Nguema, *Partido Democrático de Guinea Ecuatorial* (PDGE), er desidert det største partiet. Opposisjonspartier finnes, men får forsvinnende liten andel av stemmene ved politiske valg. Samtlige valg etter kuppet i 1979 har endt med 95 % av stemmene eller mer, i fordel Obiang Nguemas parti.⁴⁷⁸ Det er fortsatt ikke et selvstendig rettsvesen i Ekvatorial-Guinea og myndighetene fortsetter med vilkårlige arrestasjoner og nekter fanger rettigheter, for eksempel ved å holde fangene innesperret uten grunn eller forklaring. Det finnes ikke rettssikkerhet, og tortur er fortsatt et gjennomgående problem til tross for at landet har en nasjonal lov som forbyr det.

Det fremtidige Ekvatorial-Guinea vil sannsynligvis fortsette å bade i oljeinntekter, men regimet til Obiang Nguemas største problem er at de ikke har differensiert økonomien. Tar oljen slutt – tar luksusen slutt.

⁴⁷⁸ Max Liniger-Goumaz, *Historical Dictionary of Equatorial Guinea*, s. 139-148.

Vedlegg

1.

Bildet er tatt av Einar Lunde da han besøkte landet i september 1979. Det originale bildet kommer som vedlegg to og tre på neste side. I teksten over står det: «Macías, kannibal og blodtørstige barnemorder, nå er det slutt»! Redigering og utheving av detaljene: Even Gulbrandsen

2.

Dette er det originale bildet tatt av Einar Lunde under hans opphold i Ekvatorial-Guinea.

3.

Samme bilde bare zoomet inn. Bildet forestiller Macías Nguema i en karikatur tegnet av ungdommer og barn i Malabo. Foto: Einar Lunde.

4.

Dette er et bilde av den indre gården av Black Beach-fengselet. Det var her de fleste politiske fangene satt fengslet. I den indre gården måtte fangene danse «de fordømtes dans». Foto: Einar Lunde.

5.

Black-Beach- fengselet. Kilde: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-455635/True-hell-earth-Simon-Mann-faces-imprisonment-cruellest-jail-planet.html#>

6.

Til høyre står Einar Lunde og intervjuer fengselssjefen og torturisten i Black Beach-fengslet, Salvador Ondo Ela. Til venstre står Elisabeth Engelstad, spanskkyndig og oversetter. Foto: Rowley Carter.

7.

Señora Balseiro ble utsatt for tortur. Foto: Einar Lunde.

8.

Macías Nguema liggende på en madrass i det flislagte tortur-rommet i Black Beach-fengslet. Einar Lunde prøvde å intervjuer han, men han ville ikke snakke. Einar Lunde beskrev han som «en ydmyket mann». Foto: Einar Lunde.

9.

Russiske fisketrålere tatt utenfor kysten av hovedstaden Malabo. Foto: Einar Lunde.

10.

Parlamentsbygningen i Malabo. Foto: Einar Lunde.

11.

NRKs reportasje-team fra 11. til 20. -september 1979. Reporter og produsent, Einar Lunde til venstre, Fotograf, Rowley Carter i midten og tolk og skript, Elizabeth Engelstad til høyre. Foto: Alfonso Nsue Mokuy, utenfor Malabo.

12.

Bilde av logoen til Macías Nguemas parti, PUNT. Kilde: Ekis, C.

13.

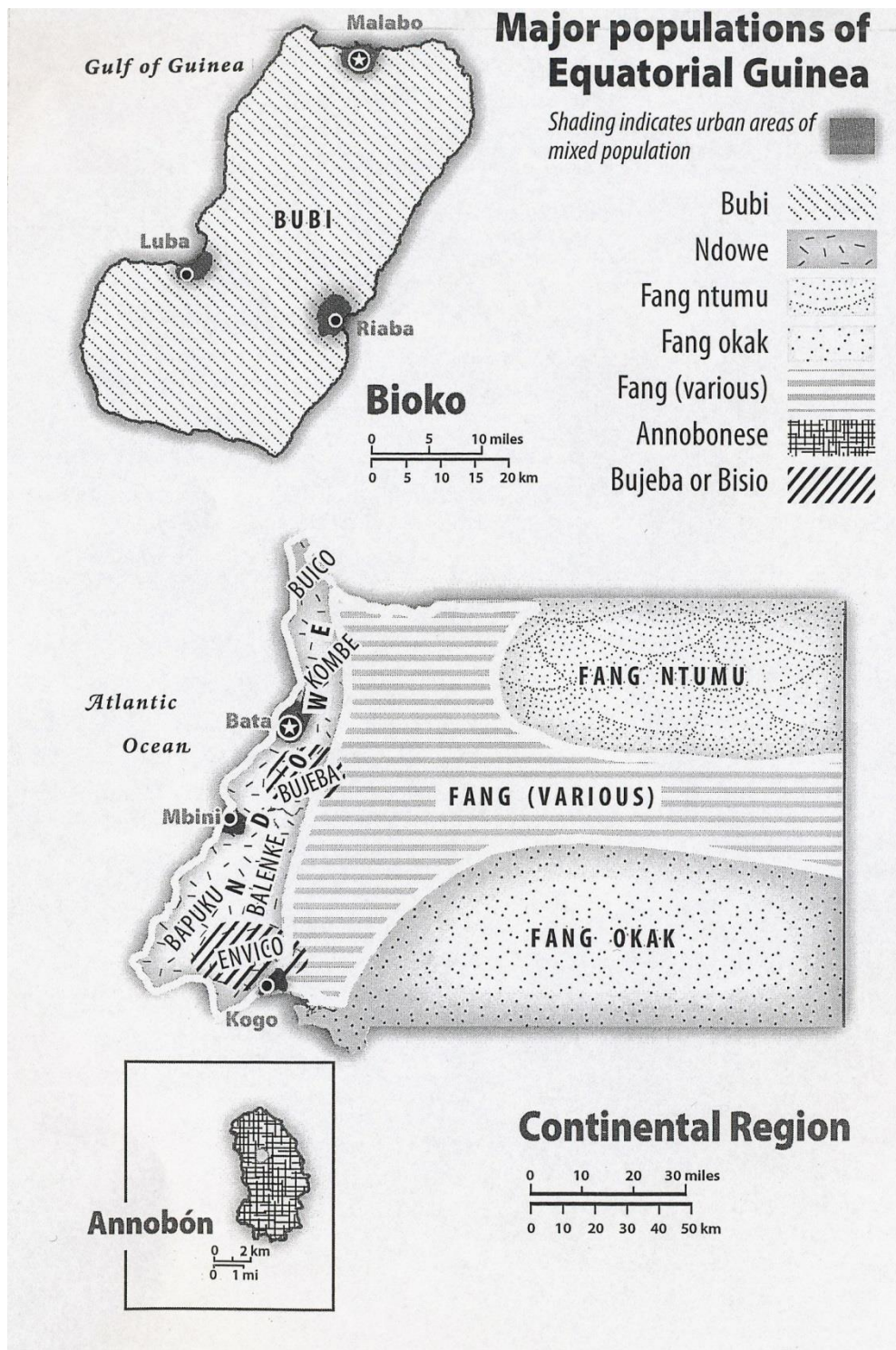
Kilde: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gulf_of_Guinea_%28English%29.jpg

14.

Kartet viser Ekvatorial-Guinas lokalisering på vestkysten av Afrika. Landet utgjøres av en fastlandsdel og flere øyer. Hovedstaden Malabo ligger på den store øya Bioko øverst til høyre på kartet. Kilde: *FNs kartseksjon, via Wikimedia Commons (PD)*.

15.

Kilde: Mary-Alice Waters og Martin Koppel, *Capitalism and the Transformation of Africa*. (Reports from Equatorial Guinea) Pathfinder Press. 2009, s. 30.

16.

Kilde: Mary-Alice Waters og Martin Koppel. *Capitalism and the Transformation of Africa*. s. 29.

17.

Konvensjonen om forhindring og avstraffelse av forbrytelsen folkemord.

De kontraherende parter som har overveiet den erklæring som de Forente Nasjoners generalforsamling vedtok i sin resolusjon 96 (I) datert 11. desember 1946 om at folkemord er en forbrytelse etter folkeretten, som er imot de Forente Nasjoners ånd og formål og fordømt av den siviliserte verden; som erkjenner at folkemord til alle tider i historien har medført store tap for menneskeheten; og som er overbevist om at internasjonalt samarbeid er nødvendig for å befri menneskeheten fra en så fryktelig svøpe; er herved enige om følgende:

Artikkel I.

De kontraherende parter bekrefter at folkemord, hva enten begått i fredstid eller i krigstid, er en forbrytelse etter folkeretten som de påtar seg å forhindre og straffe.

Artikkel II.

I nærværende konvensjon betyr at folkemord en hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan:

- a. å drepe medlemmer av gruppen;
- b. å forårsake alvorlig legemlig eller sjelelig skade på medlemmer av gruppen;
- c. bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å bevirke den fysiske ødeleggelse helt eller delvis;
- d. å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen;
- e. med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe.

Artikkel III.

Følgende handlinger skal være straffbare:

- a. folkemord;
- b. sammensvergelse om å begå folkemord;
- c. direkte og offentlig oppfordring til å begå folkemord;
- d. forsøk på å begå folkemord;
- e. medvirkning til folkemord.

Artikkel IV.

Personer som begår folkemord eller noen av de andre handlinger som er oppregnet i artikkel III skal straffes hva enten de konstitusjonelt ansvarlige statsoverhoder, offentlige tjenestemenn eller privatpersoner.

Artikkel V.

De kontraherende parter påtar seg å vedta i samsvar med sine respektive konstitusjoner, den nødvendige lovgivning for å sette i verk bestemmelsene i nærværende konvensjon og særlig å fastsette effektive straffer for personer skyldige i folkemord eller noen av de andre handlingene som er oppregnet i artikkel III.

Artikkel VI.

Personer anklaget for folkemord eller noen av de andre handlinger som er oppregnet i artikkel III skal dømmes av de kompetente domstoler i den stat på hvis territorium handlingene ble begått, eller av en slik internasjonal straffedomstol som måtte ha jurisdiksjon når det gjelder de kontraherende parter som måtte ha godtatt denne domstols jurisdiksjon.

Artikkel VII.

Folkemord og de andre handlinger som er oppregnet i artikkel III, skal ikke anses som politiske forbrytelser når det gjelder spørsmålet om utlevering. De kontraherende parter forplikter seg til i slike tilfelle å foreta utlevering i samsvar med sine gjeldende lover og traktater.

Artikkel VIII.

Enhver av de kontraherende parter kan henstille til de Forente Nasjoners kompetente organer å treffe slike tiltak etter de Forente Nasjoners Pakt som de finner passende for å forhindre folkemord eller noen av de andre handlinger som er oppregnet i artikkel III.

Artikkel IX.

Twist mellom de kontraherende parter om fortolkningen, anvendelsen eller gjennomføringen av nærværende konvensjon innbefattet spørsmål vedrørende en stats ansvar for folkemord eller noen av de andre handlinger som er oppregnet i artikkel III, skal forelegges for den Mellomfolkelige Domstol etter anmodning av en av partene i tvisten.

Artikkel X.

Nærværende konvensjon, hvis kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekster er like autentiske, skal bære datoen 9. desember 1948.

Artikkel XI.

Nærværende konvensjon skal stå åpen inntil 31. desember 1949 for undertegning på vegne av et medlem av de Forente Nasjoner eller av en ikke-medlemsstat som av Generalforsamlingen har mottatt en oppfordring til å undertegne. Nærværende konvensjon skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos de Forente Nasjoners Generalsekretær. Etter 1. januar 1950 kan nærværende konvensjon tiltres på vegne av et hvilket som helst medlem av de Forente Nasjoner og en hvilken som helst ikke-medlemsstat som har fått en oppfordring som foran nevnt. Tiltredelsesdokumenter skal deponeres hos de Forente Nasjoners generalsekretær.

Artikkel XII.

Enhver av de kontraherende parter kan når som helst ved notifikasjon stilet til de Forente Nasjoners generalsekretær utvide området for anvendelsen av nærværende konvensjon til alle eller noen av de territorier hvis utenrikske forbindelser vedkommende kontraherende part er ansvarlig for.

Artikkel XIII.

På den dag da de første 20 ratifikasjonsdokumenter er blitt deponert skal generalsekretæren sette opp en protokoll herom og sende en kopi av den til ethvert medlem av de Forente Nasjoner og til enhver av de ikke-medlemsstater som omhandles i artikkel XI. Nærværende konvensjon skal tre i kraft på den nittiende dag etter dagen for deponeringen av det tjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument. Enhver ratifikasjon eller tiltredelse som er foretatt etter den sistnevnte dag, skal tre i kraft på den nittiende dag etter deponeringen av ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumentet.

Artikkel XIV.

Nærværende konvensjon forblir i kraft i et tidsrom av 10 år å regne fra dens ikrafttreden. Den skal deretter forbli i kraft for etterfølgende perioder på 5 år for de kontraherende parter som ikke har oppsagt den minst 6 måneder før utløpet av den løpende periode. En oppsigelse skal skje ved skriftlig notifikasjon stilet til de Forente Nasjoners generalsekretær.

Artikkel XV.

Hvis, som følge av oppsigelse, antallet av parter i nærværende konvensjon skulle bli mindre enn 16, skal konvensjonen opphøre å være i kraft fra den dag på hvilken den siste av disse oppsigelser blir effektiv.

Artikkel XVI.

En anmodning om revisjon av nærværende konvensjon kan når som helst framsettes av en hvilken som helst av de kontraherende parter ved en skriftlig notifikasjon stilet til generalsekretæren. Generalsekretæren skal avgjøre hvilke skritt, hvis noen, som skal tas på grunnlag av en slik anmodning.

Artikkel XVII.

De Forente Nasjoners generalsekretær skal notifikere alle medlemmer av de Forente Nasjoner og de ikke-medlemsstater som omhandles i artikkel XI om følgende:

- a) undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser som er mottatt i henhold til artikkel XI;
- b) notifikasjoner mottatt i henhold til artikkel XII;
- c) dagen for nærværende konvensjons ikrafttreden i henhold til artikkel XIII;
- d) oppsigelser mottatt i henhold til artikkel XIV;
- e) opphør av konvensjonen i henhold til artikkel XV;
- f) notifikasjoner mottatt i henhold til artikkel XVI.

Artikkel XVIII.

Originalen til nærværende konvensjon skal deponeres i de Forente Nasjoners arkiver. En bekreftet kopi skal sendes til alle medlemmer av de Forente Nasjoner og til de ikke-medlemsstater som omhandles i artikkel XI.

Artikkel XIX.

Nærværende konvensjon skal registreres av de Forente Nasjoners generalsekretær på dagen for dens ikrafttreden.

Dette land hvor et fåtall har sett lyset i form av olje, mens flertallet heller sitter fast i oljens reelle farge og substans, et svart, svart klister som uten internasjonal hjelp er umulig å komme seg løs i fra.⁴⁷⁹

Thor S. Sæther

Mars 2013

⁴⁷⁹ Skrevet i tungsinn i mars 2013 over å ha valgt en vanskelig oppgave

Bibliografi

Kilder

The Amnesty International Report, London: Amnesty International Publications, 1980.

The Amnesty International Report, London: Amnesty International Publications, 1979

The Amnesty International Report, London: Amnesty International Publications, 1978.

The Amnesty International Report, London: Amnesty International Publications, 1977.

The Amnesty International Report, London: Amnesty International Publications, 1976.

The Amnesty International annual report 1974/75, London: Amnesty International Publications, 1975.

Artucio, Alejandro, ICJ observer's comments on Macias trial. Press release, 30/9/79.

Artucio, Alejandro. *The Trial of Macias in Equatorial Guinea, The story of a Dictatorship*. Genève: International Commission of Jurists and International University Exchange Fund. 1979.

Cronjé, Suzanne. *Equatorial Guinea: The Forgotten Dictatorship, Forced labour and political murder in Central Africa*. London: Anti-Slavery Society. 1976.

Klinteberg, Robert af. *Equatorial Guinea – Macias Country, The Forgotten Refugees*. Genève: International University Exchange Fund, field study on the Equatorial Guinea refugee situation. 1978.

FNs database – UNBISNET (Dag Hammarskjöld Library)

Jimenez, Fernando Volio. *A Study of the Human Rights Situation in Equatorial Guinea*. Genève: UN commission on Human Rights in the United Nations, 12. feb. 1980. (Document E/CN.4/1371)

Revised and Updated Report on the Question of the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, study prepared by. B. Whitaker, UN Doc. E/CN.4/Sub.2/1985/6 (1985).

Study of the Question of the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, study prepared by Mr. Nicodeme Ruhashyankiko. UN Doc.E/CN.4/Sub.2/416 (1975).

United Nations Economic and Social Council, and International University Exchange Fund. Developments Concerning Equatorial Guinea. Intervention by C.M. Eya Nchama. Distr. Limited. E/CN.4/L.1457/Rev.2, 12 March 1979.

United Nations Security Council, s/9034*, 28 February 1969. From the president of the republic of Equatorial Guinea addressed to the secretary-general.

United Nations Security Council, s/9036/add.1, 3. March 1969. From the permanent representative of Spain to the secretary-general

United Nations Security Council, s/9046, 5. March 1969. From the president of the republic of Equatorial Guinea addressed to secretary-general.

United Nations Security Council, s/9047, 6 March 1969. From the president of Equatorial Guinea addressed to the secretary-general.

United Nations Security Council, s/9049, 6 March 1969. From the permanent representative of Spain addressed to the secretary-general.

United Nations Security Council, s/9053/add.3, 24. March 1969. Report by the secretary-general concerning Equatorial Guinea.

United Nations Security Council, s/10789, 11 September 1972. Letter dated 11. September 1972 from the permanent representative of Equatorial Guinea to the UN addressed to the president of the security council.

Spansk Straffelov

Spansk Straffelov. PENAL CODE- BOOK II, TITLE XXIV Crimes against the International Community, Chapter II: Crimes of genocide - Article 607.

Oppslagsverk

www.afrika.no

www.afroarticles.com

www.allafrica.com

www.britannica.com

www.dailymail.co.uk.

www.egjustice.org

www.fn.no

www.snl.no

www.hawaii.edu

www.maps.nationmaster.com/country/ek/1

Muntlige kilder og e-postkorrespondanse

Alicante, Tutu

Carter, Rowley

Gardner, Dan

Lunde, Einar

Artikler

Chandler, J.A. *The Birth of Equatorial Guinea*. The Journal of African History, no.11, 1970.

Cusack, Igor. *Nation-builders at Work: The Equatoguinean Myth and Bantu Unity*. London: Nationalism & Ethnic Politics, Vol. 7, No.3. 2001.

Dash, Leon: *Equatorial Guinea Begins Rice From Decade Of Terror*. Washington Post Foreign Service, 18. August 1979.

Gardner, Dan, *The Pariah President: Teodoro Obiang is a brutal dictator responsible for thousands of deaths. So why is treated like an elder on the world stage?* The Ottawa Citizen Sunday, 6. November, 2005.

Pélissier, René: *Spanish Guinea: An introduction*. <http://rac.sagepub.com> Institute of Race Relations. Version of Record- Jan 1, 1964.

Pélissier, René. *Autopsy of a miracle*, Africa Report, Vol.25, No.3, 1980

Smolczyk, Alexander. *Rich in Oil, Poor in Human Rights: Torture and Poverty in Equatorial Guinea*, oversatt av Sultan Chrisopherm, Der Spiegel, august, 2006.

Suleiman, Rashid. *Macías Nguema: Ruthless and bloody dictator*, www.afroarticles.com. 1. Mai 2011.

The Guardian (New York), *Equatorial Guinea: Fascism and Slavery*. 15. Desember 1976, s. 13-17.

Time Magazine, *Torture as state policy. Torture As Policy: The Network of Evil*, Human Rights/Cover story. August 16, 1976.

Wansell, Geoffrey, *True hell on earth: Simon Mann faces imprisonment in the cruellest jail on the planet*, www.dailymail.co.uk.

Skjønnlitteratur

Forsyth, Frederic: *The Dogs of war*. London: Hutchinson, 1974.

Ndongo, Donato (Oversettelse: Ugarte, Michael). *Shadows of Your Black Memory*. Chicago: Swan Press. 2007.

Roberts, Adam. *The Wonga coup: Simon Mann`s plot to seize oil billions in Africa*. London: Profile Books, 2009.

Sekundærlitteratur

Aymemí, Antonio. *The History of the Bubis on Fernando Po*. Madrid: Imprenta de Galo Saez. Chapter 9. 1942.

Campos, Alicia. *The Decolonization of Equatorial Guinea: The Relevance of the International Factor*. Cambridge University Press: *The Journal of African History*, Vol. 44, No. 1, 2003.

Decalo, Samuel. *Psychoses of Power, African Personal Dictatorships*. London: Westview Press, Inc, 1989.

Ekis, C. *Die Diktatur Macías Nguema in Äquatorialguinea 1968-1979, Repräsentation und Reflexion*. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin, 1996.

Fegley, Randall. *Equatorial Guinea, an African Tragedy*. New York: Peter Lang Publishing, Inc. 1989.

Fegley, Randall. *Minority Oppression in Equatorial Guinea*. World Minorities, vol. II. London: Minority Rights Group, 1978.

Fegley, Randall. The Human rights Commision: *The Equatorial Guinea case*. The Johns Hopkins Press: *Human rights Quarterly*, Vol. 3, No 1 (Feb, 1981)

Fegley, Randall. *World Bibliographical Series, Equatorial Guinea*. Oxford: Clio Press Ltd, 1991.

Goumaz, Max-Liniger-. *La Guinée Equatoriale: Un Pays méconnu*. Paris : L`Harmattan, 1980.

Goumaz, Max-Liniger-, *Guinea Ecuatorial: Bibliografía general*. XIV/1, Genève: les Éditions du temps, 2006.

Goumaz, Max Liniger-. *Historical Dictionary of Equatorial Guinea (third edition)*. Boston: Scarecrow Press, Inc, 2000.

Goumaz, Max Liniger-. *Small is not always beautiful, the story of Equatorial-Guinea*. London: C.Hurst & Company, 1988.

Goumaz, Max Liniger-. *United States, France and Equatorial Guinea. "The Dubious Friendship"*. Three historical synopses. Genève: Les Editions du Temps, 1997.

Jackson, Robert H. and Rosberg, Carl G. *Personal Rule in Black Africa. Prince, Autocrat, Prophet, Tyrant*. Los Angeles: University California Press, 1982.

Ndongo Bidyogo, Donato. *Historia y tragedia de Guinea Ecuatorial*. Madrid: Editorial Cambio, 1977.

Strömberg, J.B.L.D. *Nationaltankens utveckling och statens uppkomst i det spanska Guinea, funderingar kring hitlerismen i 1970-tallets Afrika*. Historiska Institutionen vid Uppsala Universitet. 1988.

Sundiata, Ibrahim K. *Equatorial Guinea: Colonialism, State Terror, and the Search for Stability*. Boulder: Westview Press, Inc, 1990.

Sundiata, Ibrahim K. *The roots of African despotism: The Question of Political Culture*. African Studies Review, Vol. 31, No. 1 (apr.1988).

Generell bakgrunnsliteratur

Areilza, Jose Maria de og Castiella Y Maiz, Fernando. *Reivindicaciones de España* Madrid: Instituto de Estudios Políticos, 1941.

Balandier *The sociology of Black Africa: social dynamics in Central Africa* / Georges Balandier; translated by Douglas Garman. London: Praeger Publishers, 1970.

Birmingham, David og Martin, Phyllis M. *History of Central Central Africa: Contemporary Years Since 1960*. New York: Addison Wesley Longman Limited, 1998.

Brooker, Paul. *Twentieth-Century Dictatorships, The Ideological One-Party States*. London: Macmillian Press LTD, 1995.

Chabal, Patrick og Daloz, Jean-Pascal. *Africa Works: Disorder as Political Instrument*. The International African Institute: James Currey & Indiana University Press, 1999.

Chalk, Frank. *Genocide in the 20th Century, Definitions of Genocide and their implications for prediction and prevention*. Holocaust and Genocide Studies, Vol. 4, No 2, 1989.

Davis, Stephen T. *Encountering Evil: Live Options in Theodicy*, Louisville: Westminster John Knox Press, 2001.

Eriksen, Tore Linnè. *Folkemord i et komparativt koloniperspektiv: et riss av en fagdebatt*: Historisk Tidsskrift Nr. 03, 2009.

Eskeland, Ståle. *De mest alvorlige forbrytelser*. Trondheim: Cappelen Damm AS, 2011.

Fein, Helen. *Human Rights and Wrongs, Slavery, Terror, Genocide*. Boulder: Paradigm Publishers, 2007.

Freund, Bill. *The Making of Contemporary Africa: The Development of African Society Since 1800*. London: Maxmillian Press LTD, 1998.

- Hagtvet, Bernt (red). *Folkemordenes svarte bok, politisk massevold og systematiske menneskerettighetsbrudd i det 20.århundre*. Oslo: Univeritetsforlaget, 2008.
- Harff, Barbara. *No Lessons Learned from the Holocaust? Assessing Risks of Genocide and Political Mass Murder since 1955*. American Political Science Review, Vol.97, No.1, February 2003.
- Held, Joseph. *The Cult of Power, Dictators in the Twentieth Century*. New York: Columbia University Press, 1983.
- Horowitz, Donald L. *Ethnic Groups in Conflict*. London: University of California Press, 1985.
- Inazumi, Mitsue. *Universal Jurisdiction in Modern International Law: Expansion of National Jurisdiction for Prosecuting Serious Crimes under International Law (School of Human Rights Research)*. Utrecht: G.J. Wiarda Institute, Utrecht University Institute for Legal Studies, 2005.
- Jones, Adam. *Genocide, A comprehensive introduction*. New York: Routledge, 2006.
- Jones, Adam. *New Directions in Genocide Research*. New York: Routledge, 2012.
- Kingsley, Mary. *Travels in West Africa* [1897]. London: Everyman Classic, 1993.
- Kjeldstadli, Knut. *Fortida er ikke hva den en gang var, En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Lemkin, Raphael. *Axis rule in occupied Europe: laws of occupation, analysis of government, proposals for redress*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 1944.
- Linz, Juan J. & Chehabi H.E. *Sultanistic Regimes*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1998.
- Linz, Juan J. *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. London: Lynne Rienner Publishers, 2000.
- Mudimbe V.Y. *The Invention of Africa. Gnosis, Philosophy, and the Order of Knowledge*. London: Indiana University Press, 1988.
- Phillips, John Edward. *Writing African History*. New York: Rochester Press, 2005.
- Quigley, John. *The Genocide Convention, An International Law Analysis*. The Ohio State University, Cornwall: Ashgate Publishing Company, 2006.
- Rotberg, Robert I. *Worst of the Worst, Dealing with Repressive and Rogue Nations*, Washington: Brookings Institution Press, 2007.
- Rummel, Rudolph. J. *Death by Government*, New Brunswick: Transaction Publishers, 1994.
- Rummel, Rudolph. J. *Statistics of Democide, Genocide and Mass Murder since 1900*. Center for National Security Law, University of Virginia, 1997.
- Said, Edward W. *Orientalismen, vestlige oppfatninger av Orienten*. Otta: Cappelens forlag, AS, 2004.

- Schabas, William A. *Genocide in International Law, The Crime of Crimes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Schatzberg, Michael G. *Political Legitimacy in Middle Africa: Father, Family, Food*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2001.
- Simonsen, Jarle. *Afrikas historie*. Oslo: Cappelen, 2007.
- Tusell, Javier. *Spain, from dictatorship to democracy: 1939 to present*. Blackwell Publishing Ltd, 2007.
- Waters, Mary-Alice and Koppel, Martin: *Capitalism and the Transformation of Africa*. (Reports from Equatorial Guinea) Pathfinder Press. 2009.
- Weinstein, Brian: *Gabon, Nationbuilding on the Ogooue*. Worcester, Massachusettes: The Massachusettes Institute of Technology (MIT), 1966.
- Weiss-Wendt, Anton. *Raphael Lemkin og FNs folkemordkonvensjon*. Oslo: HL-senteret, Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, Unipub, 2011.
- Werbner, Richard and Ranger, Terence. *Postcolonial Identities in Africa*. London: Zed books, 1996.